

8210

ముఖ్య విషయం

1956 ఏప్రిల్ నెలనుండి ప్రచురించబడే
చందా రు 2-0-0 ల నుండి రు 3-0-0 లకు మార్పు
బడినది ఈ మార్పు మారి 31 ఏప్రిల్ వరకు చందా
దారులుగా పేరినవారికి వర్తిండు వారికి రు 2-0-0 కే
వసూలు సంచికలు అందిచేయబడును ఏప్రిల్
నుండి చందాదారులుగా పేరువారు రు 3-0-0 లు
వసూలు అందుండి

విడిప్రతి ధరలో మార్చేయబడదు.

పోస్ట్ : 4408

నంబర్ ౨

బెల్గ్రావ్: హిందీసంఘ

నంబర్ ౩

స్రవంతి

సాహిత్య మాసపత్రిక
మే 1956

★

సంపాదకులు
వేమూరి ఆంజనేయశర్మ
సి. నారాయణరెడ్డి

★

హైద్రాబాదు హిందీ ప్రచార సంఘము

327, రెసిడెన్సీ రోడ్డు - హైద్రాబాదు.

సంవత్సర చందా
రూ. 3-0-0

విడివ్రతి
రూ. 0-4-0

ఈ సంచికలో

1. సంపాదకీయం
- 2 విశ్వకవి (కవిత)
—శ్రీ వంగల పార్థసారథి అచార్య
- 3 మా గ్రామం (స్కెచ్)
—శ్రీ పొట్టిపల్లి రామారావు
- 4 పాపలసింగారం (గేయం)
—శ్రీ నందూరి వెంకటసుబ్బారావు
- 5 వ్యర్థానం (కథానిక)
—శ్రీ సామవేదం జానకిరామశాస్త్రి
- 6 కళోపాసకుడు (కవిత)
—శ్రీ చాల్సేటి నృసింహశర్మ
- 7 కోతలు (ఉబుసుబోక - 2)
—శ్రీ ధరణికోట శ్రీనివాసులు
- 8 మహాబోధి (నాటక)
—శ్రీ దాశరథి
- 9 మళయాళ సాహిత్యము - 2 (వ్యాసము)
—శ్రీ ఆర్. కె. రావు
- 10 జానపద గేయములు - హాస్యము (వ్యాసము)
—శ్రీ బి. రామరాజు M A
- ★ 11 పుస్తకపరిచయము
12. హిందీ వార్తలు - స్వాగతోపన్యాసము

తెలుగు సాహిత్య పరిషత్తు

క్రిందటి రెండునెలలూ వరసగా ప్రచురింపబడిన మా సంపాదకీయాల్లో తెలుగు సాహిత్యపరిషత్తును స్థాపించవలసిన అవసరాన్ని తెలియజేసి ఉన్నాము.

మొన్న ఉగాది పండగనాడు హైదరాబాదులో కొందరు మిత్రులు ఆ పరిషత్తు కొక రూపకల్పన చేయడానికి ప్రయత్నం ప్రారంభించారు. వారి ప్రయత్నము ప్రశంసనీయం. శ్రీ కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు, దేవులపల్లి కృష్ణకృష్ణగారలు తమ హైదరాబాదు రాక సందర్భంలో ఈ విషయమై హైదరాబాదులోని కొంతమంది ప్రముఖరచయితలతో సంప్రతించి యున్నారు. వారిద్దరు తయారు చేసిన విజ్ఞప్తిపత్రము సర్వవిధములా ఉపయుక్తంగా ఉన్నది. ఆ పత్రంలో అవసరమైన మార్పులను చేసుకొనవచ్చును. ఈ విషయమై హైదరాబాదు పత్రికలలో ప్రచురింపబడిన కొన్ని ఉత్తరాలను గూడా చూశాము. సత్కార్యాన్ని ఎవరు ప్రారంభించినా మంచిదే గదా : అయితే సత్కార్యం కొరకు జరిగే కృషిలో ఎవ్వరూ ఉపేక్షింపబడకూడదు. తెలుగు భాషా ప్రచారానికి, తెలుగుసాహిత్య వికాసానికి తోడ్పడుతున్న సంస్థల, వ్యక్తుల సహకారం పరిషత్తు నిర్మాణానికి చాలా అవసరం. గౌరవనీయులైన శ్రీరామకృష్ణరావు, చెన్నారెడ్డి గార్ల ఆశీర్వాదంతో ప్రారంభమైన ఈ ప్రయత్నం ఈసారి అయినను తప్పక విజయవంతం కాగలదని విశ్వసిస్తున్నాము. ఈ విషయమై పాఠకులు, పండితులు తమ తమ సలహాలను ఉపయోగకరమైన వానిని పంపిస్తే స్రవంతిలో ప్రచురించగలమని మనవిచేస్తున్నాము.

స్రవంతి పాఠకుల ఉపయోగం కొరకు ఉగాదినాడు హైదరాబాదులో ప్రచురింపబడిన విజ్ఞాపన పత్రాన్ని ప్రచురిస్తున్నాము.

“మన రాజ్యాంగంలో పేర్కొన్న ప్రాంతీయభాషలలో జన సంఖ్యనుబట్టి తెలుగు ప్రథమ స్థానాన్ని అలంకరిస్తున్నది. తెలుగు భాష సాహిత్య వికాసంలో గూడా బెంగాలీవంటి భాషలతో సరితూగ

గలిగియున్నది. బెంగాలీ, మహారాష్ట్రము, కన్నడము మొదలగు భాషలకు ఏక సాహిత్యపరిషత్తు లేర్పడి భారత సాహిత్య ఎకాడమితో, ఇతర భాషా సాహిత్య పరిషత్తులతో, ప్రాంతీయ విశ్వ విద్యాలయములతో, వివిధ ప్రభుత్వములతో సాహిత్యాది విషయము లందు ప్రాతినిధ్య ప్రతిపత్తితో వ్యవహరిస్తున్నవి.

తెలుగు మాట్లాడే వారందరికి ప్రాతినిధ్యంవహించే పరిషత్తుకంటే లేకపోవుట విచారకరం. ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తు, సాహితీ సమితి, నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు, ఆంధ్ర సారస్వతపరిషత్తు, తెలుగు భాషాసమితి, తెలంగాణా రచయితల సంఘము, రాయలసీమ సాహిత్యపరిషత్తు, అభ్యుదయ రచయితలసంఘమువంటి సంస్థలెన్నో ఒక్కొక్క ప్రయోజనంకొరకు యేర్పడి యథాశక్తిగా సాహిత్యారాధన చేస్తున్నవి. వీనిలో ఏదియును ఇతర భాషాసాహిత్య పరిషత్తులవలె యావదాంధ్ర ప్రజకు ప్రాతినిధ్యం వహించలేకపోతున్నది. అందువలన మన భాషకు సాటి భాషలలో రాదగిన గౌరవం లభించకుండా పోతున్నది. కాబట్టి తెలుగు భాషకు ఏకప్రతినిధియైన పరిషత్తును నిర్మించుకోవాలి. ఆ పరిషత్తు,

1. భారతసాహిత్య ఎకాడమీకి తెలుగు భాషా వ్యవహారాలకు సంబంధించిన సలహాలిచ్చేదిగా ఉండాలి.
2. ప్రదేశప్రభుత్వాలతో, విశ్వవిద్యాలయాలతో తెలుగు భాషా విషయములను గురించి అధికారంతో చర్చించేదిగా ఉండాలి.
3. తెలుగురచయితల నాదరిస్తూ రచయితకు, పాఠకులకు అనుబంధం గూర్చే సహకారసూత్రము నవలంబించి గ్రంథప్రచురణ సాగిస్తూ గ్రంథరచన బ్రతుకుతెరువయేటట్లు సమర్థించవలెను.
4. ఇతరప్రాంతములలో తెలుగు సాహిత్యప్రచారమును, మన ప్రాంతాన ఇతర భాషాసాహిత్య ప్రచారమును చేయవలెను.

ఈ ఆశయసిద్ధికోసం తెలుగుదేశంలో వివిధ సాహిత్య సంస్థల, ప్రసిద్ధ రచయితల, ప్రాంతీయ ప్రభుత్వముల, విశ్వవిద్యాలయముల సహకారమును సంపాదించవలెను."

వి శ్వ క వి

శ్రీ వంగల పార్థసారథిఅవార్థ

నా కవిత్వమ్ము చదివి మాధ్వీకరస మ
ఁచు మెచ్చెడి వారి సౌహార్ద్ర మరసి
పొంగుటకు మారు క్రుంగిపోవుదును సామి :
కాను నహజమ్ముగ కవిని నే కానుకాను : :

ఆ పొగడ్తకు తగుదుపీ : వఖిల ప్రకృతి
శక్తులు సమన్వయించి కాశ్వత మహా ప్ర
బంధము నపూర్వ లక్షణ బంధురముగ
నొకడనే విబంధించు విశ్వకవి పీఠు : :

అది బ్రహ్మాండము విందు గ్రంథము : తదాద్యంతమ్ము లెవ్వారికే
వి దురూహ్యమ్ములు : వాఙ్మనఃకరణ నిర్ణీత స్థితిన్ మించిన
ట్టిది నీ భావనమాది : నీ కళల వృష్టిన్ భిన్నకల్ మాయుడున్
చిదచిద్రూప పదార్థముల్ నిరవధి శ్రేయోనిధిం దేలెడున్ : :

లెక్కకు మీరు వేల్ పుటలు ద్రిప్పుచు నెప్పటి కష్ట క్రొత్తగా
నొక్కొక నగ్గ చేర్చికొను చుండెడి విశ్వకవి : దిదృక్షకుం
డిక్కి భవత్పదాంతికము జేరిన నన్ను రనైక విజ్ఞకున్
స్యక్కృతిసేయ కొక్కక్షణ మారయ విమ్ము జగత్ప్రబంధమున్ : :

ఈనిజమే నెఱింగితి జామీ ! ఇటు ప్రక్రియ అద్భుతమ్మగున్ :
 దాని కిదా సమన్వయ విధానము : దీనికి శ్లేష యిద్దియా !
 దీనికి వ్యంగ్యధర్మ మిది : దీని కిదే ధ్వని పో ! అలంకృతుల్
 దీనికి నంద మిచ్చినవిలే : రససిద్ధుడఁ వో మహాకవి ! :

మూగవోయిన వక్షరమ్ములు ! తనంత
 ప్రకృతి వికృతుల పారతంత్ర్యము జయించి
 స్వైరముగ మహాకావ్యమ్ము సాగిపోయె !
 వింతవరకు : పరిసమాప్తి యెప్పుడో ! యెటులో ! :

అఖిల విశ్వమ్ము నాదయోగాత్మకముగ
 ఒక్క గీతిలో వినిపింతు వోయి సామి ! :
 విశ్వగాయక ! విశ్వకవీ ! : సమస్త
 కళలు కందుక క్రీడలు గాదె నీకు ?

“స్వాతంత్ర్యం ఒకరు పెట్టే బిచ్చంకాదు. అది మన
 హృదయంలోనుండే రావాలి”

—శ్రీ వినోబాజీ

మీరు రావడం మూలాన మా గ్రామం దవ్వమైంది అట్లాచూస్తే, ఎడపా, దడపా ఎవరో ఒకరు వస్తూనే ఉంటారు పట్టణవాసులు కాని ఎప్పుడు తమ వని ముగిస్తుంటారు : ఎప్పుడు యిల్లు చేరుకుంటామా : అనే ఆకు రక తప్ప వాళ్ళకు రెండోర్యావ ఉండదు వల్లెటూరికి రావడ మనేది వాళ్ళకో పెద్ద సమస్యగా ఉంటుంది కాని మీదోటివాళ్లు ఎందరుంటారు : పట్టణ వాసుల మోస్తరు, వల్లె వాసులకు ఉండే ప్రాంతాలు, ఆకాలు, స్వప్నాలు, ఏమిదో తెలుసుకోవడానికి కుతూహల మున్న వాళ్ళు :

అయితేలాంటి : మా గ్రామం విశేషాలు మీకు వివరంగా చూపెడుతాను

యిప్పుడు మనము ఊరి పొలిమేరలో కాలు పెట్టాము అదిగో చూడండి : ఆ వంపులోనుండి మెలికలుగా ప్రవహిస్తున్నది అది మాఊరు వాగు : ఇది మాగ్రామానికి జీవనాది : దీని కార్యం మూలాన మాపొలాలు నండి మా జీర్ణును పావుతాయి నిత్యం మా గ్రామప్రీతి తోడుకొని వచ్చే దీని చల్లనినీరు మా దాహాన్ని తొలిగిస్తాయి దీని వీరాల మునుకులాది మా విశ్వక్రమను తొలిగించు కుంటాము యిది మా పిల్లల క్రీడాస్థలము : వయసు చెల్లిన మా పెద్దల విశ్రాంతిస్థలము : ఇది మా ఊరు వచ్చేవారిని మందహాస వదనంతో ఎదుర్కొని మందినీరు అందిస్తుంది పోయేవారికి చల్లని జాబితో వీడ్కోలు చెప్పకుంది ఇది మా మాతృదేవత : దీని భంకరో

పిల్ల మా గ్రామం : అదిగో : ఊరువెలువలనే దర్శన మిచ్చిన ఆ ముడుపలి మా ఊరిపరి వారు దొర తరవాత దొర ననుకుంటారు. కాని అదర్పము బయటికి కనపడనివ్వదు దూరంనుంచే మనుషుల గుర్తు వరుతాడు వారు అధికారులు, చదువుకున్నవాళ్ళు, యలాటి పై కరగరికి చెందిన వాళ్ళే వది అరుగులు ఎరుగుగావచ్చి వినయంగా తలవంచుతారు ముందు ముందు వరు గెత్తి దావడిలో మంచము వాయితారు ఆకాశంనుంచి యివ్వదేవత దిగినట్లు పట్టినాని కోసరం కూతలు వేస్తారు. లేక గ్రామానికి సంబంధించిన పెద్దలైతే ఊరిలోని ఏదో వార్త నెమ్మదిగా చెప్పుకు మా వెనువెంట యింటివరకు వినయంగా అనుసరిస్తారు. లేక పొరుగుగ్రామానికి సంబంధించినవారైతే ఊరిబయటివరకు సాగనంపుతారు లేక ఎవరయినా మద్యంకం వాళ్ళయితే ఏదో వరసతో విరిచి బాంధవ్యం కలుపుకొంటారు ఆ బాంధవ్యం అరుగునగూడా దర్శనం ఉంటుంది. యిక సాధారణ జనం అయితే “అట్లా వలవ బడు” అని గద్దిస్తారు వాళ్ళు తెల్లకోయి వలవ బడుతారు

“ఎవడయినా సరే : దావడిదగ్గర నిలవబడి పోవాలె” మాకుం తొలిచేస్తారు వాళ్ళు “అయ్యా” అని కల ఊపుకుంటు పోతారు.

బయట ఎంత కఠురగా వర్షిందినా, ఇంట కాలుపెట్టగానే మేకపిల్ల అయిపోతారు. ముసలివాడు సహజంగా సోమ్యస్యవావుడు.

కాని వుట్టాడుండి దొరలక్రింద ఉండటం మూలాన వాళ్ళ కఠినదనం, తీవ్రత అలవాటు అయిపోయినాయి వాడు ఎన్నడు ఊరుదాటి ఎరగడు చుట్టాడు, ప్రిహతుడు, ఈలాటి ఐందనాడు వాడిని బారినవపు వాడి ఉద్యోగం అలాటిది ఎప్పుడు వినిమిసిన ఎవరు పిలుస్తారో అని వారు ఆస్తమానం దావరి దగ్గర కనిపెట్టుకొని ఉంటాడు అప్పుడప్పుడు తింటున్న కింపమునైనుండే లేచి రావలసి వస్తుంది లేకపోతే వాడి ఐర్యం వారు అనుభవించాల్సి ఉంటుంది

వముద్రములోకు తెలుసుకోవడం ఎంత కష్టమో వాడి వయస్సు తెలుసుకోవడం అంతకష్టం ఎన్నడు చూచినా, అదే వారిన వడుం, అదే బోసినోరు, అనే బురుగు మీసాలు అదే దర్పపూరితమైన గొంతుక కాలం వాడిముందు “హలోస్మి” అన్నట్లు ఉంటాడు

“ఏకు ఎన్ని ఏళ్లు కాకా!” అని ఎవరైనా ప్రశ్నిస్తే—

“నేను మువరోడ్డా” అంటాడు

“అదికాదు ఎన్ని ఏళ్ళని”

“మహాబాదు అరీ రాజాకాలంలో యింత వాళ్ళే నేను”

“ఏకు ఎట్లా తెలుసు?”

“అప్పుడు యిన్ని ఊళ్లు, యింత జనం ఎక్కడిది? అంతా పెద్ద అడవి! రాజా ఏకాదశవస్త్రే పులుం కోరిదానికని, యిళ్ళకు తడకలు కట్టించి, పురుగు లేకుండా కోలుక పొయ్యింది”

కానిది కట్టిస్తేదాడు, తవదాల్కంనాటిగాథ ఎన్ని ఏకరుపు పెడుతాడు ప్రస్తుతానికి వాడిని కదవకుండానే ముందుకు వెళ్ళిపోదాము.

అదిగో! చూడండి, సిల్లెల అరపులకో ప్రతిద్యవిస్తు ఉన్న ఆ పూరిగుడినె మా'ఊరు ఐదీ! సిల్లెల దిక్కు వీపు ఉంది రావ అల్లెతూ మధ్య మధ్య సిల్లెల హెచ్చరిస్తూ విమిసానికో తడవ నశ్యం పీయ్యతు ఉన్న ఆ జీమూత వస్తుడే మా ఊరు పంతులు విమిసానికో తడవ నశ్యం పీయ్యంది ఐహముఖం వనిచేసే ఆతని మనస్సు హుషారుగా ఉండదు. రావ అల్లె తూనే ఉంటాడు. తవ్వపోయినదోట “అరేయి” అని సిల్లెల హెచ్చరిస్తూనే ఉంటాడు “ఈకాగితంబూడు మంతు” అని వచ్చినవాళ్ళకు ఆకాగితమేదోదూరి పంపుతూ ఉంటాడు ఎన్నో విషయాల్లో ప్రవేశముంది మా ఊరిపంతులుకు. ప్రస్తుతం చెబుతాడు జాతకాల రాస్తాడు, ముహూర్తాలు పెడతాడు, యిళ్ళముగ్గు పోస్తాడు. రోగులకు టవడ సహాయం చేస్తాడు, ఎడతెగని ఈ కార్య కలాపాల మూలాన పారారణంగా సిల్లెల చదువు కుంటువడుతూ ఉంటుంది, కాని ఊరి వాళ్ళ దృష్టిలో ఎప్పుడో పరికాన్ని యిచ్చే సిల్లెలచదువుకన్న వాళ్ళ కాత్మారిక అవసరాచే ప్రాముఖ్యత వహిస్తాయి తమ తక్షణ వసరాలముందు లేవటి ప్రయోజనాన్ని వాళ్ళ అంతగా లెక్కచేయకు అది ఎంతవరకు పోయిందంటే అతవో నర్కాదు ఉద్యోగి అనే విషయంకూడా వాళ్ళు విస్మరించారు వదేళ్ళు క్రితం తొట్టకొలిపారీ మా గ్రామం నర్కారిబడి వచ్చినపుడు, యిదివరకు వీధి ఐదిగా ఉన్న మా ఊరు ఐదిని, కరణం సహాయంతో, నర్కారిబడిగా చేయించు కున్నాడు మా పంతులు. ప్రతిరోజు తెల్లవాడు జామున అక్షయపాత్ర తీసుకొని అట్లా ఓవది యిళ్లు తిరిగి జాముద్రాధుకు ఐదీ చేరు

కుంటాడు కానీ ఆ మరునిమిషమే ఎవరో ఒకడేవద్ద అతనివనికి అంతరాయం కలిగిస్తారు.

ఒకసారి విద్యార్థిభారీకారి ఒకడు తాను పరానా తేదీ తన గ్రామం రాబోతున్నావని తెలిసి సరిగా అదేరోజు ఇదికి వచ్చాడు ఊరినియట వంతులు తనకొరకు కాదుక కూర్చుంటాడని, ప్రాంతవర్త విద్యార్థిభారీకారికి పెద్ద విరాళం అయింది ఇదిరోజుకూడలేదు వంతులు. వంతులు లేకపోవడంచూచి, వంతులు జాడలో పిల్లల్ని అటు యిటు తరి మాడు దాంపేనటికి వంతులును వెతికి తీసుక వచ్చాడు పిల్లలు

“నేను యివాళ ఇదికి రాబోతున్నాననే సంగతి పేరు తెలియదా?” అదికారి కోవంకో ప్రశ్నించాడు.

“అయ్యో! తెలుసు”

“ఇదిలో ఎందుకు హాసం లేవు?”

“ఒక కారెంకరాణుకు కరణం వచ్చిందని వాళ్ళ యింటివాళ్ళ వద్ద పేరుస్తూ ఉంటే వెంటనే వస్తామని పోయినా”

“పేరు జాతకాలు, ముహూర్తాలు యిదే వని అని విన్నాను పేరు ఉద్యోగానికి అనర్హుని”

వంతులు జవాబు చెప్పకుండా యింటిలోవ రికిపోయి దత్తరం అక్షయపాత్ర రెండుతెచ్చి అదికారిముందు పెట్టాడు

“యేమిటి?” అన్నాడు అదికారి.

“అది మీది” అన్నాడు దత్తరం యావుతు

“యేమిటి?”

“ఇది నాది” అన్నాడు అక్షయపాత్ర యావుతు,

“హూ” అని హంకరించాడు అదికారి అంతే! యిక మాట వెళ్ళలేదు వంతులు వదలినుండి తొలగించడం అంత తేలిక అయిందికాదని అతనికి తెలుసు ఎందుకంటే ఊరివాళ్ళ జీవితములోని అన్నిరంగాల్లో పెన వేసుకొన్నాడు అయన. మరో కొత్తవాడిని సంపాదించి ఊరిలో పరికరించేవాడే ఉండడు. యిక ఏదో కొన్ని హితవాక్యాలు పలికి వచ్చిన దారి అనుసరించాడు అదికారి

మా వంతులు జహా నుటుంటికుడు ఉద్యోగము, టిజెటన రెండుకూడా, అతని అవసరాలకు సరిపోవు కాని మనిషి ఎన్ని చిక్కుల్లో ఉన్నా ప్రళంభంగా ఉంటాడు

“ఏమిటి వంతులు, ఎట్లా గడుస్తున్నది” అంటే

“మీ దయవల్ల యిప్పటికి పిరోజులేదు” అని ప్రసన్నపదనంతో అంటాడు.

మా వంతులుకు యివాళ రేపటి చదువు సంద్యంపైన విశ్వాసంలేదు “ ఏమిచదువు రివి? యిల్లు గుల్లచేసే చదువులు. ఏదో వ్యవహారమూర్తి విద్యనేరేస్తేదాం” అని అతని మతం తన దగ్గరచదువుకునే పిల్లల కూడా అట్లాగే తయారుచేస్తూఉంటాడు.

మా వంతులుగూర్చి వివరంగా చెప్పాలంటే పెద్ద భారతమవుతుంది ప్రస్తుతానికి క్లుప్తంగా ముగియి ముందుకు పోతాము.

అదిగో! ఆ కనిపించే చుట్టణంగా మా ఊరు కరణం. మా ఊరు దొర, కరణం, వశేలు అన్ని వదవులు ఈయననే కాని ఆ వదవులన్ని నామమాత్రములే పూర్వవైత వానికిదిహ్నంగా చుట్టణంగా ఒకటిమాత్రము మిగిలి ఉంది అది అయినా చట్టణంలో క్లి మాత్యారికి తనభావదీవుంది. వాడు

ఎన్నోసార్లు వేలం వేయించడానికి ప్రయత్నించేవాడు కాని ఊరివాళ్ళలో ఏ ఒక్కడు ముందుకు రాకపోవడం మూలాన విసిగి, కరణాకేని వదిలి వేళాడు దానిని “ఈ మట్టి చాలా గట్టిది” అని అప్పుడప్పుడు కరణం తన బంగళా వ్యవహారం గూర్చి ఊరివాళ్ళలో హాస్యధోరణిలో అంటువుంటాడు కాని అంత కన్న గట్టివాడు మా ఊరికంటే మా కరణం యింటిలో ఆ పూటకు ఉండవు కాని ఊరిలో విశ్వం జరుగుతుండే మామూలు తగాదాల్లో పెత్తనం వహించి తన అవసరాల వెళ్లదీసుకుంటుంటాడు ఊరిలోని సర్వేనెంబర్లు, హద్దురాళ్లు, నీటికాలవలు, గ్రామమార్గాలు, యివన్నీ ఆతనికి అరచేతిలోని లెఖల మోస్తరు పూర్తిపరిచయం. ఈ విజ్ఞానాన్ని ఆతను నందర్యానుసారంగా ఉపయోగించుకుంటుంటాడు నీ భూమి పక్కకొందరో కలిసిందని, బళ్లరాట పక్కభూమిలోనుంచి వుట్టిస్తానని, పోరంబోతు పట్టా యిప్పిస్తానని, ఆళయివ్వేసింది, శ్రమయికల్పించి, ఆచేక అవసరముపూర్తి నంపాించుకుంటాడు కాని ముందరొక్కట్లో, దుబారా బిచ్చుకు, బోగలకు అలవాటుపడ్డ, ఆ కుటుంబానికి ఆ సంపాదన, ఎండి నీటివాసాన భూమిమీద వానజల్లు పడ్డట్లు ఉంటుంది దాహం తగ్గించడానికి బదులు యిసుమంపచేస్తుంది, యిక అవసరాల ఒత్తిడికి తట్టుకోలేక రోజు ఎదో ఉపాయము వన్నెలపనిపెట్టుంది ఊరి బోగట్టా ఎప్పుడోప్పుడు అందించే కొందరు నమ్మిక బండ్లు ఉన్నారు మా కరణానికి వాళ్లు ఎవరింటి దావ్యమున్నది, ఎవరిచేతికి డబ్బులు వచ్చినవి అని ఏవిధంగా లభించేవి, ఈలాటి విషయాల్లో కరణానికి సలహాలు యిస్తువుంటారు, యిక

చేబదులో, బంబమొ, యింటి బంధువులు వచ్చినారనె కొందరో, ఏదోరూపంగా, పొడిచి కరిగించి తన అవసరాన్ని వెళ్ళదీసుకుంటాడు, అవసరంపట్ల తల కాకట్టుపెట్టడానికి గూడా వెనుకీయదు కాని డబ్బు చేతిలోపడ్డ మరుక్షణం ఆ విషయమే ఆతనికి స్మృతివ్వండిదు తలవెంట్రుకిలన్ని చాచియన్నాయి మా ఎండు యిను, రోజు ఎవరో ఒకరు వచ్చిపోతువుంటారు కాని మా ఎంతులు నిబ్బరం క్లౌమా పాత్రమైనది బుడదాతకు డబ్బుగూర్చి అడిగే అవకాశమే యివ్వదు ఎవరో ఆప్త బంధువులు వచ్చినట్లు, కానీ, వలచారా, యిష్టమృష్టాన్నాయి యిలాదీవాటిలో ముందెత్తుతాడు, ఒకచేక ఎవడైనా అప్పటికి అడగటానికి సాహసించినా, తెల్లవారే మసిస్తానని దైర్యంగా అంటాడు వాడికిదంతా వట్టి అబద్ధమని తెలుసు, కానినమ్ముతారు వాడుపెక్కిన ఏరాధాం ప్రధానం వాడిపై యింత గారంగా ఉంటుందంటే వాడికి కాదనడానికి అవకాశముండదు కరణము వైట్టుపూర్వోక్తరాలు ఎరిగినవాళ్లు గూడా చాలామంది గోతిలో వడ్డారు యింతకు మా కరణంలో విశేష మేమిటంటే ఆతనిమనోనిబ్బరము ఎటువంటి సంకటస్థితిలో గూడా చలించదు ఒకసారి మరి తమాషచేళాడు, ఎట్లా వలలోవేసుకున్నాడోవేసుకున్నాడు ఒక పట్టణం పాచుకారును వాడికేమి చెప్పాడో తనసగూర్చి, ఓరోజు వాడిని వెంటతీసుకొని వచ్చి “ఈ పొలం మంజూ మనదే” అని చెబుతున్నారంద ఉన్న రైతుల పొలాలన్ని పెద్ద గీతగీసి చూపెట్టాడు, నంటలమీద దావ్యంకొలిచే అట్లు తక్షణం ఆతనికి కోరివబుడం దొరికింది కాని కళ్ళం తరుణంలో పచ్చిచూచెవరకు వర్ణంభూస్యంగా

ఉంది ఊరి లైకులు ఎవడిఎకరం వాడుకోను కొని గడ్డిపోచ కనిపించకుండా మోసుక పోయారు యిక ఆ షాహుకారువద్ద మనో వేదన యింతంతకాదు షాహుకారు హంగా మానుండి బయటపడటానికి కొంత ఋణం అప్పుడు చెల్లించాడనుకొండి కాని మిగతా ఋణం ఈ నాటివరకూ అట్లాగేవుండి యిష్ట ముస్తాన్నాడు కుదివడం, కులాసాగా కాలం గడవడం యివే మా పంతులు లెక్కలు పైకి అమాయకుడుగా కనపడుతాడు కాని కరణం కరవాళ కరణమంతవారు మా ఊరు షాహు కారు ఏదో తన వ్యవహారం తప్ప యితరు లకు సంబంధించిన వ్యవహారాల్లో ఆ పైజోక్యం తీసుకోదు అందరి కష్టసుఖాలతో సంబంధం ఉన్నట్లుగానే కనపడుతాడు కాని తామరాకు మీది పీటిపొట్టు చందంగా ఉంటారు తీవ్రము సుఖప్రదంగా గడపాలంటే ఎవరితో విభేదం కనపరచకుండా వ్యవహరించడమే ఉత్తమ మార్గమని అరివి ఉద్దేశం

“ఏమిటి? నాగయ్య! ఈ ఏడు కాలం పొయ్యి అట్లు కనపడుతుంది” అంటామను కొండి

“బాబ్బో అట్టే కనపడుతున్నది.” అంటాడు

“యిప్పుటికి కురిసినా వరవాలేదు”

“వద్దాం వెనక అయితే తెగుళ్లు లేస్త వేమో”

“తెగుళ్లు లేస్తవి.”

“అయినా బలాలువేసిన పొలాలకు వరవాలేదు”

“బలాలువేసిన పొలాలకు వరవాలేదు.”

“కాని ఏమి చండినా ఏమిలాభం! ధరలు పోయినంత”

“ధరలు పోయినంత ఏమిలాభం.”

“ఏరుటికి ఈపటికికొద్దిగా నయమేధరలు.”

“కొద్దిగా నయమే”.

ఈ రకంగా ఉంటుంది అతని దోరణి. అయితే అతనికి వ్యంత అభిప్రాయాలు లేవనికాదు భూమిలోని ప్రతి వస్తువూర్చి అతనికి విశ్చితమైన అభిప్రాయాలున్నాయి. కాని సాధారణంగా నోట వివరదప్ప

కరణం అంతే పంతో భయభక్తులు కన బరుస్తాడు కానిలోపల “అంతకాలాంతకుడు లేడు” అని తనదగ్గరి అసామీలతో అంటు ఉంటాడు

బడిపంతులును “యిందుగల దండులేడని” సంకోచిస్తూ ఉంటాడు.

ఎలవారు తనకు కనిపించినప్పుడెల్ల “కాశి శరీరమంటే ఏదేరా?” అని ఒక ప్రశంసా వాక్యం వినిరుతుంటాడు.

యింటిదాకిలిదానిని “చూసావా?” అని సంకోచిస్తూ ఉంటాడు ఎందుకంటే అది వోరు విప్పితే యింటిపైపంతులు ఎగిరిపోతాయి

అసామీలు, ఋణాలు, యివే మాషాహు కారుకు అనన్తగల విషయాలు. కాని మా షాహుకారుదగ్గర ఋణము తీసుకోవడము, ఋణము తీసుకున్నట్లుగా ఉండదు. ఒక కొత్త చుట్టతీకం కలిగివట్టుగా ఉంటుంది. కాని ఆ చుట్టతీకం లభించడము తేలికగాదు. షాహుకారు విశిష్టతకు నిలవకలిగిన వాళ్ళకే ఆ భాగ్యము లభిస్తుంది.

కొన్ని కుటుంబాలకు అనాదినుండి షాహు కారు పంశస్తులే పెట్టుబడిదారులు. వాళ్ళ యిళ్ళల్లో షాహుకారు కేవలం ఋణదాతయే కాదు గురుడు, దైవము, పంతులుగూడా. ఆ యిళ్ళల్లో చుట్టాన్ని మరోపూట ఉండ

మహావిక్రమా సాహకార ఏమంటావో
అది అలోరించవలసి వస్తుంది

ఊరువిందా మా సాహకారకు బాకీదారు
అన్నాడు కాని ఒక బాకీదారు సంగతి ఒక
బాకీదారుకు తెలియదు పక్కవాడికి తెలియ
కుండా ఋణమివ్వడం, నొప్పించకుండా తీసు
కోవడం యివే మా సాహకారు లక్ష్యం

గ్రామానికి వెన్నెముకలాంటివాళ్ళను మీకు
చూపెట్టాను యిక సాధారణ గ్రామప్రజల
గుర్తి ఒకటిరెండు ముక్కులు చెవుతాన్ను

మామూలుగా గ్రామీణులనన్నుత్సహనేది
ఒకటి ఉంది అది గ్రామాల్లో నివసించే
వాళ్ళందరికీ ధనిక, పేద, భేదం లేకుండా
వర్తిస్తుంది సాధారణ గ్రామీణుడు ఒక ఎద్ద
తిలో అలోచిస్తాడు

వాడి బొంబే వాడి సామ్రాజ్యం

వాడి పూరిగడినే వాడి కోట

వాడి నివాసగ్రామమే ప్రపంచానికి కేంద్రం

తాను దున్నే కొయ్యనాగలి ఒకటే వ్యవ
సాయానికి అత్యుత్తమ పాదపం.

తానుతోలే ఎదురు మోతే, వీరు తోడ
బావికి వినలైన పాదపం

తాను అవలంబించే వ్యవసాయ ఎద్దకుల
కన్న అతివృద్ధిచెందిన వర్తకులు ఎక్కు
ఉంటాయో వాడి ఊహకు అతితాను.

వైద్యనేయడం వాడి విశ్వకార్యం

ఋణమొకటే బ్రతుకు మార్గం.

సాహకారు బాకీ తీర్చడమే వాడి జీవిత
లక్ష్యం

అతివృద్ధి అనావృద్ధికన్న వాడికి యికర
నింక లేమి ఉండవు

కళ్యాణవేళకన్న వాడికి వేరే వందగ
యిండవు

శస్త్ర చెల్లించేదానికన్న యికర గండా
లేమిటో వానికి తెలియవు.

గతము వాడికొక దుస్వప్నము

వర్తమానము బాధాకరము.

భవిష్యత్తు ఒకటే వాడికి అశాశ్వతం

వాడికి ఎప్పుడు ఏవో నమస్కలు ఉండనే
ఉంటాయి

కాని ఏమిటి కావీడు, వర్షాలు చక్కగా
తురుస్తాయని, పంటలు చక్కగా పండుతా
యని ఋణాలు తీరుతాయని— యలాది
స్వప్నాలు కంటు ఉంటాడు వాడు.

కష్టాలు విస్మరించడము, సుఖాలకు ఎదిరి
చూడడం వాడి నైజ స్వభావం ఒకవేళ
యిదే మానవలక్షణమైతే పట్టణవాసులు
పిల్లవాసులు అనే విభేదం కేవలం పృథ్వి
మము అని తోస్తుంది

మీ రేమంటారు :

అవువంటారా :

* * *

గేయం :

పాపల సింగారం

—శ్రీ నందూరి వెంకట సుబ్బారావు

చిదుమ పాలోలుకు మా చిటి పాప నేడు

చేపట్టె పరువి చేదోడు వాదోడు

కాటుకలు, తిలకాలు

కంఠాన హారాలు

పైదుగాలికి తోట

పాపజత పయనాలు !

చిదుమ పాలోలుకు ...

విడివడవి చెయిచేయి

వెరపు - చనవులు వేయి

మనసుతెలుపు విటూర్పు

“మన”కు “నీ-నా” మార్పు

చిదుమ పాలోలుకు

పూచాలు కిరువైపు

పోచాటు - రానీటు,

చెవి గుసగుసల వింత

చెంపలకె గిరిగింత !

చిదుమ పాలోలుకు .

సఖుడు పచికను పండ

నరస సఖి కూర్పుండి

శిరసునాల్చెడు తంతు

సురలోకమె “తథాస్తు”

చిదుమ పాలోలుకు....

దూరాన ఎంకి మది దుందుడుకుతెలుగు

తీరానె కుళ్ళివడు యేరేమి యెరుగు ?

ఎట నేరిచెనో ఏమొ-

ఎట నేరిచెనో పాప

ఇన్ని పింగారాలు !

వ్యత్యాసం

—శ్రీ సామవేదం జానకీరామశాస్త్రి

సత్యమూర్తి అపీనుమంచి తిరుగుముఖం వహించివుంటే ఇడుగంటలు దాటింది దీనివన గండంగా తయారయిన తన ఉద్యోగాన్నిగూర్చి ఆలోచిస్తూ ఆతను నడకసాగించారు ఒక వంకూ నముద్ర తరంగాల్లా వరంపరగా వస్తున్న ఆలోచనలను మనస్సులోనే ఆలవి పెట్టు కుంటూ, వేరొకవంకూ శరవేగంతో సాగిపోయే రిక్తాలు, అట్కాలు, మొదలయిన ప్రయాణ సాధనాల దారి కడ్డంలాకుండా నడవడం ఆతనికి అవధానం చెయ్యటమే ననిపించింది ఇనా ఇలాంటి అస్థావధానాలకు, శతావధానాలకు అంవాటుపడ్డవారు కావటంచేత, ఆతని కాళ్ల నడవటంలో ఏమగ్నమైనా ఆతని మనస్సుమాత్రం ఆలోచిస్తూనే ఉంది. ఉదయం అపీనుకి అలయంగా పెళ్ళినప్పుడు అపీనర్ అన్నమాటలు ఆతని చెప్పల్లో ప్రతిధ్వనిస్తున్నయ్ ఇవాళ ఒక్కరోజునే ఏమిటి? గడచిన వారం రోజులుగా ఇలాంటి చివాట్లు తినటం, ఆతని దైనిక కార్యక్రమంలో ఒక భాగంగా తయారయింది. “ఇక ముందునుంచైనా జాగ్రత్తనడకపోతే లాభంలేదు” అనుకున్నారు ఈమాటలైతే తేలికగా అనుకోవటం జరిగింది గాని, దాన్ని ఆదరణలో పెట్టటమెలా? ఈ సందేహం సత్యమూర్తి మనస్సుని నిలదీసి ప్రశ్నించింది ఈ ప్రశ్నకు సరియైన సమాధానం దొరక్కపోవటంతో, ఆతని మనస్సు ఒక్కసారిగా ఈ స్థితికి కారణభూతమైన నంతులవలన వెనుదెయ్యటం మొదలు పెట్టింది.

అతివ్యర్థమైన విషయంమీద సుకీల కోవగింది వృద్ధింటికి వెళ్ళిపోవటం ఆతని మనస్సుకి చాలా దాదకలిగింది. సంవత్సరంనుంచి కాపురంచేస్తున్నా ఈమాత్రం తెలుసుకో లేని ఆమె అజ్ఞానానికి ఆతను విషయవర్ణాడు ‘సంసారం’ అన్నకరువాక అనేక కష్టపస్తాలు ఉంటూనే ఉంటయ్ అన్నింటినీ అధిగమించి ఏదోవిధంగా ఈదుకురావాలిగాని ప్రతివిషయం వట్టిండుకుంటే ఏట్లా? ఇనా తనుమాత్రం ఏంచేశాడు గనుక? ఆమె వినిమాట వెల్లెమంది. దానికి తమవ్యతిరేకించకపోగా ఉత్తరం అంగీకరించారు ఐతే అధిఆదరణలో పెట్టటంలోకొంత ఆంవ్యం జరిగినమాట వాస్తవమే ప్రతిరోజూ ఏదో అనుకోనివనిరావటం - తను అపీనుమంచి ఆంవ్యంగా ఇంటికిరావటం ఈవిధంగా మూడు, నాలుగు రోజులు గడచిపోయాయి ఈ మూడు నాలుగురోజులూ ఆమె ముస్తాబై సిద్ధంగా ఉంటూనే ఉంది ఐతేమాత్రం తను కావాలని ఆంవ్యం చేస్తేగి : నాలుగోనాడు సుకీల ఓపికవట్టలేక పోయింది. అక్కడికి తను అనేక పాళ్లు చెప్పాడు “అన్నంతినేటవ్వుడు ఇలాంటి విషయాలు తీసుకరావద్దవి.” ఆతనేదైతే చెప్పాడో ఆమె దాన్ని సరిగ్గా వ్యతిరేకించింది అనలే ఆకలితో ఉన్నారేమో, మాట, మాట పెరగటం, తను కొంచెం చెయ్యి జేసుకోవటం జరిగింది అంతే - అవాళ ఇద్దరు ఆకలిలోనే వదులుకున్నారు. ఉదయం ఆమెతో మాట్లాడనైనా మాట్లాడకుండా ఆతను అపీనుకి వచ్చేశాడు.

తిరిగి వెళ్ళేటప్పటికి ఇంటికి తాళం వేసిఉంది ఆమె వినిమాట వెళ్ళి ఉంటుందనుకున్నాడు. వక్రించేవాళ్ళ అమ్మాయి కమల వచ్చి తాళంవెప్పలు ఇస్తూ, "ఏన్ని పుట్టింటికి వెళ్ళింది బాబాయ్" అంది ఈమాటలు విన్న సత్యమూర్తి తన చెవులను తాను నమ్మలేకపోయాడు. ఈ సంఘటన అతన్ని తీవ్రంగా గాయపరచింది ఇంకో పరిస్థితులలో ఐతే తనుకూడా వెంటపెట్టి బయల్దేరేవాడేమో! కాని ఇది అత్యాధిమానానికి సంబంధించిన సమస్య తినేమాత్రం పొరపాటుచేసినా, ఆమెచ్చుట్టిలో చురికినైపోవటం తత్వం. ఐనా ఇంటిదగ్గర ఆమె ఎన్నాళ్లుంటుంది గనక, రెండు రోజుల్లో తిరిగి రానేవస్తుంది ఈ రెండురోజులా అతను స్వహస్తానికి దిగవలసివచ్చినా ఆమెకు ఒక గుణపాతం నేర్పారనుకున్నాడు ఇలా అనుకున్న సత్యమూర్తికి తెలియకుండానే వారంలోజూబా దొర్లిపోయాడు ప్రతిరోజూ ఎదురుచూడటం, ఆమె రాకపోవటంతో అతనికి కోపం ఎక్కువైంది. ఈవారంలోజూబా అన్నం వండుకుని, తిని అసేనుకు వెళ్ళేటప్పటికి తలప్రాణం తోకకి వచ్చేది ఈవారంలో ఒక్కరోజుకూడా అతను అసేనుకి ప్రేముకి వెళ్ళినపాపాన పోలేదు "ఇంక ఏమాత్రం ఆలస్యం జరిగినా ఉద్యోగం ఉండటం బాధ" అనుకున్నాడు ఇలాంటి ఆలోచనలతో వరుస్తూ సత్యమూర్తి అతనికి తెలియకుండానే పూలుకాణం దగ్గరికి వచ్చేవాడు "పూలు పుచ్చుకోరు బాబూ! బాబుగారు పూలుకొని వారం దాటింది" అన్న దుకాణదారుడి మాటలతో సత్యమూర్తి ఈరోజుకో వర్షాడు ఒక అవకాశపు ప్రతీకారచర్యలాగా అతనిచెయ్యి తేబులోంచి డబ్బులుతీసి బల్లమీద పెట్టింది దుకాణదారు దీప్తివ పొట్లం తీసుకొని అతను సడకసాగించాడు పూలైతే కొన్నాడు కాని వాటిని వివియోగపరచే విధానంమాత్రం అతనికి తెలియలేదు. సుగీల జడనిండా పూలు కుట్టుకుంటే చూడాలని అతను అనేకసార్లు ముచ్చట పడ్డాడు ఆమెకు సిల్లెలంటే ఇష్టం అందుచేత తను తెచ్చిన పూలల్లో వగం వక్రించేవాళ్ళ కమలకి, ఎదురించవాళ్ళ విమలకు వంచేది తనకికూడా సిల్లెలంటే ఇష్టమే ఐనా సుగీలమీద అనురాగం దాన్ని పైకి రానిచ్చేదికాదు. ఈ దృష్టితోనే అతను అనేకసార్లు ఆమెతో చెప్పాడు, "నేను పూలు తెచ్చేది వాళ్ళకోసం వాళ్ళకోసం కాదు" అని. దానికి ఆమె ఒక చిరునవ్వునవ్వడం మినహా సమాధానం చెప్పేది కాదు. ఈ విధంగా ఆలోచిస్తూ సత్యమూర్తి ఇంటిని సమీపించాడు అతను తాళం తీస్తుండగా ప్రవేశిస్తూనే కమల అడిగింది. "ఏన్ని ఎప్పుడొస్తుంది బాబాయ్ ?" సమాధానమేమీ దొరకని సత్యమూర్తి పూల పొట్లం కమలచేతికిస్తూ, "విమలా, నువ్వు పెచ్చుకోండి" అన్నాడు. సంతోషంతో గంతులేస్తూకమల వెళ్ళిపోయింది. సత్యమూర్తి తాళంతీసి రోవల ప్రవేశించాడు.

విక్కు విక్కు మంటున్న ఇంట్లో ప్రవేశిస్తూనే సత్యమూర్తి ఒక విళ్ళయానికి వచ్చాడు. ఇంతమాత్రం ఆలస్యంచేసినా తన ఉద్యోగం విలవదు. "పోనీ వెళ్ళి తల్లిని తీసుకవస్తే!" ఈ ఆలోచన అతనికి బాగానే కుమించింది. కాని తీరా వచ్చాక అవిడ "సుగీల ఏదంటే?" ఏమిటి చెప్పటం. అంతేకాదు అవిడవి ఇక్కడికి తీసుకవస్తే ఇంటిదగ్గర ఎలా? ఈ రెండో ఆలోచన సత్యమూర్తి మొదటి ఆలోచనను పైకి రానిచ్చలేదు.

సుకీల ఇంట్లో ఉంటే తన కేవలమైన లోటు ఉండేదాడు అమెరేవిలోపం ఇప్పుడు తనకి అనుకూలం కనిపిస్తోంది ఒక్కసారి వత్సమూర్తి మనస్సు గంటానికి ప్రయాణం చేసింది, తనని విడచిపెట్టి పుట్టింటికి వెళ్లేటప్పుడు ఆమె కనుకొలకుల్లో ఉన్న అక్రమించువులను పైకి రావీయకుండా గడ్డదవ్వరంతో తన దగ్గర పెంపుతీసుకున్న పుట్టం ఒకటి ఆతనికి జుప్తికొచ్చింది అలోచిస్తూనే వత్సమూర్తి వంటగది దగ్గరకు రావటం, అగది తలుపుతీసి ఉండటం గమనించటం జరిగింది. సుకీల ఇంట్లో ఉంటే రాత్రిళ్ళు తలుపులు గడియపెట్టటం మొదలయిన వసులన్నీ ఆమె చూసుకునేది పొద్దున తన అసీను శౌందరలో తలుపువీయటం మరచిపోయాడు ఇంకానయం ఇంట్లో ఎవరూ ప్రవేశించలేదు వేణువేణువీ సుకీలను తిరిగి తీసుకరావాలనే అభిప్రాయం ఆతనికి బలపడసాగింది ఒకసారి ఈ అభిప్రాయం మనస్సులో కలిగిత ఆతని మనస్సు ఈ సూతన దృక్పథంలోనుంచి గతాన్ని పునర్విచారణ చేయటం మొదలు పెట్టింది సుకీల కాపురానికి వచ్చి ఏదైనా విండనేలేదు అలాంటి పరిస్థితుల్లో సాంఘికమైన విషయాలలో ఆమె అరిందాగా ప్రవర్తించలేదంటే ఆమె తప్పిచుంది ; అప్పటికీ ఆమె నాలుగు రోజులు ఓనిక పట్టింది ఎంకవాళ్ళుకైనా ఒకస్థితి దాటాక ఓర్పు అనేది నశించటం వహజం అమాటకొస్తే తమమాత్రం చేసిందేమిటి ; మర్యాదగా, లాలనగా చెప్పటంపోయి చెయ్యి చేసుకున్నాడు ఆ అధికారం తన కేవలదాడు ; ఈ దృష్టిలో ఆలోచించిన వత్సమూర్తికి మర్నాడు బయలుదేరి భార్యను తీసుకరావటం తక్షణ కర్తవ్యంగా తోచింది మర్నాడు అధివారంకావటం ఈ అభిప్రాయాన్ని మరింతగా బలపరిచింది ఈ నిశ్చయానికి రావటంతో ఆతనిమనస్సు శేరితపడింది ఈ సంకోషంతో బోజనంకూడా చేయాలని సంపక తలుపులు దిగింది లైటకు వచ్చాడు ఏ అలోరనారేకపోవటంవల్ల, లైట జరుగుతున్న రణగుణ ద్వని తీవ్రంగా ఆకర్షించింది ఆతను బయటకుపోయి చూశాడు అప్పుడే ముగియబోతున్న ఆ రామరావణ యుద్ధానికి కారణం తనేవనే ఊహ కలగటంతో ఆతనికి ఒకవిధమైన అశ్చర్యం, భయం కలిగింది తను ఇచ్చిన మల్లెపూలల్లో భాగాలు కుదరక పోవటంతో తమ లక్ష్మీ, విమలకి మధ్య మొదలయిన చిన్నపోట్లాట వాళ్ళ కర్ణులదాకాకూడా పోయి చిరికిచిరికి గాలివానగా తయారయింది ఇంక చిన్నవిషయానికి నాగరకజీవనం గడుపుతున్న ఆస్థిరద్రువా కొట్టుకునేటంతవరకూ రావటం ఆతనికి అశ్చర్యం కలిగింది. అంతేకాదు, అతం కుతం తెలియని ఆ వనసిల్లర్ని, మృగాలలాగా జాడవ వాళ్ళ మనః ప్రవృత్తికి విచారించుట మినహా ఆతనేమీ చేయలేక బయటెక్కిన హృదయంతో ఇంట్లో ప్రవేశించాడు.

ఏమైనావరే భార్యను తీసుకరావాలనే దృఢ నిశ్చయంతో బయలుదేరిన వత్సమూర్తికి నాలుగడుగులు వేసేటప్పటికి బండిలో సుకీల కనుమించటం అపరిమితమైన అశ్చర్యాన్ని, సంకోషాన్ని కలిగించింది బనా పైకులికవస్తున్న సంకోషాన్ని లోపలే అణచిపెట్టుకుంటూ ఆతను బండిని నడిపివెళ్ళాడు. ఆతన్ని చూస్తూనే సుకీల మందహాసం చేస్తూ అంది. "ఎక్కడికో బయల్దేరివెళ్ళాడూ, ఒక్కసారి లోపలకు వచ్చి వెళ్ళండి" అని. ఆతనికి మనస్సులో

[తరువాత 19-వ పుటలో]

కళోపాసకుఁడు

—శ్రీ చాల్సేటి నృసింహశర్మ

గురుగభీర విభావ పరిపూరితంబగు
 గగనచుంచి హిమాద్రి గాంచి మనసు
 నాదార తెప్ప దావందించు, నక్షత్ర
 ఖచిత్రాభిషిని గాంచి యాత్మ
 ఉవ్వెత్తుగాగ విట్టుబొంగు, సుత్తుంగ
 కల్లోలవారాళి గాంచియూహ
 ఉట్టుకలూగెడు, నొప్పారు సుమకాక
 కమనీయ సురభిని గాంచి మేను
 మృదుచుధుర మంజులరస ప్రమేయమగుచు
 కదైదుటనిల్చు బంధుర కవిత గాంచి
 ఆత్మ విస్మృతుఁడనయి నేనప్పు దలిం
 నచ్చిదానంద సింధు సంచరినగుచు.

పూలలో రీనమై గాలితాళుచేత
 తలకొనుచుండు నెత్తావియట్లు
 వీణెతంతుల దాగి వ్రేలతాకిడిచేత
 తలయెత్తు స్వాదు శబ్దంబువగిది
 తరణుఁడు స్వీయహస్తముల తాకిన తమ్మి
 పువ్వున గన్నదు నవ్వురీల
 పతికొగిలల రాగ మతిశయించుటచేత
 మదిపొంగు సాంధ్య సీమంతినియటు
 లాత్మ, నందనమున జీగురాకులందు
 పవ్వళించిన శ్రీ దివ్యభావ రేఖ
 లా కళోపాసకునిలేపి యతని దనిపి
 యతుల వాగ్గల్గితలసు దూగాడుచుండు.

ఆకుమాకలనుండి యరచాటు మోర్పుగా
 సిగ్గుతో తొంగిచూచెడు ఫలములు
 సాంద్రవల్లరులందు చక్కగా దాగిరి
 మూతలాదెడు సుమజాతనరణి
 కాంచనకాంతినికాయంబు మునుగుగా
 గైకొన్న శిశిరర్తుకాంత సౌఖ్య
 నమలమారుతివీచి కాంతర భాస్వత్ర
 సారిక మధుర వీణారవమ్ము
 మొయిలుకొన్నపై తళుక్కున మురిసి మెఱసి
 నంచలించెడు తొలకరి చంచలతయు
 వింగి, విస్తర్జితనుగల్గు విశ్వనంబు
 కవి, కళావ్రతు హృదయమ్ము కదలిపోవు.

పార్వతి చంద్రబింబంబు ముఖంబున
 అద్దమరాతిరి మద్దపులిమి
 దేదీప్యమానమై దివి తేజరిల్లు ప్రా
 భాత భానువీపైవి వసువువల్లి
 విగవిగలాదెడు నగుమోముల గులాబి
 సుమము నెన్నుదుట కుంకుమమలంది
 చిలునవ్వుబోరెడు చిన్నారి చుల్లయ
 సౌరుగంధంబు నూరవేసి
 సహజలావణ్య సౌందర్య సౌష్ఠవముల
 కృతకమగు భూషణముల సంకీర్ణపఱచి
 మఱుగుపెట్టెడు; సృష్టి మర్మప్రవృత్త
 విభృతుడగు కళాభిజ్ఞుండు విశ్వయశుగ.

వలపున మల్లెపూవుల గోసికొనినట్లు
 కడుగొని వింగిచుక్కలను ద్రెంపు
 రత్నాకరమునుండి రత్నంబులను దీసి
 గగనతలంబున గదియవల్లు
 మేఘార్కకోపేత మేదిసీధరముల
 ఉడు గండములను ముద్దిదగఁజేయు
 శారవ కౌముదిస్నాత రమ్యారామ
 ముల కకుంత విహారములనుగూర్పు
 స్వీయహృదయాంబుజంబున చిందు భావ
 చిందువుల కరదాపంబు దిందుపఱచు
 సాహితీయోషపై శుభాక్షరలుఁ జల్లు
 భవ్య ప్రతిభాద్వితుఁడు కళోపాసకుఁడు.

వ్యర్థానం [18-వ పుట తరువాయి]

పెళ్ళాంబిందినా తక్షణం వెనక్కి తిరగటంవల్ల బాంకు లోకువొకాననే బావంతో పెంటనే అన్నాడు. "అలాకాదు, నాకు అర్థంబుగా అసీనునవి ఉంది మళ్ళీపెళ్ళ" అని ఈ మాటలని అతను కాకంకెపులు బండిలోకి వినరటం, బండిసాగిపోవటం ఒక్కసారే తిరిగింది మాటలైతే అనగలిగారుగాని అనలు తనకి ఎవంటూ ఒంటేగా : ఏమీ లేకపోయినా ఇంటికి పెంటనే పోవటానికి మనస్కరించలేదు అదీగాక ఏమి ఉన్నదని భార్యతో అన్నాయెను; ఈ అలోచనలతో నక్కమూర్తి తనకు తెలియకుండానే నడకమొదలు పెట్టాడు నాలుగు గజాలు నడచిన నక్కమూర్తి అక్కర్యమూ, నంకోనమూ తిరిగించే దృశ్యం ఒకటి చూచాడు అది చిన్న పొయంత్రం హోరాహోరీగా పోట్లాడిన పిల్లలిద్దరూ ఏమీ అరగవట్టే ఒకళ్ళుబాళాల మీద ఒకళ్ళు చేతులునేనుకొని ఎంతో ఆస్థాయంగా నడవటం—ఈ వంతుటన నక్కమూర్తిని మౌనమున నవ్వువేపు వునాడుల దగ్గరకు తీసుకు వెళ్ళి వదలిపెట్టింది ఇంతత్వరగా క్రోరాన్ని, అనే కాన్నీ మరచిపోగల పిల్లల మనఃప్రవృత్తిని అభివేదిస్తూనే అతనమతున్నాడు. "ఈబుద్ధి పెద్దవాళ్ళక్కూడా ఉంటే ఎంత బాగుండును ?" ఈ అలోచన కలిగి కలగటంతోనే నక్కమూర్తి ఏదో మరచిపోయినవాడిలా ఇంటివైపుకు తిరిగి నడక సాగిందాడు

(అంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు భాషాసమితివారు నిర్వహించిన కథానికలపోటీలో ఈ సంవత్సరం (1955-56) ప్రథమ విజృంభణ పొందిన కథానిక.)

కో త లు

—శ్రీ ధరణికోట శ్రీనివాసులు

దాదాపు గంటన్నరనుండి ఆయన లోగడజరిపిన తన కూతురు వివాహ వైభవాల గురించి వివరితంగా చెప్పుతూవున్నాడు. వివాహాల ఏర్పాట్లు, బాబా భజనతీర్థాలు, పక్కాన్నాలు, ఒకటేమిటి - యింటికివేసిన సున్నం మొదలు విస్తృత కట్టలవరకు చెప్పుతున్నాడు 'ఉ' కొట్టి నాకు తప్పడంలేదు విసుగువచ్చింది ఆయన చాలించడు నాకు కోపం కూడా వచ్చింది యింకా చాలించలేదు ఒళ్లు మండిపోతూంది గత్యంతరం లేక లేచిపోదామని ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

'త్రాహ్మణ్యానికే దాదాపు యిరువయ్యి పెద్ద డబ్బాలనెయ్యి పట్టం దంచు నమ్మండి' అని దైర్ఘ్యంగా కోతకోశాడు ఆయన

నేను భరించలేకపోయినాను మాట్లాడకుండా కూర్చుంటే యింకా ఎన్ని కోతలై నా కోస్తాడని దిగులుపడ్డా 'మీరు నెయ్యికి అంటున్నారా? మా చెల్లెలు పెళ్ళి సరిగ్గా మీ కూతురు పెళ్ళప్పుడే జరిగింది ఆ పెళ్ళి సంగతులగురించి మీరు వినియుండలేదేమో' అన్నాను నేను

'లేదు' అని ఆయన మళ్ళీ తన ధోరణి సాగించాడు

'అయితే కాస్త విసండిమరి తతిమ్మసంగతులు అలాగుంచి అత్తరు పన్నీరు సంగతి చెప్తాను కనీసం పదిపాను పెద్ద గ్యాసుసూనె డబ్బాల అత్తరు పట్టింది' అని నేను ఓ కోతకోశాను

'చంపారు' అంత అత్తరు యెవరికి పెట్టారండీ' అని ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు ఆయన

'యింకెవరికి? మీ యింట్లో యిరువయి డబ్బాల నెయ్యి తాగివచ్చిన ఆ త్రాహ్మణికే పెట్టాము చేతులకు రాయడమేకాకుండా బుడ్డిచెంబుల్లో నింపి యిచ్చాము' అన్నాను నేను

నా ఎదురుకోతకు చాలా సిగ్గుపడ్డాడు మొహం వెలవెలపోయింది నావద్ద మళ్ళీ యెన్నడూ ఆ పెళ్ళివూసు యెత్తలేదు

అయితే ప్రపంచంలో ప్రతివాడు కాస్తోకూస్తో యథాథాన్ని సత్యాన్ని మించి మాట్లాడుంటాడు. వాటినే మనం కోతలంటాం.

• కోతలు ద్వివిధంబులు 1. సామాన్యం 2 విపరీతం. 'గత సంవత్సరం మా పెరట్లో వంకాయలు బండ్లు కాసినవి నమ్మండి నమ్మకపోండి ఒక్కొక్క కాయ సొరకాయకు మించివుండేది,' అని ఒకాయన కోతాడమకుండాం

'వంకాయలు బండ్లుకాసినవి' ఇది సామాన్యమైన కోత. 'పెరట్లో బండ్లకాయలు కాయపు అయినా ఖర్బం, పెరడు పెద్దదయి వుండవచ్చని నమ్ముదాం 'ఒక్కొక్క కాయ సొరకాయకు మించివుండేది' యిది విపరీతమైన కోత దీన్ని నమ్మడానికి వీలులేదు

నేను బస్సులో ప్రయాణం చేస్తున్నాను పెన్స్ ఫుచ్చుకున్న ఓ పోలీసు ఉద్యోగి అనుకుంటా. కారుచుట్ట కాల్చుకుంటూ కాను ఉద్యోగం చేసేరోజులలో చేసిన వీరోచిత గాదలను ఏకరపు పెద్దున్నాడు ఒకప్పుడు కాను ఒకే ఒకడు (౪౦) దొంగలు గల గుంపును తరుముతూ మూడురోజులు అడవిలోనే ఉండి వాళ్ళను పట్టుకొని పోలీసు స్టేషన్ కు తీసుకొచ్చాడట చేతిలో కర్రగూడా పట్టు కెళ్ళలేడట తొందరలో ఆ ఘర్షణలో కాల్కి తగిలిన డెబ్బలు అందరికి చూపించాడు గుండ్రంగా ఉన్నాయి ఏనాటి పుండ్లమచ్చలో చెప్పలేం.

'మచ్చలు గుండ్రంగావున్నవే' అడిగాడు ఆయన వక్కన కూర్చున్న పెద్దమనిషి

'కాదండి మరి తుపాకిగుండ్ల డెబ్బలు యింకా కొన్ని గుండ్లు కాలిలోనే ఉండిపోయినాయి' అంటూ సమాధానం ఇచ్చాడు ఆయన కోతలు అందరు నమ్ముతున్నారనే తృప్తిపడ్డాడు

'మా కాత కరణం ఆయన హయాంలో పిట్టలు నీళ్ళు కాగలేదు మీసాలు వడితిరిగినవాళ్లు కూడా యెదురుగా రావడానికి దైర్యం చెయ్యలేదు' అని మా ఊరి కరణంగారి మనమడు కోతలుకోస్తూ ఆనందం అనుభవిస్తాడు

గొప్ప ఉద్యోగాలపై ఉన్నవాళ్ళను, యెక్కడినుంచో సంబంధాలు కల్పించి, తమ బంధువులని చెప్పుకొనేవాండ్ల కోతలు వినడానికి సొంపుగా ఉంటాయి

'ఫలానా డిపార్టుమెంటు డై రెక్టరుగారు మాకు దగ్గరబంధువు. మా మేన మామకార్య అక్కటాతుర్ని వారి అన్నగారి కొడుకు తోటిఅల్లుని తమ్ముని కిచ్చారు. వారికి పెద్దతోట, అందులో మేడ, స్వర్గంలాగు దివ్యంగా వుంది' ఇత్యాదులు.

ఆడవాళ్లు కోసేకోతలు యింకా తమాషాగావుంటాయి. 'సాయంకాల మైనా మా అబ్బాయి ఆఫీసునుంచిరాడు అసలు వాడు ఒక్కజం ఆఫీసులో లేకుంటే అంతా గందరగోళం అవుతుంది మొన్న నాలుగురోజుల సెలవుమీద ఊరికి వెళితే ఆఫీసువాళ్ళకి యేమిటోచక ఆఫీసు మూసివేసారట' అని మా పక్కంటి యిల్లాలు ఎన్నోసార్లు చెప్పిందని మా ఆవిడ నాతో చెప్పింది

'మావారు లేకుంటే నాకు తిండి సయించదు యెన్నిరోజులైనా సరే వారు రావలసిందే నేను తినవలసిందే' అని ఒకావిడ చెప్పుకుంటుంటే నేను విన్నాను

పుట్టిల్లు, పుట్టినవూరంటే యెంతో అభిమానం ఆడవాళ్ళకి ఎన్నికోతలైనా కోసేస్తారు కొన్నాళ్ళక్రితం మా యింటికి ఓ దొంగకుక్క వచ్చేది రాత్రిళ్ళు మేము ఏర్పాటై మాట్లాడుకొని భోజనానికి వంటయింట్లోకి వెళ్ళేసరికి ఆ పక్క అన్నం తప్పేల కుత్రంగా వూడ్చేసి వెళ్ళుతుండేది ఓరోజు మా కనకం జాగ్రత్తగా కనిపెట్టి దానికి యేరైనా ప్రాయశ్చిత్తం చేయవెంచి ఓపాడుగాటి కర్ర చేతపుచ్చుకొని వంటింటి తలుపునందున పొంచి నిలుచుండి, సరిగ్గా సమయానికి ఆ కుక్కవచ్చేసరికి ఆవిడ కర్ర చూపించడం, అది గుర్రుమని పైకి రావడం, కర్ర వదిలేసి ఆవిడ యింట్లోకి పారిపోవడం జరిగింది రెండు నిమిషాల వరకు పట్టిన భయాన్ని వదిలించుకొని శ్వాసను బింధించి నాతో ఆ సంగతి చెప్పింది నేను కర్రనందుకొని వెళ్ళేసరికి అన్నం తప్పేల కుత్రం అయ్యి పడివుంది కుక్కమాత్రం కనబడలేదు.

'యింత చుండాలపు కుక్కలు మా ఊళ్ళోమాత్రం లేవు ఈ ఊళ్ళోనే తప్ప' అని ఓ కోతకోసింది మా కనకం

చిన్నపిల్లలలో కోతలుమొందు మా పక్కంటి పిల్లలు ఆడుకుంటున్నారు. నేను చూస్తూనేవున్నాను ఆటలల్లో ఏదో కలహం వచ్చింది.

'ఒక్కటి తన్నానంటే గొడవతల పదాలి' అని ఓ అబ్బాయి కోశాడు

'మా అమ్మతో చెప్ప అసలు మీరు ఈ ఊళ్ళోనే లేకుండాచేస్తాను' అని బదులు కోతకోశాడు యింకో అబ్బాయి

కోతలు కోయడం ఈ యుగంలోనేకాక పురాణయుగంలో, ప్రబంధ యుగంలో అచారంగా ఉండేది.

తన కుమారుడు ప్రహ్లాదుడు హరిని స్మరించకుండా చెయ్యడానికి యెన్నో
 హింసలుపెట్టాడు హిరణ్యకశ్యపుడు చివరకు ఈ దిగువ కోతలు కోసి అతన్ని
 భయపెట్టి మార్గంలోకి తీసుకరావడానికి ప్రయత్నిస్తాడు
 సీ అస్మదీయంబగు నాదేశమున గాని

మిక్కిలి రవి మింట మెరయవెరచు

.....

అతి తీక్ష్ణమైన నాయాజ్ఞ నుల్లంఘించి,

శమనుండు ప్రాణుల చంపవెరచు

.....

గీ ఇంద్రు డాదరి నా మ్రోలలెత్తవెరచు,

నమరకిన్నర గంధర్వయక్ష విహగ

నాగ విద్యాధరావళి నాకు వెరచు

.....

(భాగవతం)

కంసరాజు విపరీతంగా కోతలు కోసేవాడు

"అకసంబు నరచేతంబులైన లోకమెల్ల

నా గదచే మొత్తెద, నాకవాసు డెవడైన

గాని నా పాదంబులచే నణచివై చెదను"

అని కోస్తూనే కృష్ణునిచే హతమైనాడు

కారవులు విపరీతంగా కోతలు కోసినట్టు మనకు భారతం చెపుతూవుంది
 పాండవులు కూడా కొన్ని సందర్భాలలో కోతలు కోయకపోలేదు ఉత్తరుడు
 సరేసరి ఆయనగారు కోసిన కోతలకు హద్దుపద్దులేదు ప్రాణంమీదికి వచ్చేదాకా
 అర్జునునితో కోతలు కోస్తునేవచ్చాడు

ప్రబంధాలలో నాయకులు, నాయికలు చేసుకొన్న ఆత్మస్తోత్రాలకు,
 కోసిన కోతలకు కొలతబద్ద దొరకదు.

కోతకు ప్రతికోత విరుద్ధం, విద్వేషానికి దారితిస్తుందని మొదటి మనవి
 చేశాను అలాంటి సంఘటన యింకొక్కటి మనవిచేసి ముగిస్తాను

'మా శాతగారికి యెన్ని ఆవులుండేవో చెప్పడం కష్టం వాటికోసం
 కట్టించిన దొడ్డి చాలా పొడుగుండెడట అచివరలోనున్న ఆవులకావరిని ఈచివర

[శకువాణు 38-వ పుటలో]

నాటిక :

మ హా బోధి

—శ్రీ దాశరథి

పుడవ పాత్రలు

బుద్ధుడు

ఉపాలి బుద్ధుడు ఉపాసకుడు

అనందుడు బుద్ధుని ప్రథమ అనుయాయు

స్త్రీ పాత్రలు

నవ మల్లిక మన్మథుని మీతురు

నంద ఉపాసిక

(వాయులీనం నన్నని ధ్వని - కాలిగజ్వెల చప్పుడుతో నవమల్లిక నడచి వస్తుంది
దూరంనుంచి దగ్గరగా)

ఉపాలి (కొంచెం లిగ్గరగా) ఎవరది ?

నవమల్లిక ఇక్కడ బుద్ధులు ఎవరండీ ?

ఉపాలి అంతా బుద్ధులమే

నవ అయితే బోధివృక్షం ఏదీ ?

ఉపాలి ఈ జేరవనంలో అన్నీ బోధివృక్షాలే

నవ అన్నీ బోధివృక్షాలేలా అవుతాయి... అంతా బుద్ధులు...

ఉపాలి (మూటకు అడ్డం వస్తూ) అది అంతే... అ... నీ వెవరు ?

నవ సవమల్లిక

ఉపాలి సవమల్లికే నాటి మన్మథుని నాబుగో బాణంలా వున్నావు

నవ మీకేలా తెలిసిందీ ?

ఉపాలి నీ రంగూ రూపూ సరేగాని మన్మథుడికి అసలు నువ్వేమోతావు ?

నవ సాక్షాత్తూ కుమార్తెను... అయితే నేను బాగా అందంగా వున్నా
సంతారా

ఉపాలి నీ అందం, నీ చందం, ఇక్కడ నీ అటలేమీ సాగవు

- నవ ఎందుకు సాగవు ?... ఆడనా ? (గజ్జెలు చప్పుడు చేస్తుంది)
- ఉపా ఆఁ చాలు చాలు... అదిగో బుద్ధమూర్తి
- నవ అయితే, ఆయనకు భయపడతానా ?
- ఉపా ఓహో కామక్రోధాల్ని జయించిన తథాగతుడిదగ్గరా నీ గెంతడాలు?
- నవ శివుడికంటే గొప్పా, ఆయన ? గుండెకు గురిపెట్టి మా నాన్న పూల బాణం కొట్టేసరికి అమాంతం లొంగిపోయాడు శివుడు
- ఉపా అది నిజమే కావచ్చు గాని ఇక్కడ పార్వతి ఏదీ ?
- నవ నేనున్నానుగా
- ఉపా ఎంతమాట నిర్దాధుడి మీదికే వలపు వల విసరడానికి సాహసిస్తున్నావు ?
- నవ ఓ లెక్కేం ఇంద్రియాల్ని జయించడం ఎవడితరం ? దూరాన్నుంచి కమ్మని కోయిలకూత వినబడి, దగ్గరగా మల్లెపూలపరిమళం పయట కొంగులా రెపరెపలాడి, పక్కగా మకరంద రసం పూల దొన్నెలో తొడికి, ఎదుట నేను (గజ్జెల చప్పుడు) గల్లుగల్లుమని ఆడితే మనసులో అనురాగం పొడవదూ ?
- ఉపా అనురాగం అనే అబద్ధాల మాటకు లొంగిపోయేంత అబలమైన మనస్సు కాదు మా బుద్ధమూర్తిది అయినా నీవు యశోధరా దేవి కంటే అందమైనదానివా ?
- నవ మీమాటలకేంగానీ... తప్పకోండి... నన్ను ఆయన దగ్గరికి వెళ్ళనీండి
- ఉపా ఆయన దగ్గరికే కాలి కూలి బూడిచైపోతావు... బతికి బయటపడు
- నవ నేను బూడిచైతే నన్ను మించిన మరో నలుగురు ననబోంట్లు... అదిగో... (వాయలీనం నన్నని చప్పుడు... 'ఏమే మల్లికా' అని దూరంనుంచి పిలిచినట్టు ధ్వని... కోకిలకూత).
- ఉపా వాళ్ళంతా ఎవళ్లు ?
- నవ : నా అక్కలూ, చెల్లెళ్ళూ, వాళ్ళవెంట చిలకలూ, గోర్యంకలూ, కోకిలలూ, పీడలూ, వేణువులూ...
- (చిలకలూ, కోకిలలూ, గోర్యంకలూ అన్నప్పుడు వెనకనుంచి పడుల చప్పుడు వినిపిస్తుంది పీడలూ, వేణువులూ అన్నప్పుడు వాట్ల చప్పుడూ సన్నగా వినిపిస్తుంది)

ఉపా : ఓహో. మహా పైన్యంలా వుండే.

నవ : అదిగో ఆ పక్కన ఎవరో చూచారా? ఆయన మన్మథస్వామి, మా నాన్న (దూరంనుంచి నవ్వు) ఆయన వదిలిన శాణం గుచ్చు కోని గుండెలేదు ఓడిపోని వీరుడులేడు

ఉపా : అయితే ఇప్పుడేమంటావు ?

నవ : నన్ను ఒక్కమాటు బుద్ధమూర్తితో మాట్లాడనీండి

ఉపా : ఆయన అజ్ఞి లేండే

నవ : నేను వచ్చాననీ, దిగ్భవానికి ఆరాటపడుతున్నాననీ చెప్పండి

ఉపా : అయితే ఊణం అగు (పాక్కోళ్ళతో నడచిన చప్పుడు) స్వామీ... స్వామీ...

బుద్ధుడు : (మెల్లగా, గంభీరంగా) ఎవరూ ?

ఉపా : ఉపాలిని స్వామీ

బుద్ధుడు : (ఆప్యాయంగా) ఉపాలీ

ఉపా : స్వామీ.

బుద్ధుడు : ఏం కావాలి, నాయనా

ఉపా : మన్మథుని మహాపైన్యం మన వనం మీద చాడిచేస్తున్నది ప్రభూ కోకిలలు, చిలకలు, వీణలు, వీణాపాలులు.....

బుద్ధుడు : ఆహ్వానించు

ఉపా : అదేమిటి స్వామీ వనం అంతా అవచిత్రం కాదూ.

బుద్ధుడు : తృప్తనూ, రాగాన్నీ జయించిన మనం అవచిత్రం కానంత సేపూ, మన వనం అవచిత్రం కాదు నాయనా

ఉపా : వాళ్ళ మిమ్మల్ని ఓడించాలని వస్తున్నారు ప్రభూ.

బుద్ధుడు : ఓడించనీ

ఉపా : అదెలా అవుతుంది స్వామీ

బుద్ధుడు : బలాబలాలు కేల్పుకుందాం... (గజ్జియల చప్పుడు, వీణల మ్రోత, కోకిలల కూత)

ఉపా : అదిగో స్వామీ, నవమల్లక (దగ్గరగా కాలిగజ్జల చప్పుడు)

బుద్ధుడు : మల్లికా.

నవ : స్వామీ.

బద్ధుడు . రా అమ్మో, ఎలా వచ్చావు ?

నవ మీ సుందరాకారం నన్ను మీదాకా లాక్కోవచ్చింది ప్రభూ

బద్ధుడు ఈ సౌందర్యం ఎన్నాళ్లు ? ఇవాళ దీర్ఘోపవాసప్రథం ప్రారంభిస్తున్నాను నాలుగు నాళ్ళలో శరీరం కుప్పించి, శల్యావళిప్తం అవుతుంది. అప్పుడు అందం అడుగంటి పోతుందమ్మా

నవ మీరు ఉపవాసం చేయవద్దు స్వామీ. మీ వెన్నెలవంటి శరీరం బడలిచీకటిలా నల్ల చారిపోతే నేను భరించలేను ప్రభూ

బద్ధుడు పిచ్చిదానా, మనస్సుకు అందం రావడానికి, శ్వాసబంధనం చేయబోతున్నానమ్మా అప్పుడు ఈ విశాల వాయుమండలం, నా నెత్తి బద్దలు కొడుతుంది నరాల్లో నెత్తురు బయటికి తంతుంది గుండె పికిలిపోతుంది శరీరం పాలిపోతుంది దొక్క వెన్నెముక నంటుకుంటుంది... అప్పుడు... అప్పుడు... అందం ఎక్కడుంటుంది

నవ మిమ్మల్ని మృత్యు ముఖంలోకి పోనిస్తానా ? మీ పాదాలొత్తుకూ, మీకు మకరందరసం అందిస్తూ, మిమ్మల్ని సేవిస్తూ ఇక్కడే ఉండిపోతాను స్వామీ

బద్ధుడు వెక్రిదానా (కొంచెం ఆవేశంతో) పునర్జన్మకు కారణభూతమైన వస్తువును తెలుసుకోడానికి వేలాది జన్మలెత్తాను వశువునైనాను, పక్షి నైనాను, రాజునైనాను, రైతునైనాను ఈ దుఃఖాల మేడను కట్టించెవ్వడో వాణ్ణి పట్టుకోడానికి ఇక్కడికి వచ్చాను. (మరికొంత వేదనాభరిత కంఠంతో) వాడు ఈ జన్మలోనైనా నాకు దొరకడూ? దొరుకుతాడు తప్పక దొరుకుతాడు అప్పుడు వాడి చేతులుకట్టేసి ఈ బాధాసౌధాల్ని బద్దలు కొడతాను అందులోంచి బయటికి పారిపోతాను ఇక్కడే ఈ చెట్టునీడలో ఒక శాంతివేదిక నిర్మిస్తాను. దానిమీద ధర్మాన్ని ప్రతిష్ఠిస్తాను

నవ స్వామీ.

బద్ధుడు : నన్ను ధ్యాన సమాధిలోకి చెల్లిపోనీ.

నవ వద్దు స్వామీ. నా వంక చూడండి మీ కోపం నా శరీరంలోని అణువణువు పొంగివస్తున్నది. ఈ పట్టు వననాలు పట్టలేక పికిలిపోతు

- న్నాయి. మీ పాదాలు ముద్దిడుకోసింది... ఏదీ... మిమ్మల్ని
అలింగనం.....
- ఉపా . స్వామీ... స్వామీ...
- నవ అయ్యో... అయ్యో...
- ఉపా (గద్గదంగా) స్వామి మూర్ఛపోయారు అదిగో. . అదిగో...
ఆయన తలచుట్టూ కేజళ్ళక్రం.....
- నవ అయ్యో. ఎంతవేడి భరించేట్టులేదు... వట్ల కాలిపోతున్నది.
- ఉపా (ఖిగ్గరగా) దగ్గరగా వెళ్ళకు, కాలిపోతావు అదిగో... అదిగో కాంతి
తాతాలు
- నవ అయ్యో అవి నాకళ్ళలో గుచ్చుతున్నాయి. తాబో.. భరించలేను.
- ఉపా స్వామీ... స్వామీ...

*

*

*

(పాపు నిమిషం జంత్ర నవ్వేళనం)

(అనంబుడి కబీరద్వారం వద్ద తలుపు తట్టిన చప్పుడు నంద ప్రవేశిస్తుంది)

- నంద ఆనందస్వామీ తలుపు... తలుపు...
- అనం ఏమి సందా ఇలా వచ్చావు
- నంద కొంప మునిగిపోతున్నది స్వామీ శాక్యముని మూర్ఛపోయారు,
అంకా ఆయన చనిపోయాడంటున్నారు
- అనం (వచ్చి) సందా, ఆయన అమరుడు. ఆయన చనిపోవడం ఏమిటమ్మా.
- అనం (రపుష్ట)
- ఉపా స్వామి చనిపోతుంటే సప్తకారా స్వామీ.
- అనం అజల ప్రాణికోటి దుఃఖానికి అవసానమౌ దాపురిస్తుంటే సంహోషిస్తు
న్నాను
- ఉపా అయితే గౌతముడు చనిపోవడం మీకు సంహోషమా? మీ మన
సులో ఎక్కడా దయలేదా?
- అనం దయామయుడు సిద్ధార్థుడు. ఆయన నాకోసం నీకోసం, యావత్ప్ర
పంచం కోసం శాంతిని అన్వేషిస్తున్నాడు ఆవేశవడకు నాయనా.
- ఉపా ఆయనకు ఏ అపాయం జరిగినా తల పగులగొట్టుకుని చనిపోతాను...
పోతాను... పోతాను... (వెళ్ళిన సవ్వడి)

- ఆనం** వెట్టివాడు... (నవ్వు. తలుపు గడిచేసిన చప్పుడు) బుద్ధం శరణం గచ్చామి .. బుద్ధం శరణం.. (నంద ప్రవేశం తలుపు తడుతూ)
- నంద** స్వామీ, బుద్ధమూర్తి ముఖం నిండా చెమట పట్టింది ముఖం పచ్చగా వుంది
- ఆనం** ఆయన సమాధి వదలి వస్తున్నారు
- నంద** లేదుస్వామీ కొందరు ఇదివరకే ఆయన చనిపోయాడంటున్నారు, కొందరు యిదిసారి నిట్టూరుస్తున్నా డంటున్నారు, మరి కొందరు...
- ఆనం** మరిఎందరు ఆయన్ని చంపుతామంటున్నారు
- నంద** అలా అంటారేం స్వామీ
- ఆనం** ఆయన ఉపవాసం వదిలేస్తున్నట్టున్నారు. పెంటనే వెళ్ళి పాయసం అందియ్యి పో...
- నంద** మీరు రారా స్వామీ ?
- ఆనం** నే రాను (రలుపుపేసిన చప్పుడు) ధర్మం శరణం గచ్చామి ధర్మం శరణం..
- ఉపా** (రిలుపువట్టి) స్వామీ, సిద్ధాంతు కల్గు తెరచారు ఆయన ముఖం ఎఱ్ఱగా వుంది కొద్దిగా పాయసం పుచ్చుకుంటున్నారు జనం అగందం పట్టేక కన్నీళ్లు రాలుస్తూ నిశ్శబ్దంగా నిలుచునివున్నారు.
- ఆనం** శరీరాన్ని హింసించడం వల్ల లాభంలేదని ఆయన మనకు బోధిస్తున్నారు
- ఉపా** ఆయన ఇంకా మాట్లాడడం లేదు స్వామీ
- ఆనం** ఇంకా ఆయన మాట్లాడదు ఆయన చనిపోయారు.
- ఉపా** అదేమిటిస్వామీ, అమంగళం అలా అంటున్నారా? ఆయన మృత్యువు నుండి బయటపడ్డారు లేచి కూచున్నారు, మాట్లాడుతున్నారు.
- ఆనం** సీవు గుడ్డివాడవు ఆయన చనిపోయారు ఖగ్గమృగపథం వదిలేశారు
- ఉపా** మీ మాటలు బోధపడడంలేదు. నాకు భయంగా వుంది.
- ఆనం** భయానికి అజ్ఞానం కారణం అజ్ఞానాన్ని జయించు
- ఉపా** నేను బుద్ధుణ్ణి చూడకుండా వుండలేను. పోతాను...
- ఆనం** ; ఆయన సీకు కనపడదు సంఘంలో కలిసిపోయారు సంఘం శరణం గచ్చామి... సంఘం శరణం... (నంద ప్రవేశిస్తుంది)

- నంద స్వామీ, బోధిసత్వులు న్యగ్రోధ వృక్షం క్రిందినుంచి అశ్వశృంగం క్రిందికి వచ్చి కూచున్నారు. ధర్మచక్రముద్రలో ఉన్నారు.
- అనం అయన ఇంక బోధిసత్వుడు కాదు బుద్ధుడు. నిజంగా బుద్ధుడు.
- నంద స్వామి మాట్లాడుతున్నారు
- అనం జనం ఏనుంటున్నారు.
- నంద అనంవంతు గంతులు పెడుతున్నారు
- అనం అదిగో, చీట్లు జారిపోయి వెన్నెలలు పాచుకున్నాయి.
- నంద శైలాని పూర్ణిమ పరిమళిస్తున్నది.
- అనం మంచుల్లోని మాలిన్యాలు కడిగివేసి నైరంజరానది లోకంమీద దూకింది (నది పరుగెత్తే చప్పుడు).
- నంద పతులు, మనుషులు పోలేని ఎత్తలకు పోతున్నాయి
- అనం పోనీ. పదండి సంఘాన్ని చూచివత్తాం.
- నంద బుద్ధమూర్తిని చూడడానికి రారూ.
- అనం అరడు పేరే లేదు అతడే సంఘం. ఒంటిగా నడిచే మనిషి తిప్పు దారి పట్టే పిలున్నది అందుకేనం అంతా కలిసి నడచాలి ఒకరి కొకరు తోడ్పడాలి ఒకరి కృషిలో ఒకరు సహకరించాలి...సంఘం శరణం గచ్ఛామి... (ఇద్దరూకలిసి...) సంఘం శరణం గచ్ఛామి...
(పాకోళ్ళతో అనండు నడుస్తున్న వప్పుడు)
(జన కొలహాలం... తరువాత నిశ్శబ్దం)
- అనం స్వామీ, నీవు సంఘానివి. నీ మార్గమే మారు ఉపాదేయము. ఈ లోకమే జనం ఇప్పుడు ఏం చేయాలని మీఅభిప్రాయం
- బుద్ధుడు ఈ దుఃఖాల మేడను నిర్మించిన దొంగ దొరికాడు. అదిగో మేడల్ని పొలగొట్టి బయటపడ్డాను. ఈ బోధి వృక్షం క్రింద శాంతివేదిక. మీరూ సేనూ వెరళి— సంఘం— (ఈ క్రింది పద్యాలు వచనంలా గంభీరంగా చదవాలి)

— ఇది నిర్వాణవధమ్ము, దీని పయి మీ

రెవ్వారు కానిండు మీ

పదముల్ మోపుడు, వర్ణవర్గకుల

సంవత్తేదియున్ దారి న

డ్డదు, దుఃఖావృద్ధమైన ఈ భవము

శ్రష్టంపొటకున్ మున్నె అం
బుదమ ట్లార్తుల సేద దీర్చుడు
రుజాభుగ్నప్రపంచంబునన్.

— భ్రమ తొలగుటయే నిర్వా
ణము, సంసారార్థవంబునంగల దుఃఖాం
ధ్యము తెలిసి జనన మృతి దు
ర్గమచక్రము చాటిరండు, ప్రమదంబోదవున్.

— దుఃఖమునకు తృప్తి తొలికారణం బౌను
చానిచంపివేయ బూనవలయు,
మంచి వాడవగుము, మంచి గావింపుము,
అంతకన్న మించినట్టి దేని ?

— ఈ ప్రపంచంబునందెన్న దేని గాని
ద్యేషమును ద్యేషమున నిరోధింపలేము,
చానిమాయించుటకు చిరంతనసుఖంబు
గొందుటకు కావలయు ప్రేమబంధమొకటి

— నెత్తివై శారమున్నచానికి విషాదము,
అది తొలగిపోయినపుడు సౌఖ్యముకలుగు,
ఒక్కపర్యాయ మా శార మూడ్చివేయ
మరల చానిని వహియింప మనసుపోదు

— శృష్టాన్ని జిహ్వాకాగ్ర ము
వరోష్టత భరియింపరాకయుండును, తృష్టా
జిహ్వుడవుకమ్ము, అహింసా
నిష్ఠాతతనంది కాంతినిం బడయుమురా.

(అంతా కలిసికట్టుగా త్రిరత్నాలు ఉచ్చరిస్తారు)
బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి
ధర్మం శరణం గచ్ఛామి
సంఘం శరణం గచ్ఛామి

(అలింగియో రేశియో, మద్రాసు పోలవరం)

వ్యాసము :

మళయాళ సాహిత్యము - 2

—శ్రీ ఆర్. కె. రావు

రిఫైలు • ప్రస్తుతం మళయాళ భాష వ్రాయబడుతున్న రిపి ఉత్పత్తి విషయంలో విరిస్తమైన అభిప్రాయాలన్నవి చాలామంది విద్వాంసులు దేవనాగరి మొదలగు రిఫైలుకు మాత్రం స్థానంలో ఉన్న బ్రాహ్మీ రిపిలోనుండి మళయాళం రిపిగూడా వెలువడిందని అభిప్రాయం వ్యక్తమవుతున్నది. మళయాళం రిపి యొక్క అకౌం ప్రకారాలను బట్టి వర్తమాన్త (గుండ్రని రిపి) కోడెన్త (పొడవు రిపి) అని పేర్లు పెరిగిపోయి కనపడుతున్నది. మరికొంత మంది విద్వాంసులు వర్తమాన్త స్వరంక రిపి అని అభిప్రాయపడుతున్నారు.

వర్తమాన్త మళయాళం వర్ణమాలలో 31 అక్షరాలున్నవి వాటిలో 15 అచ్చులు, 33 హల్లులు దేవనాగరి వర్ణమాలలో వలెనే మళయాళం వర్ణమాలలో గూడా అన్ని ర్వసరికూ వేరు వేరు ఉన్నవి. వర్ణమాలలో "ఎ" ఓలు శకటరేపము దేవనాగరిలో లేవు. మళయాళం అక్షరాలు గుండ్ర గుండ్రగా చూడటానికి అందంగా ఉంటున్నవి.

మళయాళ సాహిత్యం—కాల విభాగం చాలాపు పన్నెండు వందల సంవత్సరాల మొత్తం మళయాళ సాహిత్యాన్ని గ్రంథాలలోని భాషా విధానాన్ని బట్టి వేరు వేరు యుగాలుగా విభజించ వచ్చును. హిందీ మొదలగు సాహిత్యాలలో విషయాన్ని బట్టి, సాహిత్య రంగంలో కాల విభాగం చేయబడ్డది. మళయాళ సాహిత్యాన్ని ఈ క్రింది విధంగా విభజించ వచ్చును.

- 1 అలకాలము (తమిళ ప్రభావకాలము) ప్రారంభంనుండి 1000 క్రీస్తుశకం వరకు
- 2 మధ్యకాలము (మణిప్రవాళ కాలము) క్రీస్తుశకం 1000 నుండి 1400 వరకు
- 3 ఆధునిక కాలము (తర్వాత భాషా కాలము) క్రీ 1400 నుండి ఈనాటి వరకు

దేశచరిత్ర పేరేకంలో వెలువడిన సాహిత్యాన్ని చూచినా అది ఆ దేశంలోని సామాన్య జనమొక్క మనః ప్రవృత్తులను వ్యక్తీకరిస్తూ ఉంటుంది, ఆ మనః ప్రవృత్తులు ఆయా కాలాలనాటి రాజకీయ, సాంఘిక, ధార్మిక విప్లవాలచే ప్రభావితము లవుతున్నవి. కనుక ఆయా భాషలలోని సాహిత్యాన్ని గురించి తెలుసుకొనబడుతున్న ముందు ఆయా దేశం చరిత్రను తెలుసు కొనడం అవసరము. అయితే మళయాళం దేశ చరిత్ర పరిచయం ఇంతవరకు లభించలేదు. లభించిన సామగ్రిని బట్టి చూస్తే క్రీస్తు శకానికి ఎన్నో సంవత్సరాలా పూర్వమే ద్రావిడులు కేరళ దేశంలో వివసించినట్లు కనబడుతున్నది. వారిని "నాగులు" అనేవారు. కేరళ దేశంలో సాములు ఎక్కువగా ఉండేవట. నాగులు నర్మాలను ఉపాసించే వారు. అందువల్లనే వారికి ఆపేరు వచ్చి ఉండవచ్చును. ఈనాటి "నాయర్లు" అనగా వారేనని ప్రకటిస్తే.

ప్రాచీనకాలంలో దక్షిణదేశం ఐదు రాజ్యాలుగా విభక్తమైయుండేది - ఆంధ్ర, కర్ణాటక, చోళ, చేర, పాండ్యదేశములు ఆ ఐదు. వీనిలో కేరళం చేరదేశానికి పంబందించినది చేర దేశపురాజు "చేరన్" లేక "చేరమాన్" అని పిలవబడేవాడు. అనాటి చేరదేశపు రాజధాని తిరువంచిక్కుళమ్ అనే పట్టణము ఆ పట్టణము కొచ్చిన్ రాజ్యంలో ఉత్తరంగా కొడుంగళ్ళూరుకు దగ్గరగా ఉన్న "తిరువంచిక్కుళమ్" ఈ పట్టణాన్ని గురించి ప్రాచీన తమిళ గ్రంథాలలో వివరంగా వర్ణనలు దొరుకుతున్నవి. ప్రాచీన కొడుంగళ్ళూరు నుంచి రేవుపట్టణము, తిరువంచిక్కుళమ్ అంటే నావలు ఆగేచోటు అని అర్థము. అంటే ప్రాచీన కాలంలో నౌకా విహారం బాగా జరిగేది అన్నమాట.

చేరవంశపు మొదటిరాజు దానకీరి అని ప్రసిద్ధి. అతనిపేరు మహాచిరి. ఈ వంశపు రాజులు శ్రీస్తు పూర్వం నాలుగవ శతాబ్దం వరకు ఉండేవారు. వారి పరిపాలన కాలంలో చేర దేశంలో రెండు ముఖ్యమైన పనులు జరిగినవి, ఒకటి ప్రస్తుతమున్న కన్యాకుమారికి సంబంధించినట్లు దక్షిణాన ఉన్నటూమిని పముద్రం మింగివేసింది బ్రాహ్మణులు కేరళంలోనికి రావడం రెండవ పని. పరశురాముని నాయకత్వంలో వారు ఈ దేశంలోనికి వచ్చి రాజుగారి అనుమతితో ఇక్కడ స్థిరపడిపోయినారు. ఈ నాటి సంఘాతిరియలకు వారే పూర్వపురుషులు. వీరు సంఖ్యలో తక్కువగా ఉన్నా మంచి బుద్ధికారులు విద్వాంసులు కౌర్మిరోజుల్లోనే ఈబ్రాహ్మణులు కేరళదేశంలోని అందరిమీదా ఆధిపత్యాన్ని సంపాదించినారు. ఈ పరదేశస్థులు నెమ్మది నెమ్మదిగా అక్కడ భర్మగురువు లైనారు.

కేరళదేశంలో లభించిన ఆధారాలనుబట్టి చూస్తే శ్రీస్తుపూర్వం 181 వరకు బ్రహ్మసామ్య వ్యవస్థ ఉన్నట్లు కనబడుతున్నది. చేర రాజవంశం ఏ విధంగా అంతరించి పోయిందో ఇంత వరకు నిర్దిష్టంగా తెలలేదు. రాజులు ప్రజలను మన్నించనందున ప్రజలు ఎదురు తిరిగి రాజ్యవ్యవస్థను కాదుమాదు చేసి ఉంటారని ఊహించవలసి వస్తున్నది.

చేరవంశం పతనమై పోయిన తరువాత కేరళ దేశస్థులు, ఆర్య బ్రాహ్మణులు కలిసి కాసనసారిట్యం కొరకు మొత్తం దేశాన్ని నాలుగు రాజనెతికి విభాగాలుగా విభజించారు. ప్రతి విభాగానికి ఒక అధికారి "కళయాతిరి" నియమించబడ్డారు. మకయాళంలో కళమ్ అంటే స్థలమని అర్థము. అతిరి అంటే అధికారి. కళయాతిరి అంటే స్థలాధికారి. ఈ అధికారులు మొదటిరోజుల్లో ప్రజలకు బాగా సేవచేసేవారు. ఆర్య బ్రాహ్మణులలోనుండియే ఈ అధికారులు తరచు ఎన్నుకొనబడతూ ఉండేవారు. ప్రతిమూడు సంవత్సరాలకు ఈ అధికారుల ఎన్నిక జరుగుతూ ఉండేది. ఈ కాసన విధానం చాలా కాలం వరకు నడిచింది.

కాని అధికారవాంఛ మనుష్యుల్లో స్వార్థపూరితుల్లో చేస్తుంది. అందువలన నెమ్మది నెమ్మదిగా ఈ అధికారులు విరంతులుగా తయారయినారు. దేశంలోని ద్రవపంతులు వారికి పహాయంచేతారు. తగాదలు పెరిగినవి. ప్రజలు ఒకవైపుకుచేరితే అధికారులు ఇంకొక వంశంలో చేరేవారు, అందువలన దేశం చాలా వ్యవస్థించింది. ఎంతకాలం సంఘర్షణలో గడిచినా ఎప్పుడీ జయం కలగలేదు, చివరకు ఇద్దరూ చేరవంశానికి చెందిన కోడలరాజును అగ్ర

యందారు. తిరిగి రాజ్యవ్యవస్థ ఏర్పడింది. ఆ రాజుకు విశేషాధికారాలు లభించినవి. తగదా తీర్పుదానికి వచ్చినవాడు తనే రాజై తూర్పున్నాడు కోల్ రాజు ఉదయరావు బాణవర్మ "ప్రథమ కేరళ పెరుమాల్" పేరుతో నింహాసనాన్ని అధిష్టించాడు. ఇది క్రీస్తుకు పూర్వం 118 నాటి వంగతి.

ఈ పెరుమాల్ రాజులు ఎంతకాలం రాజ్యం చేశారనేది వివాదాంశంగా ఉన్నది. కొంతమంది చరిత్రజ్ఞులు క్రీస్తుకంటే నాలుగో శతాబ్దం వరకు వారు రాజ్యం చేశారని అంటున్నారు. కొంతమంది ఏనిమిలో శతాబ్దం వరకు వారు రాజ్యం చేశారని అంటున్నారు. కేరళ భాషలోని ప్రాచీన గ్రంథం "కేరళోత్పత్తి"లో పదిహేనుమంది పెరుమాళ్ళు విషయం తెలుస్తున్నది. ఈ గ్రంథములో మొత్తం 38 మంది పెరుమాళ్ళు కేరళ దేశంలో రాజ్యం చేశారని వర్ణించబడి ఉన్నది కిలాకాసనాలు, రాగిలేతుల వంస భాస్కర రవివర్మ చివరి పెరుమాల్ రాజు అని తేలుతున్నది క్రీస్తు 1018 సంవత్సర ప్రాంతంలో చోళదేశపురాజు రాజు రాజు దోతుడు రవివర్మను ఓడించాడు చివరి పెరుమాళ్ళను గురించి ఒక తమాషా అయిన కథ ప్రధారంలో ఉన్నది పెరుమాళ్ళు ఇస్లాం మతాన్ని స్వీకరించి తన రాజ్యాన్ని బంధువులకు అప్పగించి తాను మక్కా వెళ్ళిపోయినారని అందుకు చరిత్రకు సంబంధించిన ఆధారాలు ఏమీలేవు. అనాటికి ఇస్లాము మతం కేరళంలోనికి ప్రవేశించలేదు ఆయనను గురించి ఇంకొక కథ ఏమంటే 73 సంవత్సరాలు రాజ్యంచేసి ఆయన తన మూడు సంవత్సరాల వయస్సులో మరణించాడు కథలు ఏవిధంగా ఉన్నా పెరుమాళ్ళు రాజులు చివరి కాలంలో కేరళ దేశంలోని కోలత్తునాడు (ఉత్తరభాగం) వేణాడు (దక్షిణభాగం) రెండూ వ్యక్తంకాతంగా ఉండడం అరంభించినవి. మధ్యభాగం కొద్ది కొద్ది పెరుమాళ్ళ రాజుల వంశస్థుల చేతులోనే ఉండేది ఈ వేణాళ్ళ, పెరుమాళ్ళ, కోలత్తునాళ్ళ రాజవంశాలు కేరళ సాహిత్య వికాసానికి బహువిధాలుగా తోడ్పడ్డారు.

పెరుమాళ్ళు కావనకాలం కేరళదేశ చరిత్రలో స్వర్ణయుగం. ఈ రాజులు తన సామాన్యం యొక్క హితం కొరకు అన్ని విధాలా పసతులు కల్పించారు వ్యవసాయము వ్యాపారము, విద్య మొదలగు వానిని బాగా అభివృద్ధిలోనికి తీసుకొని వచ్చారు అంతకు పూర్వం వ్యాప్తిలో ఉన్న జనపథులు వారు రాజ్యానికి రాగానే అంతరించి పోయినవి. పెరుమాళ్ళు రాజులు బ్రాహ్మణుల శక్తిని గుర్తించి వారిని మంత్రులుగా నియమించుకొన్నారు కేరళ దేశంలో బుద్ధ ధర్మం ఏ కొద్దిగానో వ్యాపించినా ప్రాచీన కేరళధర్మమే బాగా వ్యాప్తిలో ఉండేది. స్మార్తులు కావడం వలన బ్రాహ్మణులు శివకేశవుల విద్వంసీ పమానంగా ఆరాధించేవారు అదే పమయంలో విదేశాలనుండి అరబ్బులు, జూయలు క్రీస్తుకంటే 88 ప్రాంతంలో వ్యాపారానికి ఈ దేశానికి వచ్చారు. తామన గూడా అదే కాలంలో ఇక్కడకు వచ్చాడు కేరళ దేశీయులు వారిసందరినీ పమానంగా గౌరవించారు

కాంపాహిత్యము దేశపరిస్థితులు మళయాళ సాహిత్యాన్ని ఉత్తీరించు తేనినవి. విదేశ వ్యాపారస్థుల సాంగత్యంవలన అనేకమైన విదేశీ కల్పాలు కేరళభాషలో ప్రవేశించినవి. ఇలాను

బి. కలార్ మొదలగు ఆరవీళ్లూ, కప్పియార్, కవరి, కుర్చాన్, నవరాజీ మొదలగు వీరియనీ శబ్దాల మళయాళభాషలో విరివిగా ఉపయోగింపబడేవి. అయినా కేరళదేశంలో మొదటి భాష "కొరుప్తమిష"గా ఉండేది. అది జనం మాట్లాడే భాషగా ఉండేది. దానిలో సాహిత్యమేమీ లభించడం లేదు రాజ దర్బార్లలో ఉండే విద్వాంసులు తమిళంలో విద్వాంసులుగా ఉండేవారు. చారిత్రయత్నంవల్లనే కేరళభాషలో సాహిత్యవృద్ధి ప్రారంభమైంది.

మానవజాతిలో భావాల ముందు వ్యాప్తిలోనికి వస్తుందివి గనుక కేరళ సాహిత్యంలో గూడా వద్యాల ముందు ప్రారంభమైనవి గద్యం తరువాత వస్తుంది వద్యాల స్వయంధ మనోవృత్తికి భాష్యాహుపాల అధికారంలో రచనీయమైన ప్రాకృతిక దృశ్యాలను చూచి ఆనందాభిరేకంలో తమతమ హృదయాలను కవిత్వరూపంలో కవులు విహగ్గతం చేశారు. క్రమేణ మధురంగా ఉండడం వలన శ్రోతలు వెంటనే చాటివి కంకష్టం చేసుకొనేవారు. మళయాళ సాహిత్య ప్రారంభరూపం అదే విధంగా ఉన్నది ప్రారంభయగంనాటి మళయాళ సాహిత్యం గీతాలరూపంలో ఉపలబ్ధమవుతున్నది అనాటిగీతాలు మత విశ్వాసాలకు వంబందించి ఎక్కువగా ఉన్నవి అప్పుడప్పుడు మహాభారత రామాయణ తథలుకూడా గీతరూపంలో వర్ణించబడ్డవి ఈ గీతాలకు మళయాళంలో "పాట్టు గళ" అంటున్నారు.

ఈ పాటలు చెప్తమిషంలోని భండోనియమాల ననుసరించి రచించబడ్డవి. మళయాళ భాషలోని లక్షణ గ్రంథం "రిలా తిలకం"లో "పాటు"ను గురించి ఈ శ్రీంధి వివరవనం చేయబడ్డది "బ్రాహ్మి సంఘాతాక్షర వివిధ మేతుకామైన వృత్తి విశేషయ్యుడమపాటు" అని వ్రాయబడ్డది గీతాల తమిళ అక్షరమాలాబద్ధాల కావారి, ప్రతి చరణంలో ద్విశ్రియక్షర ప్రాస ఉండారి ప్రతి చరణంలోని ఒకటి రెండు భాగాలలోని ప్రతమాక్షరాలు వజాతీయంగా ఉండారి సంస్కృత చందస్సులను అనుసరించక ఏదో ఒక విశేషమైన చందస్సును అది అనుసరించారి.

ఈ శ్రీంధి పద్యం "పాటు"కు ఉదాహరణ

తరితిలనైవళంకా, విళంకా పొన్నన్

తవక చేంతార్, వరుం కామర్ దాన్తవన్నె -

కృర మరింతా, పొయంతావ వన్నరుతే

కరళ రింతా వురానే; మురాణి; కదా::

ఓరు వరంతా వరంతామమే నీ కవిం -

తురకాయా వీటిప్పొవమ్ వీంతావణ్ణం.

చిరతంమ్ తాళి వణింతెవయ్యో; తాన్నేన్నే -

త్తిరు వవంతవ్వురం తంకు మావంతనే!

ఓ మురాణి: కృష్ణా: వీవు భూకలాన్ని కొలిచావు హిరణ్యకళవుని గుండెను చీల్చి వేళావు. శేరికగా బాదానురుని చేతులను వరకివేళావు యుద్ధంచేసి రాక్షసులను వలువిద ముల దాడించావు ఓ వరమరామా: శేషళాయా: ఈ భవసాగరంలోనుండి బయటపడే

వరాన్ని నాకు ప్రసాదించు. హా! తిరువనంతపురంలోని ఆవంక స్వయాపిః నేను చాలా కాలంనుండి వీరరణములకు నమస్కరిస్తూ వస్తున్నాను

“కొనైంప్పొట్టు, భద్రకవిప్పొట్టు, తొట్టంప్పొట్టు, వర్నంప్పొట్టు” మొదలైనవి ఆనాటి పాటలు సామెతలకు మళయాళ భాష విధి అవచ్చును

భాష - ఆనాటి భాష స్వయాపాన్ని విర్ణయించడం చాలా కష్టం ఆనాడు భాష సాహిత్య స్వయాపాన్ని రచించడానికి ప్రయత్నం చేసేది అని చెప్పవచ్చును అందువల్లనే అలాహి స్వయాపం అపరిష్కృతంగా ఉండి పోయింది ఆనాటివని ఇంతవరకు లభించిన గ్రంథాలు ఆనాటివిగా కనపడటంలేదు ఆనాటి కేరళ భాషకు సంబంధించిన ఒక గీతాన్ని చదవండి

ఉట మిరంటు నటమ్ చెయ్యిన్నేన్ దేవటియే

ఎన్ను మరంగ్గిర్ విల్లార్ విట్టోర్ నాయినే

వంచన చెయ్యేను భూతకళ వంతెయుమ్ మూలోషియక్క

కేరీకళ చూపును తిక్కారియూర్, వాణమ్ముజ్జారే

వృత్తం చేసే ఓ వీరకంఠిః వీవు ఎల్లప్పుడూ నా పూజాపీఠంమీద విరాజమానుడవు కిమ్ము. హే స్వస్థపితా! హే తిక్కారియూర్ వానియైన బ్రినేత్రీ! భూతాదిగణాలు నన్ను వాదిస్తున్నవి వాటినుండి నన్ను రక్షించు

కోతలు [21-వ పేజీ తరువాయి]

సుడి - తిట్టి రెండురోజుల తర్వాత ముందేవట'అని ఓ కోతకోతాడట 'అ' అనే ఆయన 'ఇ' లో ఆయన 'ఇ' అని ముందేవట' అనిగా అన్నాడట

'మా రాగారు కూడా మీ తాతగారి నమకాలిలులు వారు చాలా బాధ్యులు రెండుమైళ్ళ దూరంలో ఆకాశంమీద యెరురున్న పతులను కర్రతో కొట్టి చంపడం కర్ర లోంచి తొలి రెండుమూడు చుక్కలు తెగి భూమి పడ వడ్డాయిట'

'తలుకాకుండు అంత పెద్దకర్రను యెక్కడ పెట్టేవాడోయి మీతాత? అని 'అ' ప్రశ్నించాడు

'యెక్కడేమిటి మీ తాతగారి ఆవులొడ్డిలోనే అని 'ఇ' జవాబిచ్చాడు తనుచెప్పే విషయాలను కోతలుగా భావించి తనను అవమానించినాడని 'అ' 'ఇ' తో పెద్ద కలహంపెట్టుకొని కోట్లకొద్దీరాకా వచ్చిందట

కోతలు కోసేవారు కేటి ప్రపంచంలో చాలా తెలివైనవాడు యథార్థ వాది, ఎట్టి మట్టిపడక, దృఢుడు కోతలులేకుండా గతులులేవు

ఇక్కడ కోతలు పూర్వయుగంనుండి నీటివరకు గౌరవార్థములు బడసినవి, బడయుచున్నవి, భవిష్యత్తులో బడయనున్నవి

వ్యాసము :

జానపద గేయములు - హాస్యము

—శ్రీ బి. రామరాజు M. A.

సవరసములందు హాస్యమొకటి దీనికి హాసము స్థాయి తక్కినవానివలెనే హాస్యము కూడ బ్రహ్మావంద సహోదరమని మన పూర్వాలంకారికు లంగీకరించుట భారతీయులకు హాస్యమువల్లగల యభిమానమును దాటుచున్నది కాని హాస్యముచూర్చి పాశ్చాత్యుల దృక్పథము వేరు మన దృక్పథము వేరు పాశ్చాత్యుల హాస్యరచనములు చూచి మనవారు అట్టి సాహిత్యము మనకు లేదని పెదవి విరిచెదరు అట్టి సాహిత్యము మన కధికముగా లేని మాట వాస్తవమైనను కొరతమాత్రము లేదు మనవారి హాస్యము తీరువేరు అనలు పాశ్చాత్యులకును మనకును రసదృష్టియందే భిన్నాభిప్రాయములు కలవు కనుక వారియందధికముగానున్న చమత్కారసంభాషణ (wit) మతీయు హాస్యచాత్రములు (Humorous characters) మన సాహిత్యమునందు లేవేయని భావపడనక్కరలేదు అట్టివి మన సాహిత్యమున కొంది గనే యున్నవి వత్సను మనవారు “విమితకార వాగ్దోష చేష్టాదేర్వృత్తా దృవేత్ హాస్యో హసః స్థాయిభావః”¹ యని నిర్వచించియున్నారు విమితములైన యాకారము, వాక్కు, చేష్టము, చేష్టలు మున్నగువానియొక్క నేడునలన హాస్యము కలుగును దానికి హాసము స్థాయిభావము. హాస్యమును మనవా రాయవిధములుగా విభజించి ఉత్తమాధమ నిర్ణయమును కూడ చేసియున్నారు “క్రేష్టానాం స్మితహాసికే మధ్యానాం విహాసికహాసికేఽప, నిరానా మహాసికం తతాహిహాసికం చ పద్మేదాః”² ఉత్తములకు స్మితహాసికములును, మధ్యములకు విహాసికహాసికములును, నీచుల కహాసికము, అతిహాసికమును అరువిధములుగా ఏర్పడవ నిదీసవి ఇట్టిభేదములేకాక జగన్నాథ వండితరాయలు

“అబృన్ధః పరసంస్థ శ్రేష్ఠస్య భేదద్యయం మతం

అబృన్ధో ద్రష్టు రుత్సన్నో విరానేక్షణమాత్రకః

హాసంక మవంః దృష్ట్యా విరావోస్సజాయతే

యోసౌ హాస్యరస స్తతైః పరస్థః పరితీర్తికః”³

యేని హాస్యమును అత్యుష్ణము, పరస్థముగా విభజించెను. హాస్యరసవిషయమగు విరావమును హాసించినంతమాత్రమన ద్రష్టకు కలుగునట్టిది అత్యుష్ణమగు హాస్యము, విరావమును చూచిన నేరొకడు వన్యచుండగా ద్రష్టకు కలుగునట్టిది పరస్థహాస్యము. మన పూర్వ

1 సాహిత్య దర్పణము, విశ్వనాథకవిరాజు

2 “ “ “

3 రసగంగాధరము, జగన్నాథ వండితరాయలు.

లంకారికు రీహస్యము లన్నింటికీ లక్షణములు విర్యవించియున్నాడు మహాశవుల రచనము లందు ఉత్తమ మధ్యమ శ్రేణికి చెందిన నవ్యుండుటచే నది సాధారణులకు పాశ్చాత్యసాహిత్య మునందు భావించు హాసమువలె భావించదు తొందటగా హాసమును భావించేయే అధిగ్రహ కావ్యములు, అపహాసపూరితమైన ప్రహసనములు, హాస్యపాత్రములు వ్యంగ్యముగా వేళా కోళముచేయు కృతులు పాశ్చాత్యులతో పోల్చియూచుకొన్నప్పుడు కొలదిగనే గన్నట్లును. ఈ కొంత తెలుగులో మఱింతగలదు. పాశ్చాత్యవిద్యా ప్రభావితమయిన కొందఱునికలు పాశ్చాత్యులమార్గమున నడచి తెలుగులో కొంత చక్కని హాస్యమును పోషించియున్నాడు శ్రీ ముట్నూరి సంగమేశ్వంగారు తమ గ్రంథమున¹ ఆంధ్ర సాహిత్యమునగల హాస్యమును గూర్చి చక్కని విమర్శనము చేసియున్నారు అందే వారు జానపద హాస్యమునుగూర్చిహాడ కొంత ముచ్చటించిరి కాని యది యక్షగానములు, తోలుటొప్పులు, కలాపములవలెనే సీమితమైనది జానపద గేయములందు పోషించబడిన హాస్యమును ఈ ప్రకరణమున ఎరికించుట నాయుద్దేశము

నాగరకులకుగల ముఖదుఃఖానుభూతులు జానపదులకునుగలవు వీని బాహ్యవిహ్వలగు నవ్య పద్ధతులును గలవు ఏద్యునుగురించి చెప్పనవసరము లేదు జీవితమధికముగా దుఃఖ మయము కనుక నేడ్చుకన్నదు తాత్కాలికముగనైనను ఏద్యును తొలగించి దుర్భర జీవిత మును కొంత సుగుమయినర్చి మనస్సును సుప్రసన్న మొనర్చి జీవితమును పెంచునది నప్పు అట్టి నవ్యుల ఎప్పుడెప్పుడు ఏయే విధముగా జానపదులకు కలుగునో అది వారి సాహిత్యముననెట్లు ముద్రితమైనదో పరిశీలించము ఇంతవరకు చర్చించబడిన గేయములం దంకిడక్కడ ప్రదిర్చించబడిన నవ్యును అయ్యాంములందు సూచించిరిని దాని మరల దిట్టాత్రముగా దడవి చిన్న గేయములందు హాస్యమెట్లు అంగిగా భావించినదో తరువాత నారయుదము

రామాయణ సంబంధమగు “కాంతగోవిందనామము” లను పాటలో ప్రీతి నెన్నుదు హిరి యెఱుగని బువ్వకృంగుని తపోవనమునుండి నట్టుకొనిపోవుట కిచ్చరనప్రీతి వచ్చిరి. వారినిచూచి బువ్వకృంగుడు “రెండు కొమ్ములు వుండె - వీరెట్టి కామనో - ఏపూజచేసిరో” యని యాశ్చర్యపడి “రెండుకొమ్ములు మీకు - ఏరాజా ఇచ్చించె - ఈకృతుడు యచ్చెనా - బ్రహ్మ ఇచ్చినాడో” యని ప్రశ్నింప వారలాతని యమాయకత్వమునకు నవ్యుకొని యుటలే యని కానసులమచిచెప్పి యాతని మోసగించి అయోధ్యానగరమునకు కొనివచ్చిరి. బువ్వ కృంగుని యమాయకత్వముజూచి కార్యాధ్యులగుటచేత అప్పరసలు తమలోకము నవ్యుకొని యుండరు కాని మనము భయములేకుండ కరువుబునట్లుగా నవ్యుకొనవచ్చును

“వికృతాకారవాశ్చేష్టం యమాలోక్య హనే జ్ఞనః

త దత్రాంబునం ప్రాహు ప్రవృత్తిః క్షీవనం మతమ్

అనికదా ఆలంకారికమతము ఇచ్చుట బువ్వకృంగుడు ఆలంబనము అతని వింతయాకారమే

కుసుమాప్రసాది సాయకములవంటి దివ్యప్రీతి కను వచ్చు వృద్ధిండునుండ ఆకవి యచూయకపు మాటలు మఱింత వచ్చు వృద్ధింపినది అది ఉద్దీపనములై నవి, ప్రసములనబావి కొమ్ము లనుకొనేది బువ్వకృంగుని యచూయకత్వము మనకు వచ్చు వృద్ధిండును

“అదవి అనే చరగోవిందవాచము” లందు కుంభకర్ణుని విద్రలేపుటకు రాక్షసులు “ముసలముల మొత్తిరి - ముష్టుల బొడిదిరి - మదపురేనుగులచే - మట్టింబిరవ్వురు - గున వమలగాలిది తనువెల్ల గాల్పిరి - నీనంట కరగింది - చెవులలో బోసి” రట కుంభకర్ణుని విద్రలేపుట కింతయవసయైనది సాధారణముగా విద్రపోయెడువాని విలివి లేకదగు కొంచెము గాఢవిద్రగంబాదయినచో కట్టిలేపెడిరు కాని ఏనుగులతో త్రొక్కింది గునవములతోగాల్పి చెవులలో నీవము కరగింది పోసి లేపుట యనునది యసాధారణ విషయము కుంభకర్ణుని భీకరాకారము, మొద్దువిద్ర, దీనిచే నృప్తమయినది అలంకన వర్ణనముచే నిట హాస్యము పోషించబడినది కుంభకర్ణుని విద్రను వర్ణించి వర్ణించి కవి మనకు నవ్వు వృద్ధింపచున్నాడు. మఱియు దీనిని ‘వికారికము’ (Caricature) గా చెప్పవచ్చును పెద్దసవితి చిన్న యత్నము, నన్నపువసతి పెద్దయత్నము కూడ హాసజనకమే కాగలవు పూవుల గోయటకు గొడ్డరి తెచ్చుటయు, చెట్టు నరకుటకు గోళ్ళ ముడయోగించుటయు వికార చేష్టలే కాగలవు మహాకవి కాళిదాసు కాకుంకలమున విట్టి చమత్కార మొకచో గలదు

“ఇదంతి లావ్యాజ మనోహరంవపు స్తప్తః క్షమం సాధయతుం య ఇచ్చతి

ద్రువం నవీరోత్పల వక్రధారయా, నమిల్లతాం చేర్తుమయం వ్యవస్యతి” ౧

విజముగా వీరోత్పల వక్రధారతో నమిల్లతను కోయబోవుట హాసజనకముకదా! విద్రించువాని చెవిలో నీవముపోయట గూడ విట్టిదైనను అంత ఉత్తమముగా లేదు కుంభ కర్ణుని వికృతాకారము వాని విద్ర లేపెడువారి వికృత చేష్టలు రెండవ తరగతికి చెందిన హాస్యమును కలిగించుచున్నవి

“నూక్య రామాయణము”న కూర్చుంబవర్ణనము హాస్యరస పూరితము “ముండ్ల వెంట్రుకలు, మొండిచేతులది మునలిరక్క, సొచ్చెన్ ఆ వఖియా కండ్లు గద్రుకాయల్, దాని జలువండ్లు దంతి కోరల్, మనక పొలిండ్లు రెండుదారల్: అది కండ్లజూచి శ్రీరామ లక్ష్మణుల కను వైగలు చేసెన్ ఆ కూర్చుంబ యొడలు మరచి వచ్చెన్” ఇది కూడా పై యధాపారమువలె వికృతాకారమునకు సంబంధించిన హాస్యమే కూర్చుంబ వికృతాకారము వలన కలిగిన హాస్యముకన్న నట్టి వికృతాకారముగల కూర్చుంబ శ్రీరామచంద్రుని సౌందర్యమును మెచ్చుట, మఱియు నాకవి మోహించి కోరుట ఉత్తమశ్రేణికి చెందిన హాస్యమును కలిగించును.

‘నీత గడియ’యను పాటలో నీతపై రాము డలిగి వడకగది ‘గడియ’ (గదె) వేసి కొవగా నీతమ్మ అత్తగారిని పిలుచుకొనివచ్చి తర్జనాది పంగతి చెప్పి తలుపు తీయించుకొనెను. తలుపు తీయించి కొనేల్య రామునికీ బుద్ధులు గరవుచుండెను. నీతకు కావలసినది తలుపు

తీయించుకొని తమ యేకాంతమునకు భంగమగునట్లు కొవల్య యచటనుండి రాక్షసిని బాధించు గరవటకాదు నీతమ్మ కొవల్యను ఎటులైన జయిటికి వంపనెంచి "మా మామ దళరతులు వక్కడన్నాడు అత్త, మీరుపోండి మా మామ కడకు" అని చిరిగిగా పలికి వంపించెను విజముగా మామగా రొంటిరిగా నున్నారని కాదు నీతమ్మ యానందన తమ భాగ్యభర్తల కృంగారమున కాటంకముగా నున్నదనియే యామె భావము, ఇది హాస్య కృంగారములకు మైత్రి, నీతమ్మ నర్మగర్భముగా నవ్వచూచుట పరిహాసోత్తరము ఇది వాక్యచక్కతికి సంబంధించిన హాస్యము

శ్రీరామనితో నేకాంతమున నుండగోరిన నీతమ్మ కొవల్యతో పలికిన హాస్యరోతకారి వచనమిది నీర్వంగములందు చెప్పబడిన "వ్యాహారము"న కిది జానపద గేయములందు జాననిగు ఉదాహరణము "అన్యాయమేన వ్యాహారో హాస్యరోతకరం వచః" యని దనంజయుని మతము ఇది యుక్తమత్రేటికి చెందిన హాస్యము

ఊర్మికాదేవి విద్రులో నీకాంతమున నడచిన వరస నంధావణము చక్కని హాస్యమున కుదాహరణము కాంతమ్మ "కుందనపు త్రవీను కళలూ ఈ కళ రెండుంటి దాగున్నవో, దృష్టి తగులా కుందనూ నీలాం వివ్యాకరివ్వరమ్మా" యని ఊర్మికను దెప్పిపొడవగా నీతమ్మ కర్పించుకొని కాంతమ్మను "ఇంద్రాది చంద్రులాను వలసిందు చంద్రులూ మీ తమ్ములూ, దృష్టి తగులాకుందనూ నీలాం వివ్యాకరివ్వరమ్మా" యని దెప్పి పొడిచెను. కాంతమ్మకు కుడుక్కుచునేను ఆమె వెంటనే నీతమ్మను "అటువంటి మాతమ్ములనే వలసిందిన మీరు సామాన్యులా" యని మరల దెప్పిపొడిచెను కాని నీతమ్మ "మాటకారి", ఇంకటిలో మారకుండక యిదితిస్సూర్తితో నీవు మాత్రము సామాన్యురాలవా? "ఏమి యెరుగు తపసిని (బువ్వకృంగుని) వో వాడినె కేళింది విడిచినావు" అని నోరుమూయించెను

"శ్రీరామవష్టాభిషేకము" పాటలో వనవాసము గడచివచ్చిన తరువాత వష్టాభిషేకము జరుగునప్పుడు అప్పుడే విద్రలేచిన యూర్మికను మంగళస్నానము చేయుమని చెప్పి నలుకరించి వచ్చిన లక్ష్మీబుదిజాని శ్రీరామనితో కంఠకు "ఇన్నాళ్ళనలెగాదు ఇనకులో త్రము రానిమిత్రి వచ్చేటి వంధ్రమ్మురూడు" మని నీకాంతము చేసెను ఇది కృంగార హాస్యముల కలయిక జానపదులందు గూడ ఉత్తమకోటికి చెందిన హాస్యము కాంచనగు ననుట కీయదాహరణములు లాగును

భారతనంబంద గాథలందు "కళరేఖపరిణయము"న ముటనావికృతికి సంబంధించిన (Absurdity in action) హాస్యమెంతయో కలదు. ముదోత్కృతుడు తన మాయచే కళరేఖను గొంపోపుట, ఆమెకు బయలుగా తానామె యాకారముతో పెండ్లిపీటలమీద కూర్చుండి వధుని లక్ష్యబలమూచుని ఇతరులకు తెలియకుండ విక్రీతాకారములతో బెదిరింపుట పెండ్లిచారిసందరి 'నేర్పించుట' మున్నగు భర్మలన్నియు మనకు నవ్వునట్టించును.

జానపద సంబంధగాతలందు శ్రీకృష్ణుని పేరుతో పెరిగిన శృంగారసాహిత్యమున తదాశ్రయమైన నున్నతమైన హాస్యమును కలదు "రుక్మిణీదేవి నీమంకి"మను పాటలో శ్రీకృష్ణుడు సత్యధానులో తానత్రూడునంటికి లోజనమునకు పోవుచున్నానని దొంకి ధుక్మిణీ యంటికిపోయెను. ఇదితెలిసిన సత్యధాను కృష్ణుడు తనచెంతకు మరలవచ్చినప్పుడు 'అత్రూడుదె సతీయామెన అతిపేగంబున మీ' కని యెగతాళిచేయును ఈ పాటయందే కృష్ణుడు రుక్మిణీకి కలవనందుడు "నీ కరములెరుపేమే" యనిన నామె "కస్తురికన్నా యెరువు కనులనాదా మీ కరమూ" అని ఎగతాళిచేయటం. 'పాడుతాకవల్లవి' పాటలో శ్రీకృష్ణు డమరావతినుండి పారిజాతమునుదెచ్చి సత్యధాను పెరటిచెట్టుగా నాటిన తరువాత "వూచిన పువ్వులన్ని రుక్మిణీకడకుకుమ్మెదలై" వెక్కుటవంటివి హాస్యరసపూరితములు. ఈపాటానికి గాతలందు కలహాశను డెక్కడ ప్రక్కడ మైన నక్కడ హాస్యము కొంత యవతరించక తప్పదుగదా.

చారిత్రకగేయములందు కూడా అటవట చక్కని హాస్యము కానుపించును వల్నాటివీర చరిత్రమున వేశ్యచూత వర్ణనము, అకారవికృతికి సంబంధించిన హాస్యము. వల్నాటి చరిత్ర మున మఱియు కాటమరాజు కితలందరి యుద్ధవీరువుల వర్ణనముల వాక్సేవ్వల వికృతికి సంబంధించిన హాస్యము కలదు కాటమరాజు కితలో నల్లనిద్దిరాజు మఱియు కాటమరాజు రాయబారులగు తల్ల వనవాడమున వ్యాజస్థుతి, వ్యాజనింద, వక్రోక్తి, సర్వోక్తి, చిదోపమ, కాక్యాక్తి మున్నగు అలంకారములతో అర్థసంబంధమగు వికృతిగల్గించి వాక్యముగను, వ్యంగ్యముగను చక్కనిహాస్యము పోషింపబడినది

"నది యెఱ్ఱుడుట్టిపై నడచెనోయేమో, యెర్ర బొల్లడదా యెరమట్టిలోను
సాము చేసినవారు జగదంబు చేస్తే - ఈ మహిజనులెల్ల యేడ త్రుతుకుదురు
తలపొలములో బెదరి విలబడ్డగోవు - కిలవిలుచుకున్నట్లు కాదుకయ్యంబు,
ముద్రపాదను జాన్నముద్దలు మెనవి - గద్రన ద్రేవుట కాదు కయ్యంబు
చేసిన పెన్నల పెగపొంతగాది - కాసున చిమ్ముటకాదు కయ్యంబు"
"మారాజు జగదాన మీరు దాండురై - మనసున చార్చిదుల్ మరిదాటవచ్చు
గనుకొని కాటవ కరుదాటారా - మాటలే పోస్తైతే మదగజము జంప
నీరెలు కత్తుల నేలగడింప - పొడుపొడుమాట పోటురై తాకితే
కడనుండి పేయరా కయ్యమెంతైన - కావడికినిరాక పమరసంబగునే"
"రుద్దచుట్టక యెంత మడిగిన జాము - పుట్టిజోచ్చేటప్పుడు పొరుగారవలదె"

పుట 177, 178.

ఈ సంభాషణములు చాల హాస్యపూరితమగు నదనినవి. వీరగీతములందంతటను యుద్ధ వీరువుల వర్ణనము హాస్యపూరితము. దేశింగురాజు వదములో తోండ్రమల్లు తయనదురు తయనదురు దేశింగురాజు నైష్టపురు కనుక తానును నైష్టవ వేషము వేసికొనిపోవు పుట్టము కూడ నవ్వు పుట్టించక మానదు "వూని యెంగిలి యుమిరు మున్నమున పొవగ నాడుమేని. యెనుగు నెత్తురు నడినాపుముగా మానితఱుగనేనే" తోండ్రమల్లు దొంగ నైష్టపు డయ్యెను—

తైవ వైష్ణవమత వాక్యాయమున సంవాదముల కొక ప్రత్యేకత కలదు. గంగాగోరి సంవాదము, ఈశ్వరభృంగి సంవాదము, లక్ష్మీపార్వతి సంవాదము, నవతుల కియ్యము, చెంచలక్ష్మికి శ్రీకృష్ణవతు సంవాదము, చెందితకు లక్ష్మికి సంవాదము మున్నగు వనియందు చక్కని వర్ణోక్తులు దెప్పిపొడువులు, అవహేళనలు, వ్యాఖ్యోక్తులు, గర్భిత చక్కని హాస్యములును, అండాకు చరిత్రమున గోదా రంగేతుల వివాహసమయమున భోజనములకు సిద్ధమైనవ్రాహ్మణుల భాషణములు గమనింప దగినవి

“సుబ్బుంబొట్టా విన్నావ్వురా చూడికొత్త పెళ్ళవరా

అబ్బాయిని అచ్చయ్యను చురి మన అవధాన్లను శేతెయోరా

సంతప్పణలవ్వ సంతన మొదవగ, గొంతువరకు తిండాం

ముంతమామిడి పప్పు మిషాయప్ప, ముందు మనము పోదాం”

అనుకొనువారి చూటలు నాటకములందలి విదూషకుని భోజనక్రింది పోలినవి ఇట్టి హాస్యమును మనవార లుత్తమ హాస్యముగా నంగీకరింపలేదు

లక్ష్మీ పార్వతులకు జరిగిన సంవాదము దారి చక్కని హాస్యమున తుదాహరణము.

ల - గోరీదేవి నీశంకుని గళమున నలుపేమిటె ఓయమ్మా

పా - నారీమణి వీచిప్తుడేవుడు నలుపుగాడచే కొమ్మా

ల - నిదురు లేక నీ కాంతుడు జగములో తివ మెత్తుచేమమ్మా

పా - నిలములేను నిలిచివ్రవల్లిన అడుగులేదలే కొమ్మా

ల - శంకలేకను శంకరు కరమున తింక యుండు లేమమ్మా

పా - శంకలేక వనవాసము శేగుట తింకకొరకు నుమి కొమ్మా”

గుణమును దోషముగా, దోషమును గుణముగా చెప్పి చూటలాడెడు పద్ధతిని మృదవ మందురు

“దోష గుణి కరణంవా తస్మద్దవంనామ విశ్లేయమ్

వరసదన మాత్మన శ్చోత్తిరోత్తర సముద్భవం ద్యయోర్యత్తు” గ

పై గేయమిట్టి వాక్యమత్కృతికి సంబంధించిన హాస్యోదాహరణము. నవతుల కియ్యము పాటలో అలమేలు మంగను చెందిత “వన్నె మృగమును దెమ్ముంటినా, రక్కసుని వరియింది రథముపైకెక్కి లంకలోకి వెళ్ళియింటినా” యని దెప్పిపొడిచెను ఓకొక్కచూట దెప్పిపొడుపు, విగూఢముగా చెంపచెట్టువలెనుండును ఇట్టివార్చునూర్చుమును వాళికయందురు

“హాస్యోన్వపగత్తా ప్రహేళికా నాళితేతి విశ్లేయా” ౨

తగ్గతమగు హాస్యముకూడ వర్మగర్భముగా నుండును, ఈశ్వరభృంగి సంవాదము పాట యందు శివుని తలపైనున్న పదతిని జూచి పార్వతి యరుగ నాకడు

“నిండు వేపవికాయమున జలముండునో లేకుండునో యని

౧. తరతనాట్య కావ్యము, ౧౮-౧౨౨

౨. తరతనాట్య కావ్యము, ౧౮-౧౧౪.

దండిగా వదిలెచ్చి జడలో దాచి యుందినను గాని

• ఎరుగనే పార్వతీ యెరుగనే" యని బొంతును

వదిలెనచో దాచి ముఖము, కనులు, కురులు, కంఠము, గుబ్బలు, నూగా రెండుల కుండునని పార్వతీ ప్రశ్నింప శివు డని జలమందుండెడు శామరలు, మీనములు, కుమ్మెదలు, శంఖము, జక్కవలు, నాగుబాములని కల్పించి యర్థము చెప్పును ఒకదానికి మరికొక యర్థమును కల్పించి అవస్పందితమును వాక్యమక్కారమలో హాస్యము పోషింపవలదుటకీది యుదాహరణము

"కాళరాదువ్యతేజస్వీఁర్ధి ప్రదవస్పందితం భవేత్" ౧

'చెందిత ఒక'లో శ్రీకృష్ణసంతవానిని చెందిత "విమ్యాలగిరిమీద విమ్యాలగిరి తిరిగేటి కొమ్మూరి గురిపోతు నేనేవా, ఏరువందుల నెయ్యినేరుకువా, అడవి దుబ్బుల నెయ్యినేరుకువా, అనువులున్నా జాడలెరుగుకువా, పుట్టతేనెలు వట్ట నేరుకువా, వదిగ తేనెలు ఎట్ట నేరుకువా" యని పాదుర్వమును శంకేయఁగూడ చెందిత అమాయకత్వమును దెల్పునట్టి మృదువైన హాస్యము ఇట్టి హాస్య మిదివరకు పరిశీలించబడిన గేయములం దప్పటర్పుట గానువించుచునే యుండును

తేలవము హాస్యపూరితములగు గేయములు మనకు కొందరిగ నే లభించుచున్నవి. అట్టివాని నడికముగా ముద్రించినటుల లేదు తెన్నేటి తిరుమలదాసుగారి "నేరుక పెండ్లిపాట" లందును, కిర్రా అప్పయ్య అండ్ సన్సువారి 'శ్రీ జనానంద వసీనకల్యాణపాటలం'దును 'శ్రీల పాటల' సంపుటములందును పెండ్లికి సంబంధించిన వియ్యాలవారి హాస్యపుపాటలు కొన్ని ప్రకటించబడినవి కొండపల్లి వీరవెంకయ్యగారి 'హాస్యపు పాటల' పుస్తకమునందు తీర్చిదిద్దల హాస్యపుపాటలున్నవి రైల్వే పుస్తక విక్రేతలమ్ము "గుమ్మగుమా హాస్యపు పాటలం" దొరికి రెండు పాటలున్నవి శ్రీ గంగాధరంగారి వెలయేరులో అచ్చటచ్చట ప్రకీర్తములుగా కొన్ని పాటలున్నవి నుమారేదివి హాస్యపుపాటలు తెలంగాణమునకు సంబంధించినవి నేను పేకరింప గలిగితిని

పాశ్చాత్యపాహిత్యమున హాస్యానుకృతులు (Parades) అధికముగానున్నవి. ఒక కావ్యమునో కవిత్వమైనో అనుబంధించి దానిని (మూలమును) వేళాకోళముచేయుట హాస్యానుకృతి యనిపించుకొనును మన పూర్వపాహిత్యమున రాజాక్షరలదప్పు ఇట్టి కావ్యములులేవు. అధునికులందు కొందఱిట్టి కావ్యరచనము చేసినాడు శ్రీ ఉదయరాజు రాఘవ రంగారావుగారి మక్కుటోపాఖ్యానము, శ్రీ రేవిప్రసాద్ గారి ఖమ్మేశ్వరీకథాము, జలనూత్రం రుక్మిణీనాథ రావుగారి పెక్కు-హాస్యానుకృతులు, శ్రీ కాళోజీ నారాయణరావుగారి గేయము రిట్టేనే శ్రీ రాయ ప్రోలు సుబ్బారావుగారి "పిదేళమేగినా ఎందుకారిదిన, పొగడరా పీకల్లి భూమి భారతి" అను గేయమునకు శ్రీ కాళోజీ నారాయణరావుగారి "పిదేళమేగినా ఎందు కారిదిన, యాడరా పీకల్లి పూరు మాగ్గో"లన్న గేయము ఒక్కవి హాస్యానుకృతి మూల్యావతీయందరి గాంధీర్య

మను హాస్యానుకృతి చప్పటరచి దానిని పేలవముగా లేకిగా చిత్రించును ఇట్టి విపరీత పరిస్థితి వలన కలుగు వికృతి మనకు హాస్య హేతువగును కనుక అనుకృతులవలన హాస్యరసమనేనది మూలము తెలిసిననేగాని యుద్భవించదు విజయగు పంధ్యావందన మంత్రము వచ్చిననేగాని "ఆధునిక సంధ్యావందన" మను హాస్యానుకృతి యందలి హాస్యమనుభవమునకు రాదు ఇట్టి హాస్యానుకృతులు జానపదసాహిత్యమునగూడి గలవు అట్టివాని కొన్నింటి సుదాహరణను

చిక్కుడుచెట్టుకు తీగలందిమ్ము
శ్రీకృష్ణ తమ్ముడికి తిరుమణందమ్ము
వీరయ్య పాదులకు పూవులందమ్ము
చణ్ణికి వదినెలల బాబులందమ్ము
కాకర తీగెకు కాయలందమ్ము
కన్నకలైట్లన్న సొమ్ములందమ్ము

అను చిక్కుటి జానపదగాయ మొకటి కలదు దీనికి హాస్యానుకృతియగు నొక దంపుళ్ళ పాట గలదు

సువ్వి సువ్వన్న శౌగము మల్లిన్న
వీరపాడుకి పిందెలందమ్ము
మావారి ముక్కుకు పెక్కులందిమ్ము
బొట్టపాడుకి పూవులందమ్ము
కాట్లకు మగడు కాంతకందమ్ము
తొలికూరి కింబిమూ దొడ్డికందమ్ము
మావారి బొగిచ్చుట్ట నాకు నందమ్ము
కాటుకి యుంచేనే కనులకందమ్ము
పెనుకదిక్కు లేకుంటే వెలదికందమ్ము
మస్తుగింటిచేనే మగువకందమ్ము
అత్తమామలుడనై అతిపెందమ్ము
దొంగదూడకు గుడికట్టు యందమ్ము
దొంగ మగపతి పెంకిపెండ్లా మందమ్ము

ఈపాట యొకను ఇటులనే పాసిపోయినది మూలమందలి గాంధీర్యమును, ఉదాత్తతను, గమనింపుడు దీనిని చదివిన తరువాత మూలముపైగల గౌరవభావము పూర్తిగా తాదా మరై వేళాకోళము క్రిందికి దిగివది ఇట్టి హాస్యానుకృతులు జానపదసాహిత్యమున వినోకము యిచ్చి, పెండ్లియైన తరువాత అప్పగింకలపయమున పరువునకు తరిదండ్రులు మున్నగువారు గరపెడు వీరులు, బుద్ధులు సుప్రసిద్ధులును శ్రద్ధ తక్కి, వీతి, వియమము, పాతివ్రత్యము, నవాసము, కాంతము, సౌశీల్యమువంటి ఉదాత్తవిషయముల యప్పగింకల పాటలందుండును అట్టివానికి హాస్యానుకృతియగు అప్పగింకలపాట యొకటి చిత్తగింపుడు.

౧. "అత్త మామలుగాని - అడుదొడ్డలుగాని
లేరమ్మ పీడెంక వున్న మోగాని
౨. మగదొక్కడేగాన మనము తెక్కినయెల్లు
మర్రింది వీవకము చేసికోవమ్మా
౩. పిమాట వినబడ్డ విమిషంబువందు
అడలిపోయేటట్లు లకవి తయిపెట్టు
౪. వతికోవ పడినవ్వు పడియందబోక
అంతకు పదిరెట్లు అకవి మర్రించు
౫. ఇరుగు పొరుగు వారలేమైనంటే
యెడ్వక పెయిరెట్లు దుమ్మెత్తిపొయ్యి
౬. తర్దను పండుకోగల తార్య గౌరవమెన్న
తారాజునకునైన రచుడేరో లేదు.
౭. ఇవియెల్ల మరువక ఏమాత్ర మలియక
ముఖపడుచుండుమో సొగసు పూడివ"

ఎంత విపరీతమగు యప్పుగింకలో చూచితికదా:

పసిపిల్లల లాలించుటకు, విద్రవ్యులకు లాలిపాటలు, జోలపాటలు ప్రసిద్ధిగన్నవి. కన్నకల్లి తన పంతానముగూర్చియో, వుట్టింటివారి గూర్చియో, తన అత్తింటివారి గూర్చియో లేక తగవంతుని గూర్చియో ఇట్టిపాటలందు పాడుకొనును. పాటపాడుచు జోకొట్టిన యెడల పసిపిల్లలు యెడ్డుచూచి ముఖముగా చిద్రింతురు. ఒక విపరీతవృత్తి జోలపాట గమనింపుడు.

౧. జోజో నాకండ్రి జోజో కండ్రి
జోడు గుల్లెం పార్లునై వస్తారు మామా జోజో.
౨. పాట పెరుగుపోసి పడిపెందినాను
పీలుగాదంటారు పెంకి వీకండ్రి జోజో.
౩. పదిలేక పొరుగిండ్ల కనయంబు బోవ
ఘనమైన ముచ్చట గణగుమర కండ్రి జోజో.
౪. పాలుత్రాగి పీవు పడియున్న యెడల
నాంయ్యతో బోయి మాట్లాడివస్తా జోజో.
౫. కిలకొల మొకయింక కాపురిముచేయి
కలుగుట కష్టముర కన్న నా కండ్రి జోజో.
౬. నైరాణులేకాచి వణకు పసలేదు
యూడరా వీకండ్రి ఎంత హోయలెల్లా జోజో.
౭. ధనముకొరకైనేను తాడుచుంటి
అదియున్న పీ కండ్రి వవల కంపింతు జోజో.

ఇట్టి హాస్యముకృతులు మంగళహారతులను, మేలుకొల్పులను, కోరికలు కీర్తనములను, గణపతిస్తోత్రములను, వేయేల వనేక విధములగు గేయములను కలపు వాని వన్నింటి నుదహరించిన గ్రంథముదాడు. ఇట్టి గేయములందు ముఖ్యముగా మూలమును తేలికచేసి వికృతిని గల్పించి హాస్యమును పుట్టించుచే ముఖ్యోద్దేశముని గనుచుచిన జాతిను.

వాక్యనుకృతి ద్వారమున వికృతిని గల్పించి హాస్యమును పుట్టించెడు పాట లధికముగా గాన్పించును. ఇట్టి వాక్యనుకృతిగల గేయములు జానపద సాహిత్యమున కొద్దిగా, గూఢాచారములగు మాటలు పేర్చి ప్రశస్తిత్రయముల జరిపెను వద్దలివి ఉద్ధాత్మక మందురు. ఇదిగూడ వీర్యంగములం దొకటి

“యోజయన్తి పరైరన్యై ప్రమద్ధాత్మక మద్యతే

యత్రాప్యన్తీ సమావేశ్య కార్యమస్య త్రస్సాద్యతే”

౧

పెరియేరులో శ్రీ చమత్కార మను కీర్తిలో నున్న గేయ మిందు కుదాహరణము.

శ్రీ ఒకరీకి చేయనిచ్చి - ఒకరీకి కాలునిచ్చి

ఒకరీకి నడుమునిచ్చి - కూతున్ననోయి రాజా

కూ.

పు - ఎవరీకి చేయనిచ్చి - ఎవరీకి కాలునిచ్చి

ఎవరీకి నడుమునిచ్చి - కూతున్ననోయి రాజా

కూ.

శ్రీ : గజాజ్ఞా చేయనిచ్చి - అందెల్లి కాలునిచ్చి

వడ్డదానికి నడుమునిచ్చి - కూతున్ననోయి రాజా

కూ

ఈ పాటలో శ్రీ నైకి చెప్పినమాటలు వినినంతనే సంగయము కలుగక మానదు. కనుకనే పురుషుడు తొందరపడి ప్రశ్నించుట జరిగెను మొదట చెప్పిన మాటల ప్రకారము సమాధానము శృంగారమునకు సంబంధించినదిగా నుండి యుండనని ప్రశ్నించెను పురుషుడును మనమును భావించుము కాని యీ శ్రీ సమాధానము వచ్చునప్పటికి అనుమానము తొలగి పోవుటయేకాక మనమానించెను సమాధానమురాక చప్పని సమాధానము వచ్చి వికృతిని పుట్టించి నవ్వించును. ఈ గేయమంతయు విటలే సాగినోయనది. ఉద్ధాత్మకమందు మాదక రకమునకు చెందిన యదాహరణమిది. ఉద్ధాత్మకమనకు ఉదాహరణములు శిష్టసాహిత్యమునందు లభించును ప్రబంధములందలి పుష్పరావికలయు, యువకులయు సంభాషణములు చూడవచ్చును

అనుకొనని వంశవమున గూడ వికృతిగలిగి నవ్వు పుట్టును. మొదట ద్రియ వంశవముగా దోచి కరువాక పెల్లగా అద్రియములు భావించిన నున్నికమగు హాస్యము పుట్టును. ఇట్టి వాక్యనుకృతిగల వంశవమందు ౨ “అన్యార్థమేవచాన్యం చలనవిసంధాన

౧. భరతనాట్య కాత్రము ౧౮-౧౧౬

౨. భరతనాట్య కాత్రము ౧౮-౧౨౩

హాస్యరోషకరమ" నిలిపిరి అలాకా హాసుమాణిపీఠ గ్రామమున (1954) చేకరించిన పొట దీని తుదాహరణముగా విద్యుదన్నాను.

౧. "అంతేనాకు రాలు
తమ్మలపాకు తొడిమీ పదివేలు
అందరివోరె అడిగేదాన్ని కాను,
కొందరివోరె కొనలేదాన్నిగాను"

మొదట పీరియవచనములాడిన ప్రి యింతో బోశిల్యవతి యనుకొందుము. తరువాత మెల్లగా నామె యిద్రయ వచనములకు దొంకొనును.

౨. ముక్కుకూ ముక్కేరలేక, ముక్కు చిన్నబోయినాది
వీముగ్గురూ బిడ్డలనమ్మి, ముక్కుకూ ముక్కేరలేరా అంతే.
౩. చేతులకు చెండియరేక, చేతులు చిన్నబోయినాయి
వీతోటి చెల్లెండనమ్మి, చేతులకు చెండియరేరా అంతే.
౪. కాళ్ళకూ కడియాలలేక, కాళ్ళు చిన్నబోయినాయి
వీపన్నతల్లివమ్ముకోని, కాళ్ళకూ కడియాలదేరా అంతే.
౫. నడుముకూ వొడ్డాలంలేక, నడుము చిన్నబోయినాది
వీనల్లయూ కొద్దులొనమ్మి, నడుముకు వొడ్డాలంతేరా అంతే.
౬. మొదకు కంటేనులేక, మొద చిన్నబోయినాది
వీమేడలంబ్బి అమ్ముకోని, మొదకు కంటేయదేరా అంతే.
౭. పల్లెమంచం పరువులేకా, మనసు చిన్నబోయినాది
వీ నూటబూట వమ్ముకోని, పల్లెమంచం పరువుదేరా అంతే.

(చివరిదరణమున నూటబూట యందుటచే వీపాట ఆధునికమై యుండును లేదా వీరాగము మాత్రము ప్రక్షిప్తమైయుండును)

తమ్మలపాకు తొడిమెయే పదివేలుగా భావింతునని తొలుత ప్రియములు వర్ణించి తరువాత "దావుకిటుగు రల్లగా వినిపించినట్లు" తరకు కావలసిన భూషణములు వస్తువాసన ముల పెద్ద వట్టికనిర్పి వాచితై బిడ్డలను తల్లిదండ్రులను మేడమిదైల వమ్ముచుని యిద్రయము లాడుచున్నది ఇట్టి చలనము మనకు వచ్చు వట్టింపకమానదు ఓరుగల్లుజిల్లా మడికొండ గ్రామమున (5-1-1952) చేకరించిన మరియుక గేయ మిట్టిదే

- వానగొడ్తాండిజాన, పదివే పచ్చేనమ్మ
పిట్లా బొమ్ముండువదినె, వానగొడ్తాండి జాన బా.
పిట్టు ఇస్తామంటే, చిల్లాలచెండాయె
పిటవేస్తామంటే, పిల్ల నందాచెనమ్మా* బా.
రావవేస్తామంటే, నందు కొంచెమాయె

* (ఋతిమతియాయెననుట)

కల్లదెస్త్రాచుంటె, చెల్లాచి నైపాయె	వా
పామలు దంచుదామంటె, వన్నాచి ధాన్యమామె	
కొట్టులు దంచుదామంటె, కొత్తధాన్యమామె	వా
కోడిచి గోస్త్రాచుంటె, గుడ్లమీడికోడి వదినె	
వడ్లూ దంచుదామంటె, ఇత్తనాలవడ్లు వదినె	వా
కొగిరిచ్చుకుండామంటె కడుపులబల్ల వదినె	
కండ్లమాస్త్రాచున్ను, కండ్లోచ్చెనాయి వదినె	వా.
మవుడోయె తోవలోనె, కుడుకాలంగడి వదినె	
పిక్కుపై కుడువబెట్టి, కొబ్బెరంపునాయి* వదినె	వా
మవుడోయె తోవలోనె, మట్టెలంగడి వదినె	
పి చుడిమె కుడువబెట్టి, మట్టెలంపునాయివదినె	వా
మవుడోయె తోవలోనె, గాజాలంగడి వదినె	
పికాలు కుడువబెట్టి, గాజాలంపునాయి వదినె	వా.

పై పాటలో ఒక మరదలు వదినెగారి వేరీడగా నవ్వుచివినదో గోచరించును. వాన గొట్టుచున్నదనియు, పొమ్మకుటకు నోరురాదనియు తొలుత ప్రియములాడిన మరదలు కడు వాత వదినెగారికి కాళ్ళు గడిగికొనుటకు పిళ్ళిచ్చెరచున్న దిల్లించెంబినియు, పిటవేరెదచున్న, దిడ్డి పడుర్రపై పిటపై కూర్చున్నదనియు, చివరకు ధావయైన వేసి కూర్చుండబెట్టెరచున్న, స్థలము ఇందనియు, వదినెగారికి త్రాగుటకై కల్ల దెచ్చెరచున్న చేతనున్నవైన చెల్లదనియు, ధామలు దంచెరచున్న వన్నాచి ధాన్యమనియు, కొట్టులు దంచెరచున్న కొత్త ధాన్యమనియు వడ్లుదండి అన్నంబెట్టెరచున్న, విత్తనములకై తీసినవడ్లనియు, చివంతేమియుచేయుటకు పిలు లేనట్లుగా వప్రియములాడినది. అననరవ్యయచునుకొని యిట్లు చేసెననుకొందచున్న ఏమాత్రము వ్యయములేవి పని కొగిరించుకొని మర్యాదచేయుట కదా! కొగిరించుకొంద చున్న కడుపులో బల్లి (గడ్డ) ధ్రువదట, చివరకు కన్నులు తెరచి చూడచున్న కండ్లువచ్చెనట ఎంత భవత్కారమో గమనించితిరిగదా! వదినెగారికి 'పెట్టుపోతలు' లేవుగదా కన్నులతో చూచుటకు గూడ మరదలు విరాకరించినది ఇంతటితో ముగిసినదాదు. వదినెగారు తిరిగి పోవు మార్గమందు కుడుకలంగడి, గాజాలంగడి, మట్టెలంగడి యున్నవట. పోవుచుపోవుచు కవళి కొనివంచుమని కోరుచున్నది వదినెకు తాను పెట్టినదేమియులేద సదా, పైపెచ్చు కవళి కొనివంచించవలయునట, కొని పంచించునది వదినెగారి పిలువనువరించి కాదునుమా. మరదలు, కాళ్ళు, చేతులు కుడువబెట్టియైన మరదలుగారికి మట్టెలుమున్నగునవి కొని పంచించ వలెనట, చూచితిరా! మొదటి ప్రియవచనములకు కడువాతి యప్రియవచనముల కెంతవేర మున్నదో! ఇంకను వేసు వేకరించిన

* (నాయొక్కనుటకు)

“దగ్గునడిచెం వట్టింది విడ్డలారా
మీరు దగ్గురికి రాకండి విడ్డలారా” యమ పాటయు
“తమ్మాని విడ్డాని, తనకోడని
దయకోడ లెట్టింది, తక్కోడేఖాలు”

యమపాటయు ఈ కోటికి చెందినట్టివే

క్రామికిగేయ ప్రకరణమున పాలెవారికి సంబంధించిన పాటలు, అగపాలె వారికి సంబంధించిన పాటలు పేర్కొని యుంటిని అవికూడ చక్కని హాస్యమున తుదాహరణములుగా గ్రహింపవలయును శృంగారగేయ ప్రకరణమున సతీసతులకు జరిగిన సంవాదమున జారిడియగు భార్య తన భర్త ప్రశ్నములకు చమత్కారపూరితములగు సమాధానము లిచ్చుట సూచించియుంటిని, అది కూడ హాస్యమున తుదాహరణమే.

ఇక పాత్రములకు వికృతినాపాదించి (తిర్యగ్భంతువులకు కూడ) హాస్యమును పోషించు గేయము లనేకములు గలవు ఒక పాత్రమునందలి యమాంశకత్వమును తత్పరితముగా జరిగెడు వికృత చర్యలను వర్ణించుట గూడ హాస్యమును వృద్ధిచేయును. ఇది అలంకన వర్ణనమున గలిగెడు హాస్యము. అలంకన మొక పాత్రమైనను లేక ఒక ఘటనయైనను కావచ్చును. హాస్యము అలంకన వ్రధానమగు రసమగుటచే అలంకనము వెంతగా వర్ధించిన సంత హాస్య ముద్భవించును. పెద్దపాటలందు పేర్కొనబడిన వియ్యాలవారి పాటలు దీని తుదాహరణము. మానుమాతీపేటలో సేకరించిన మరియొక గేయమున మరదలు వదినెగారి నెట్లు హేళనముచేయుచున్నదో గమనింపుడు. దీనిలో గమనింపవలసినది అలంకనము యొక్క అమాంశకత్వము.

వదినెకు తగదర - నిందెకు నిగదర
ఒంగడు కుచ్చుల మా వదినే
గోడపొంటి (వెంటి) రెండు నల్లలు పారితే
ఉలవలంబి మా వదినే
బుక్కుతనంబిది మావదినే
నరాల (నత్తెలు) పొంటి రెండు శేక్కు పారితే
పేవా (పేవెలు) లంబిది మావదినే
తింటానంబిది మావదినే.

దూలాలపొంటి పాములు పారితే

కడియాలంబిది మావదినే

కెట్టుకుంబి వంటిది మావదినే

కక్కరబిక్కి దొడ్లెంబే (నతుకొనుటచే)

రిమాలు కుట్టన మా వదినే

అన్నంతినక అజ్ఞాని బంటే
అన్నయ్య కొట్టిండా వదినే
పై పాటలో అలంబన మొక ప్రి. వేరొక పాటలో వియాలంబన మొక మేక, ఈపాట గూడ
మామమాజిపేటలోనే పేరించినది

- మాతెపో (మేకపోతు) తంబడి గొట్టె
గొట్టెపోతంబడి మాతే
- ౧ మందలా కాల్గొల్ల (సాలెవాడు)
మాట మాట్లాడంగ
చూడవచ్చరాని తామరినె మాతే మా
- ౨ దోసిల్ల దూపాయలు
గొంగిల్ల దొయ్యంగ
వరదచ్చి (వరదక్షిణ) నని మురిసె మాతే మా
- ౩ మేడకు తామరెట్టి
గొరగొర గుంజంగ
కందెబెట్టిన తామరినె మాతే మా
- ౪ గొరగొర గుంజకొచ్చి
పందిల్ల గజేపై
పెండ్లిపందిరాని తామరినె మాతే మా
- ౫ అచ్చిపోయేదొల్ల (వచ్చి పోయివారు)
అటీలు (అటనిలు) నడువంగ
చూడవచ్చరాని తామరినె మాతే మా.
- ౬ కాళ్ళు పేకులుబట్టి
కలల్లులు (కలకము) గొయ్యంగ
తైలానవురమని తామరినె మాతే
- ౭ ఏడుదూపాయలకు ఏడుకుప్పలేని
ఎవ్వరింటికి వాళ్ళు కొండబోతుంటేను
కురుక కనుమూ (కలుగు) లానితామరినె మాతే
- ౮ కార్యాలు (కార్తమలు) దొబ్బలు
కలిపివేయంగానె
ఓదిరియ్యమని తామరినె మాతే మా
- ౯ మునురోల్ల (మునురివాడు) పైపోల్ల (నడుచువాడు)
దొక్కయీ (ఎముకలు) కంకంగ (ననులగా)
అర్చంత (అక్షతలు) లని మురిసె మాతే మా.

౧౦. పీకినా బొక్కలూ
తాకలా పాకేత్తై
కుక్కనిక్కాలోచ్చి ఎత్తుకపోంగనే
బతుంటవద (నైకుంకవదని) మని తామరిసె మా? మా.
౧౧. మిగిరిన్న బొక్కలూ
గద్దలెత్తుకపోంగ
పూరిరదమాని తామరిసె మా? మా

ఈ పాటలోని పాత్రము (పేక) ఆలంబనము దాని మూఢత్వముచే హాస్యము పోషింపబడినది తెలివితక్కువ పేక తనకు రాబోవు విపత్తును గ్రహించలేక దానిని కల్యాణముగా భావించుటలో హాస్య ముర్చున్నచుగనుచున్నది. ఇదియొక యభూర్వగేయముగా భావించవచ్చును దీనియందు అనురజునైన హాస్యము (Devilish humour) కలదు. పేకయొక్క విపత్తును ఆలంబనముగా చేసికొని కటికబాడిట్లు నవ్వుకొనుచుకాబోయి, దీనియందు నైపీ హాస్యముగూడ వ్యంగ్యముగా భావించుచున్నది పేకయొక్క ఆవత్తునెడ నుంకజారివడుటయే దీనియందు ధ్వనించుచున్నది. పాదువర్తనగోరిడిట్లు విచారించును “అయ్యో ఈ పేక ఎంత యమాయక బుంతువు పెండ్లికి పోవుదానివలె తన మరణమునకు పోవుచున్నదే” యని దిలకింపబడు ఇది వేదనాత్మక (Poignant humour) నైన హాస్యము.

కొంచె మైనదానిని గొప్పగనో, గొప్పదానిని కొంచెముగనో చిత్రించి వర్ణించుటగూడ హాస్యమును పుట్టించును దాకిదానిమీద, నల్లిమీద, ఓల్లమీద, పొగచుట్టమీద చెప్పబడిన చాటునవ్వుము లిట్లే జానపద గేయములందుగూడ చిట్టిహాస్యము పోషింపబడినది నవ్వువు కాయ పాదారణమైన వస్తువు అది పోగొట్టుకొన్న చాలెవరో దానినై యేర్చెను. దాని యేడ్పుక గేయమైనది ఈ నవ్వువుకాయ పాట లింగంవల్లి గ్రామమున వేకరించితిని ఇది కూడ యొక విధమగు హాస్యానుక్యతియే

- పోతీవి గడవే నానుడ్డుకాయ
పోతీవి గడవే నవ్వువు కాయ
కట్టా పోవకుపోడి (పోగాకుపోడి) పొట్టావించాబోసి
పిట్టావలెనిన్ను ఎట్టాక తిరుగుదు పో.
కులము పెండిపెట్టి గడ్డేలు చేయన్తి
అప్పు దీరకముందే చెప్పాక పోతిని పో.
కట్టనూరికాడ కర్పూరబాయిల (కరదార బావిలో)
తానమాడపోతే దానమై పోతిని పో.

నవ్వువుకాయ పాదారణమైన వస్తువు అదిపోయినందుకు దానిని వర్ణించుచు ఏడ్చుటచే మనకు నవ్వుపుట్టుచున్నది

హాస్యస్పృహకి పాశ్చాత్య లవలించిన అధిశేవకావ్య (Satire) రచనము గొప్ప సాహిత్య ప్రక్రియ. అధిశేవ కావ్యములు పాశ్చాత్య వాఙ్మయమున వనేకములుగా నున్నవి. ఒక వ్యక్తి గాని, ఒక వంశముగాని, ఒక వంశమునుగాని, లేక యొక జాతినిగాని, మూఠా దారములనుగాని హాస మొనర్చుట యధిశేవ కావ్యములం దుండునపుడు, ఇట్టివి మనకు మన పూర్వసాహిత్యమున చాటాత్మలు లభించును. వేమన, రోదన్మ వంటి కళకళాదుల రచనములందీ హాస్యము కావనగను. కందుకూరి వీరేశలింగం వంతులుగారి “సత్యరాజా పూర్వదేశయాత్ర” లను కల్పవాగ్రంథ మిట్టిదే. తిరువతి వేంకట కవుల “గీరకము”, అనంత నంతుల రామలింగశాస్త్రిగారి “ఉక్లవక్షము”, పానుగంటివారి “పాక్షి” యుదన్యాసములు, శేష తల్లిదండ్రు వేంకట రామానుజాచార్యులవారి (తెలంగాణము) “అంద్రవాసు వంగ్రహము” మఱియు విఠల వ్యాసములు, అధిశేవ కావ్యములుగా ప్రసిద్ధి కెక్కినవి. శావనక సాహిత్య మున నిట్టి యధిశేవగేయములు కొలదిగనే లభించును. లభించినవి గూడ సంస్కార దృష్టిగల వేదాంతుల రచనములై యున్నవి కనుక వీరివందరిని వేమనకు వారసులుగా చెప్పుకొన వచ్చును. అగ్రవర్ణములవారి యాదంబరముల నైనను, దొంగనన్యాసుల వేదముల నైనను, వంశమున తీర్చిందియున్న మూఠాదారముల నైనను వేమన్న దాడిచెడలెను. చక్కని హాస్యముతో యధిశేవ రచనములచేసి అధిశేవమునకు గురియైనవాని గూడ నవ్విించెను. లోక కల్పారామనకు తోడ్పడు నిట్టియధిశేవము—హాస్యము—ఉత్తమకోటికి చెందినది వేమనగారు సిగ్గించిన హాస్యమును శ్రీ రాళ్ళవల్లి అనంతకృష్ణకర్మగారు చక్కగా వివరించి యున్నాడు—“తరువారి వేదాంతులు కూడ వేమనగారి యడగుజాడలందు నడచి మూఠాదారములపై దాడి వెనరిరి అట్టివారి గేయములు కొన్ని మనకు వేదాంత తత్వములున్న గ్రంథములందు లభించును.

పాశ్చాత్య సాహిత్యమందు కొన్ని హాస్యపాత్రములు కలవు పార్లాఫ్, డానక్విక్సాడ్ వంటి పాత్రములు మన సాహిత్యమున లేవు మన విహాషకులు, కళాదులు, చోడిగాండ్రు ప్రదర్శించునట్టి హాస్యము బంధహాస్యము అది అదమము మొక్కపాటివారి జారిష్టకు పొంగిరిళం, గురజాడవారి గిరిళం మున్నగు పాత్రములందు పాశ్చాత్య హాస్యపాత్రములందు కావనగ హాస్యము మఱియు (Witticism) చమత్కృతి కొంత కాన్పించును “విద్ అనేది వాక్చమత్కృతి లేక వికృతిని తటాదన అరోపించగల ప్రజ్ఞ” అనగా అలంబమునగల వికారమును మాటిగా చెప్పక కొంత కళాత్మకముగా ఉపమ దృష్టాంతము మున్నగు అలంకారములతో చెప్పి తత్పాత్యముచే హాస్యమును కలిగించుట (విద్) చమత్కార సంధానం దునగుదును. ఇది మేధస్సుకు పని కల్పించునట్టిది చమత్కారము శేవలము వాద్యమైనచో సాధారణ హాస్యముగా మారి అందఱికిని అర్థమగునట్లు స్పష్టముగా నుండును వాక్చమత్కృతి వేమన మరియు విఠల కళకళాదులం దధికముగా గాన్పించును.

1. వేమన
2. తెలుగు హాస్యము పుట 28.

ఇట్టి హాస్యము జానపద వాఙ్మయమున గాఢ ఎక్కువగా నున్నది కాని గేయములందు కట్కువగా నున్నది ఇచ్చట వాఙ్మయము విస్తృతపరిగం వదము చమత్కృతి జానపదుల సామెతలం దధికముగా నుండును, సామెతలు గేయవాఙ్మయమున చేరవు కేవలము గేయములందు వాడబడిన సామెతలలో అచ్చటన్నట వీరమత్కృతి మనకు కాన్పించును.

“తగతండ్రి అంపిన తగవుండగా లంటె

జగదాంబోవు నాకాడ నాకాడ”

“వరద బోయెడు వాడు వరదనుండెడివాని

వెలవకు వెలవకు మన్న విదము నా విదమా”

యను యాగంబివారి వచనము లిట్టి హాస్యమునకు తార్కాణములు ఎవకాడ వన్యసి గంగా వివాహమున “కట్కూర్తిపడితేను కడుపు నిండగవలెను, కడుపునిండని వట్టి కట్కూర్తియేల” (పుట 15) “దొప్పక్రిందనుచేరి దోసిల్గినరీతి తృప్తి నాళసు తెండునో తోయజన్మి” (పుట 16) “ముండున్న శ్రవణముల కంటేను మిక్కిలి వెనక కొమ్ములువాడి వినవె గొరమ్మ” (పుట 18) “పంటి సామెత లిట్టి హాస్యమున కుదాహరణములు. జానపద గేయము లందున్న సామెతల నన్నింటిని భాషా సారస్వత విషయముల ప్రకరణమున జూడవచ్చును ఆసామెత లందెన్నియో ఇట్టి ‘విట్’ చమత్కృతిచే హాస్యమును ఎరిగించును

జానపద గేయములందు గానుపించు హాస్యము మన జాతీయ హాస్యము శిష్టసాహిత్యముననున్న హాస్యము ఎంపక్కత మూలగ్రంథములనుండి వచ్చినట్టిది భారతీయులందరికి గల సంపద. కేవలము జానపద జీవితమునుండి గ్రహించు హాస్యము జాతీయమైనది పండితులుగూడ విత్యనైమిత్తిక జీవితమునగల హాస్య నవ్వివేళములనుండి హాస్యమును గ్రహించి తెలుగు శిష్టసాహిత్యమున కెక్కిందిరి సంస్కృతానువాదములందీటి హాస్యము ప్రవేశించి మూలమునకు మెలుగులు దిద్దినది ఇట్టి సున్నిత హాస్యముతోపాటు జానపదులందు మెలుహాస్యముగూడ కలదు, అది అధమ హాస్యము అంతమాత్రమున విచారించ బనిలేదు ప్రపంచమందలి సాహిత్యములన్నింటి విట్టి హాస్యము గోచరించుచునే యుండును. జానపద గేయములం దధికసంఖ్యలోగల ప్రీతి పాటలందు మెలు హాస్యముండదు. మృదులై సర్వమైన హాస్యమే ప్రీతి పాటలందుండును ఇట్టిహాస్యము జానపదుల విత్యజీవితమును సుఖమయముగా నొనర్చుటకు దోహద మొనంగును జీవితమందలి దృఢతను (Dullness) పోద్రోలి ఉల్లాసమును, ఉత్సాహమును చేకూర్చి హాస్యము మానవుని జీవితమును వరస మొనర్చుననుటలో సందియములేదు.

పుస్తక పరిచయము :

కవికోకిల గ్రంథావళి-4

వ్యాసములు

రచన

ప్రచురణ :

కవికోకిల శ్రీ దువ్వూరి రామిరెడ్డి
పెమ్మారెడ్డిపాకెం, ఎల్లాయపాకెం పోస్టు

కవికోకిల గ్రంథమాల
నెల్లూరుజిల్లా

పెరి : మూడురూపాయలు

“పాపకాం”, “కృషిపయము”, “జలవాంగన” మున్నగు కావ్యములు రచించి అడుగు కాండ్రి సాహిత్యంలో ప్రముఖ స్థానాన్ని సంపాదించిన శ్రీ దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారు ఆస్పద్యము విపరీత ఎత్తైన కొంఠి, రేడియో ప్రసంగముల సమీక్షల ద్వారా వ్యాసములు ఈ పుస్తక రూపంలో పాకతుల కంటే సులభమైనవి తమ ప్రక్షయైగ కావ్యాలలో పాకకలోకాన్ని అలరించు తేలికైన ప్రవృత్తి కవుల స్వయంగా సాహిత్యపరిపుష్టత, సాహిత్యానికి సంబంధించిన వివిధాలపై తమ అభిప్రాయాలను ప్రకటించినట్లు అట్టి అభిప్రాయాలకు ఒక ప్రత్యేకమైన విలువ ఉంటుంది కాబట్టి ఈ వ్యాససంపుటికి ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ముఖ్యస్థానం ఉన్నది సంపుటిలో మొత్తం ఎనిమిది వ్యాసానుష్టవి “కవిత్వ తత్వ విహాసము” అను వ్యాసంలో లోకోత్తమమైన సృష్టిచేయు కవియొక్క మరత, కవిత్వాని తిరణం, కవిత్వ తత్వము, కావ్య టీకలు, కవిత్వ శిల్పము, రసరాజుటీకలు, కవిత్వ సీమలు, కవిత్వ ప్రయోజనము, కావ్యము—నీరు, మొదలగు విషయాలను గూర్చి చిన్న జరిపారు దెబ్బది పేజీల మేరకు విస్తరించిన ఈ విపులమైన పుస్తకంలో వామనరు, కుంభకారాదులు, శేషెంబ్రుడు, అనంతపురాదాదులు, మమ్మలుడు, విశ్వనాథుడు మున్నగు సంస్కృత లాక్షణికుల పుస్తకములు, గేతే, వర్ణనర్త, కార్తయలు, పెద్దీ, రేహంబ్, ఆలంబ్, బుద్ధర్, అస్తాల్ మున్నగు పాశ్చాత్య సాహిత్యవేత్తల అభిప్రాయములు సందిద్దునవారంగా ప్రస్తావించబడినవి ఈవిధంగా కులనాశ్యమైన పరిశీలన జరుగడం చేత అడుగుం కివ్వాలం ఇంకను కావ్యవిమర్శ చేసుకోవడానికి మిక్కిలి ఉపయోగకారిగా వున్నది చిరంజీవులమయ్యే ఉత్తమ కృతులలో అంగంగనయోగక, అనుభావక, వస్తువు నందరి సార్యజనన స్వరూపము, కవి వ్యక్తిత్వము సామాన్యంగా అంటారు శ్రీ రామిరెడ్డిగారు చెప్పారు తెలిసిన వ్యాసము “మర్మ కవిత్వము” ఇందులో పాశ్చాత్య దేశాలలో కావ్యవిజ్ఞానం పెరిగిన కొంది కావ్యంలో దివ్యమంతానికి చూడగా మేర వ్యాసానికి ఎలా ప్రాముఖ్యం వచ్చిందీ, మర్మ కవులూ, సాంకేతిక కవులూ అనే నామాలు ఎలా కలిగిందీ వివరిస్తూ ఈ తెగకు చెందిన కవులలోనే యూరపు ఖండంలోని వివిధ దేశాలవారి మర్మగల భేదాలను చూపేటారు అంతేగాక మర్మ కవిత్వంపై టాల్స్టాయ్ చేసిన విమర్శను

బడిస్తూ సామాన్య ప్రజలకు అర్థం కాకపోయినంత మాత్రంచేత ఆ కవిత్వమంతా దోష ఘోషిస్తే అది చెప్పడం సాహసమంటూ భారతదేశంలో అనాదిగా మర్క కవిత్వం ఎలా వృద్ధింపబడిందో సోదాహరణంగా వివరించారు.

“నాటక కళా సంస్కరణము” అనే వ్యాసంలో ఆ ద్రవ్యంలో ప్రయోగింపబడు నాటకముల తీరు తెల్పులను, మన నాటక కవులు, నటకులు, నాటక కాలం ప్రేక్షక మందిరినిగూర్చి కొన్ని వాస్తవాలను చెబుతూ కవి, నటక, ప్రేక్షకుల సహకార పహాయ ముల చేతనే నాటకశిల్పం సంస్కరింపబడాలన్న ఈ ముగ్గురూ తమ బాధ్యతలను గుర్తిస్తే మన నాటక కళకు మంచిరోజులు రాగలవన్న హితవు చెప్పారు.

“అల్లసాని పెద్దన” అను వ్యాసంలో పెద్దనగారి మనుదరిత్రములోని శిల్పనైపుణ్యం వివారణ చెయ్యబడింది.

“నాటకము-చరిత్రము” అనే వ్యాసంలో చరిత్రకూ నాటక రచనకూ గల సంబంధం ప్రస్తావించబడింది. కవిరాజు తిప్పరనేని రామస్వామి చౌదరిగారు కళాప్రభావం వేదం వెంకట్రాయశాస్త్రిగారి “ప్రభావయత్రయము”లోని కథ దారిత్రకము కాదని ఒక విమర్శ వ్రాయగా దానికి సమాధానంగా రెడ్డిగారివ్యాసం వ్రాస్తూ చరిత్రను నాటకకర్త మార్పు చేయవచ్చని, నాటకం కొన్ని కవి సమయాలకూ, కళానియమాలకూ లోబడినట్టి కళాసృష్టి అన్న అన్నారు.

“అలంకారకర్తవ్యము” అను వ్యాసంలో భావప్రకటనావ్యక్తితయే అలంకారములకు ప్రథమమని చెప్పబడింది.

ఇంకా ఈ సంపుటిలో “తెలుగు కవిత్వంలో క్రొత్త తెలుగు”, “అభివవాద్ర సాహిత్యము”, “చిత్రలక్షణము”, “సాహిత్యములో రమ్యత”, “నేటి కవిలో ప్రకృతిపూజ”, “సాహిత్యంలో వైచిత్ర్య”, “తిక్కన”, “నా కవిరామభవములు” అనే వ్యాసాలన్నవి. వీనిలో చివర పేర్కొన్న వ్యాసం రామిరెడ్డిగారిని తమ అభిమానకవిగా ఎంచుకొన్న పాత ఊరికేగాక సాహిత్య స్రవణులందరికీ ఎత్తనార్జమైనది కవుల అనుభవాను తెలుసు కోవడానికి పాతకలోకం ఉప్పొక్కురుకూ ఉంటుంది Love at first sight లాగా తమకు కవిత్వం యాదృచ్ఛికంగా లభ్యమైందని శ్రీ రామిరెడ్డిగారు చెప్పుకున్నారు.

గూతులకు వచ్చు పక్షిల కూతలనులు

పంజరెంజాయుగాది చక్కదనము

నడుం వివవచ్చు కీటకావృత్త గీతి

కావు వానిని నైకము కవి నొనర్చు

అంటూ తమ ప్రథమ కవితా సంచర్యకానికి సైపరిస్తారు శ్రీ రెడ్డిగారు అన్నారు.

సాహిత్య స్వరూప లక్ష్యం విషయంలో రెడ్డిగారిది సమన్వయంగా కనిపిస్తుంది. అధునికమైన ప్రతిభాని తెగడతం వారు హర్షించరు. ప్రాచీనమైన ప్రతిభ ఉత్తమమైన

దన్న వారు అంగీకరించరు. తెలుగు ఓపికకు భందము కాళ్ళకమైన దంటారు. భావం వుంటే వ్యాపారం దోపాంతో అట్టే పట్టుకు తూర్పురాదంటారు. అర్థం వర్థంలేవి వదనపడ్డాయి విప్రయోజనములంటారు. రెడ్డిగారు ఒకవిధంగా లాక్షణికులు, మరోవిధంగా అధునికులు. కాబట్టే ఉభయ వర్గాలవారి దృష్టి నాకర్థించారు.

తెలుగు సాహిత్యంలో అసలే విమర్శన గ్రంథములు తక్కువ. అందులోను ప్రాచ్య పాశ్చాత్యరీతులను పోలుస్తూ రెంటికీగల సాదృశ్య తారతమ్యాలను సూచించి గ్రంథములు మరి తక్కువ. కనుక ప్రాచీనాస్పాదీన చేశవిదేశ సాహిత్యాల పరిచయంతో వివేచనచేసి విషయవివరణతో విలక్షణమైన రైలిలో కవిలానుభవంగల వ్యక్తి వ్రాసిన ఈ వ్యాస సంపుటి సాహిత్యాభిలాషులందరికీ అవశ్యం పరచియున్నది.

—డి. రా.

జుమీన్ రైతు

[దుర్ముఖి ఉగాది సంచిక]

అంధ్ర జమీన్ రైతు ఉద్యమానికి బాసటగా నిర్మి రైతాంగానికి విశేషసేవ చేసిన జమీన్ రైతు వారపత్రిక నెల్లూరునంది ఇప్పటికీ సక్రమంగా ప్రచురింపబడదల ముదావహ మైన విషయం. దుర్ముఖి ఉగాదికి ప్రత్యేక సంచికగా వెలువడిన ఈ పత్రికలో అనేకమంది ప్రముఖుల వ్యాసానుష్ఠి ముఖ్యంగా డి నారాయణరెడ్డిగారి “కాళిదాసు కవితా కలాపం”, పద్మశ్రీ స్థానం నరసింహారావుగారి “నా ప్రివేషం” అను వ్యాసాలు ఈ పత్రికకు ప్రత్యేకా లంకలని చెప్పవచ్చు. ఇంకా రాజకీయములను గూర్చి, రైతుల సమస్యలను గూర్చి ముఖ్య వ్యాసములు ప్రచురింపబడినవి. సిద్ధాధుని “అభినిష్కృతము” అను ముఖచిత్రం ఎంతో రమణీయంగావుంది. ఉగాది సంచిక వింత సర్వాంగ సుందరంగా వెలువడిన పేనేటింగ్ ఎడిటర్ నెల్లూరు వెంకట్రామా నాయుడు, సంపాదకులు నెల్లూరు శ్రీరామమూర్తి గార్లకు దస్యవాదములు.

విద్యార్థి

[మన్మథ-మామం]

ఇది ఓకాం కళాశాల తెనుగు పాఠశాలకు సమీప కరవున వెలువడిన పత్రిక. ఓకాం కళాశాల తెలుగు సమితి సాహిత్య నైర్వాహిక కార్యక్రమంలో విశేష స్పష్టత నయ్యున్నది. సమితి చేసిన కృషిని సంపాదకులు పత్రిక చివరన “మేము—మీ సమితి” అనే క్లిష్టక గ్రీంద వివరించారు, ఈ సంచికలో పలువురు విద్యార్థులు మరియు అధ్యాపకుల వ్యాసములు.

ప్రచురింపబడినవి. ముఖ్యంగా విద్యార్థి గణితపాటి లక్ష్మీకాంతయ్యగారి “రమణంశ ప్రశంస”, శ్రీ యం తులశీబరరావుగారి “కావ్యాల్లో కప్పిరు”, శ్రీ జె బాపురెడ్డిగారి “ప్రాచీన కావ్యాలు”, శ్రీ యం రామిరెడ్డిగారి “ఆల్బర్ట్ ఐన్ స్టైన్”, తుమారి జానకిరాణిగారి “నంది తిమ్మన - పారిజాతాన హరణము” అను వ్యాసములు చదువదగి యున్నవి నందిక ముద్రణ. ఎడిటింగ్ మిక్కిలి ప్రశంసనీయంగా వున్నవి. ఇందుకు సంపాదక వర్గంవారు అభినందనీయులు విద్యార్థులంతా ఈ వత్రిక నొకవర్యాయం అవలోకించడం మంచిది

జ్యోతి

[ఏప్రిల్ 1956]

మహాబాద్ నగర్ జిల్లా కల్యాణశ్రీ ఉన్నత పాఠశాల కరవున వెలువడిన తెలుగు వార్షిక నందిక ఇది. ఇందులో విద్యార్థులు వ్రాసిన గేయములు, కథలు, వ్యాసములు, ఏకాంకికలు కలవు ఇవి ఆయా విద్యార్థుల రచనా నటిమను వ్యక్తిం చేస్తున్నవి చివరన పాఠశాల కార్యక్రమముల వివేదిక ప్రచురింపబడింది పట్టణాలకు దూరంగా ఉన్న ఈ పాఠశాల విద్యార్థులు పాహిత్య కృషిపట్ల ఇటువంటి క్రౌఠానకులను ప్రకటించడం ప్రత్యేకంగా ప్రశంసనీయమైన విషయం

—జి. రా.

గ్రామసుఖమే మన సుఖము

రచన

అనువాదం

వి.నోబా

చుండి జగన్నాథం

సహకారీ జనసాహిత్య లిమిటెడ్, హైదరాబాదు.

వెల : 9 అణాలు

శ్రీ వి.నోబాజీ హిందీలో వ్రాసిన ఈ పుస్తకాన్ని శ్రీ-చుండి జగన్నాథంగారు తెలుగు లోకి అనువదించారు

గ్రామ జీవితం ఏ విధంగా ముఖ్యమో చూడండి. ఈనాడు గ్రామాలు ఎందువల్ల పేద రికాన్ని అనుభవిస్తున్నవో ఈ పుస్తకంలో బాగుగా విహసించబడింది పైలి సులభపద్ధతిలో సాగింది.

“వేముగంటి”

వినోబా జీవితం

రచన లవణం

ఆర్థిక సమక సాహిత్యసమితి, పటమట (కృష్ణాజిల్లా)

వెల : 10 అణాలు

భూదానయజ్ఞమధ్వరా అలిం భారతదేశాన్ని ఆక్రమించి నూతన క్రాంతి పతంబో పురోగమిస్తున్న పూజ్య శ్రీ వినోబా బావేగారి జీవితాన్ని లవణంగా చక్కగా, సరళమైన శైలిలో ఈ గ్రంథంలో చూసినారు

“వేయిగంటో”

గొట్టూరి కృష్ణుడు

రచయిత యం ఆర్ నాగం

ఆదర్శనీయ, నూతనకల్లు.

‘గొట్టూరి గోపాలకృష్ణశర్మ, అనే ఒక తెలంగాణావి జీవితాన్ని గూర్చి వ్రాయబడిన దిన్న పుస్తకం ఇది

యం ఆర్ నాగంగారు గొట్టూరి కవితో తనకుగల సాహచర్యాన్ని పురస్కరించు కొని ఈ పుస్తకాన్ని వెలువరించారు. ఇది జీవితాన్ని సుష్టంగా విశదీరించారు

“వేయిగంటో”

భువన ఘోష

రచయిత

ప్రతులకు

కె. వి. రమణారెడ్డి

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం,

పుటలు తెల్లపడి నాలుగు

విజయవాడ-2

వెల : పన్నెండణాలు

రచయిత అధునిక సాహిత్యకులకు సుపరిచితుడు. ఈ పుస్తకంలోని కవికల్లో చాలా మట్టుకు “చందో బందో బస్తూలీని చదవబో మని” శ్రేంచి వ్రాసినవి. సంస్కృత కల్పాని విడుగుచూ, సాహిత్యాని, వదగళ్ళ లాంటివనీ, కష్టాడంబరం కలవనీ, అందుచేత స్వచ్ఛమైన దేశీ పదములకనే వారానీ ప్రవేశం లో ఉద్దేశించాడు. ఈమాటని కొంతవరకు నిర్వహించ గలిగినా అక్కడక్కడ సంస్కృత పదాలని గుప్పించక తప్పలేదు. “అర్థముత్తంబరిక విద్యన ముంబూర మీదిక, స్వేచ్ఛా ముఖాగ్నికంఠము, నదిలి”, “పదామణి ప్రతాకర్థితాంపశ్చహాత్వాం” లాంటివి ఉదాహరణలు.

కొన్నికొన్ని కవికల్లో కవిత్వము అనమాన ప్రతిభ వ్యక్తమౌతున్నా. శ్రీశ్రీ ప్రధానమూత్రం అమూలాగ్రం ప్రతిబింబిస్తుంది. రచయిత శ్రీశ్రీకి అనుమాయుడు కావడమే అందుకు కారణం "ప్రస్థాన భేరి" అనే కీర్తికలో "మొందుమొందు మహాయుగం, మొందున్నది మొందున్నది" అని చదువుతుంటే "జగన్నాథ రథవక్త్రాణి" తరలి వస్తున్నట్లుగానే ఉంటుంది "వశ్రహానం", "క్రావ్యాశ్రువు" తెలంగాణ విప్లవాన్ని చిత్రించే కీర్తికలు వీటిలో కవికి స్వీయ సంస్కృతి, నాగరికతా యగ్ని అశుభశుభము కలిగిన ఆనందనా, ఆచారము ప్రస్తుతమౌతున్నాయి అయితే "లెవిన్"ని గురించిన రెండు గీతాలూ, "స్టాలిన్ అన్న మయం"ని గురించిన మరి రెండు గీతాలూ వాటికి విరుగుడులుగా ఎవరేస్తున్నాయి

'ఓ చల్లవల్లి నారాయణ రాయా

లంఘింతుకే ఆహూతైనావా

రింకు రాత్రికి గాపు అయినావా'—అంటూ

మృప్రసిద్ధ జానపద గేయం 'ఓ గుర్రం గోపిరెడ్డి, చాచేపల్లికె చానమైకవా' మాదిరిగా ఆరంభమైంది 'రిక్తాశ్రువు' అనే గీతం ఈ గీతం చల్ల 'చల్లపల్లి' కాళ్ళపైమైన కీర్తిని సంపాదించాడనవచ్చు

అర్జును రాజరి వేళ ఎప్పుడో

దొబ్బరింతి విడిచిందిందిందే,

వారావరణం ప్రసరించిందే

అడుగో, బెబ్బరి చల్లపల్లి నా

రాయణరావే లేచాడంటుము

ఎగిరాడంటుము పొడిచాడంటుము—ఈ రకపు హృద్యమైనవైరి గీతం నిండా పాడుకుపోయి చల్లపల్లి నారాయణరావు పైని నిర్వాణమై పానభూతిని తేవుతుంది

ఈ పుస్తకంలో ఒక్క పెద్ద లోపంవుంది అది వ్యక్తి దూషణ 'అందర కవిత్వ చరిత్ర'లో మనకు వచ్చేయి మొదలుకొని నేటివరకున్న కవుల జాబితా కొంత లభిస్తుంది. అందులో రాయప్రోలు చిట్టారావుని గురించిన దూషణ ఉంది ఆ తరువాత శ్రీశ్రీని గురించి పాడుతూ పందన వివరించి మీలాడు అందులో—

కవుల 'కులపతు' లేకరాట్టలు

కలిపినా అకడమిష్యులు

అని రహస్యమానసమైనైవి శ్రీశ్రీని గురించి పాడడంలో అర్థమంది కాని

మాయదారులు రాయప్రోలులు

విషభుజంగల్ విశ్వోత్తము

మతము దేశము వారి చేతుల

గతదురాచారముగ చెడినవి

రిక్తకాగిరి రాయప్రోలుది

కత్తికాగిరి విశ్వనాథది—

అవధంలో కవికి రాయప్రోలు, విశ్వనాథులపై ఉన్న ద్వేషం బహిష్కరణ కావడం మినహా అయినదన్న విశాలదృష్టి ఏమీ కనపడలేదు. అందరికీవలెనే గురజాడ, కందుకూరి, గిడుగు లపై ఉన్న ఆదరం తూయవకూ ఉంది. కాని వ్యక్తిదూషణ అనే మబ్బు దాన్ని కప్పివేసింది.

‘అందరూ వచ్చింటి వద్దంకి లేక

వీరిగా నియతంగ వసుతవించ’—కవి

3 వి రచనలలోని లక్ష్యం ఆ లక్ష్యపిర్తికే ఆయన గమనం అందుకు మిగిలిన ప్రపంచమంతా తనకు తోడొసనే సమ్మతం కలిగి ఉన్నారు కాని తన లక్ష్యపిర్తి చేయకొదానికి విదేశ శాశ్వత గంధాన్ని మెయిందిరా పుణ్యమునుంచేమాత్రం ఎన్నటికీ ఆయన ఆశయం వలించదు

—“వల్లపురెడ్డి”

హిందీప్రచార వార్తలు :

స్వాగతోపన్యాసము

—శ్రీ మోటూరి సత్యనారాయణ

(గీతాపెన్ వారిచే ఏర్పాటు చేయబడిన “గీతాపెన్ యాత్రా సెషన్” లోని యాత్రాపరి స్వాగతోత్సవ సందర్భంలో శ్రీ మోటూరి సత్యనారాయణ గారి స్వాగతోపన్యాసము)

శారవణీయైత్ర శ్రీ గవర్నర్ ప్రకాశం, గీతాధర్మ ప్రచారక శిరోమణి శ్రీ హనుమాన్ ప్రసాద్ బోస్ డాక్టర్, సోదర సోదరీమణులారా !

దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచారసభా ప్రాంగణములో ఉత్తర భారతములోని ధర్మ పరాయణులు, ఈశ్వరభక్తులు, భ్జనపిపాసువులైన మీ యాత్రికులకు స్వాగత మొసగుచున్న మాకు అమితానందము కలుగుచున్నది మీరు దక్షిణ భారతములోని పశ్చిమ, మైఠిలీ, తూర్పు ప్రదేశాలను సందర్శించి, ఉత్తర దిశస్థులగుచు నేడు మద్రాసు నగరమునకు విచ్చేసి యున్నారు మీరిచ్చటనుండి ఆంధ్ర దేశములోని పుణ్యక్షేత్రములను దర్శించు నున్నారు మీ యీ యాత్రాకార్యక్రమంవల్ల తామీ యాత్రలో పుణ్యభూమి

యైన సంపూర్ణ భారతదేశమును పరమయోగిపుంగవుల, ఆచార్యుల పాద రజస్సుచే పునీతములైన పుణ్యక్షేత్రములను దర్శించగలిగినారు మీకు మా హృదయపూర్వక ధన్యవాదములు పుణ్యతీర్థముల నన్నిటిని సందర్శించి తీర్థరూపులైనారు.

సంపూర్ణ దక్షిణ భారతమును సందర్శించిన మీకు దక్షిణదేశము నందలి విశేషములు తెలిసియే యుండును ఈ యాత్రలో శామాళించినంత అనందమును పొందియే యుందురు హిందీ సాహిత్యమున వ్రాయబడి యున్నందున దక్షిణభారత దేశములోని పుణ్యక్షేత్రములు, భక్తులు, ఆచార్యుల మహిమా విశేషములు ఉత్తర భారతీయులకు తెలిసియే యున్నవి

"భక్తి ద్రావిడ హిపణి" ("ద్రావిడదేశమే భక్తిని సృష్టించినది" అను వాక్యమునకు చాలా ప్రాముఖ్యత కలదు) ఈ వాక్యము హిందీ సాహిత్య కారులకు పరిచితమే, దక్షిణ భారతము అనేకమంది జ్ఞానులను కర్మనిష్ఠులైన భక్తులను సృష్టించినది అంతేగాక ఇచ్చటి సంస్కృతి పౌరాణిక మహాగ్రంథమైన రామాయణమును రచించిన మహాకవి వాల్మీకిని కూడ ఆకర్షించి, భక్తి భక్తులకు ప్రతిమూర్తియైన హనుమంతుని వంటి పాత్రను సృష్టింప జేసినది

దక్షిణ భారతమున పరమ నిష్ఠతో రామునిపూజ జరుగుచున్నట్లు ఉత్తర భారతమున హనుమంతుని పూజ జరుగుచున్నదనే విషయము మీకు తెలిసినదే శాము మఱియోదా పురుషోత్తముడైన శ్రీరాముని జన్మస్థానమైన అయోధ్యా ప్రాంతమునుండి వచ్చియున్నారు కావున మఱియోదా పురుషోత్తముడైన శ్రీరాముని బీవితాదర్శనమును దృష్టియందుంచుకొని ధర్మ ప్రచారమును జేయుట, రాముని భక్తుడైన హనుమంతుని జన్మస్థానమును సందర్శించవలె ననెడి జిజ్ఞాస కలిగి యుండుట తమ బోంట్లకు స్వాభావికమైన విషయమే

దక్షిణ భారతదేశము పరమ భక్తులను సృష్టించుటయందే గాక, గొప్ప గొప్ప విద్వాంసులను, ఆచార్యులను సృష్టించుటలో గూడ చాల ప్రసిద్ధి తెందినది భారతీయ ధర్మమును, జ్ఞానమును సజీవమొనర్చుటయేగాక ప్రపంచ వ్యాప్తము జేసిన ఆచార్య చతుష్టయమునకు జన్మస్థానము దక్షిణదేశమే కేరళ ప్రాంతీయుడైన శంకరాచార్యుని అద్వైతవాదము, తమిళ ప్రాంతీయుడైన రామానుజాచార్యుని విశిష్టాద్వైతము, కర్ణాటక ప్రాంతీయుడైన మఘ్నాచార్యుని ద్వైతసాధానము, ఆంధ్ర ప్రాంతీయుడైన వల్లభాచార్యుని

పుష్పిమార్గ శుద్ధాద్వైత సిద్ధాంతములు సర్వవిదితిములే ఈ ఆచార్యులు జ్ఞానము ద్వారా బౌద్ధికమయిన ఏకత్వమును స్థాపించుటకు దేశమునందు నలుమూలల పుణ్యక్షేత్రములను ఏర్పరచి భారతీయ భౌగోళిక ఐక్యతను దృఢపఱచుటకు భక్తిద్వారా హృదయ సమైక్యతను సాధించుటకు అపారమయిన కృషి చేసియున్నారు వీరి కృషి ఫలితముగనే నేటికిని భారతదేశము తన అస్తిత్వమును సజీవముగను, శక్తివంతముగను నిల్పుకొనగలిగి తన భవిష్యత్తును సముజ్జ్వలము జేసికొన ప్రయత్నించుచున్నది ఉత్తర దక్షిణదేశ సంస్కృతులలో భిన్నత్వము చూచువారికి ఈ సంస్కృతులలో పరస్పర భేదమును సృష్టించ బూనుకొన్న వారికి భారతీయ ఐక్యతను నిరూపించు ఈ ఉదాహరణమే చాలు

మన దేశమునందలి అతి ప్రాచీనము, సంపన్నము ఐన సంస్కృతము నందును ప్రస్తుత జాతీయభాషయైన హిందీ యందును, తదితర ప్రాంతీయ, భాషల యందును గల అనంతమయిన సాహిత్యమే మనలోగల కొద్దిపాటి భేద భావములను తొలగించుటకు సరిపోయినప్పటికిని, తమలోటి సదాచారాల యాశ్రయవలన ఈ ఐక్యత దృఢతరము కాగలవనుటతో సందేహములేదు తమ ఈ యాశ్ర 'గీతా ప్రెస్ యాత్రా సైబల్' అనే పేరుతో ప్రసిద్ధి తెందిన గీతా ప్రెస్ తమ కార్య కలాపములన్నిటికిని కేంద్రబిందువు వంటిది గీతా ధర్మము తమ ప్రయత్నములకు ప్రధానాశయము ఈ ప్రెస్ ద్వారా కాము లతలకొలిది గృహములలో జ్ఞానమును, భక్తిని ప్రచారము చేసినారు 'కల్యాణ్' అనే తమ పత్రిక ద్వారా అనేక చటుంబములకు మేలు కలిగించినారు దుఃఖముతోను, శయ్యలతోను నిండిన అనేక హృదయాలలో భగవంతునిపట్ల క్రధాభక్తులు కలుగునట్లు చేసినారు నిర్దమలు, అశక్తులు అయిన వారికి కొద్ది వెలతో సాహిత్యమును అందించి భగవద్భక్తిని సాధించుటయందు వారికి సహాయమును చేసియున్నారు కాము భక్తితో శక్తిని జితపరచినట్లే విరక్తితో కూడిన నైతికతతో లౌక్యమును జితపరచినారు అందుచేత ధార్మిక భావములనేగాక భక్తులను కూడ తమ ప్రయత్నముతో సంఘటితము చేసినారు గీతా ప్రెస్ ద్వారా కాము అనేక వ్యక్తులను, ఆశ్రమములను ఉద్ధరించినారు మీ యీ సంస్థయొక్క ఆశయము అద్వితీయము, అనుసరణీయము

జాతిపిత మహాత్మాగాంధీజీచే స్థాపించబడిన దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచారసభ ప్రాంగణమున ఇప్పుడు తమకు స్వాగత మొసగు చున్నాము మన దేశమున నిర్మాణ కార్యకలాపములను నడుపు సంస్థలలో దక్షిణ భారత

హిందీ ప్రచారసభ పురాతన మయినది, వ్యాప్తి తెందినది దేశైక్యతను దృఢ పఱచుటకు సామాన్య ప్రజానీకమునకు సుబోధక మయిన విధమున హిందీ భాషా ప్రచారమును చేయడమే ఈ సంస్థయొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము ఒక దృఢ మయిన రాజ్యమునకు ఒక జాతీయభాష అవసరము కావున జాతీయ నిర్మాణమునకు హిందీభాష ఒక ప్రచారసాధనము, జాతీయతా లక్ష్యము హిందీ ప్రచారకులమయిన మేము గీతా ప్రెస్ కార్యకర్తలు మీరు ఒకే మార్గమున పయనించు బాటసారులము కారణమేమన మీకు సాధ్యము ధర్మస్థాపనఅయినను సాధనము హిందీయే హిందీ ప్రచారమును సాధనముగ తీసికొని మీరు ధర్మ ప్రచారమును, ధర్మమును లక్ష్యముగా గ్రహించి హిందీ ప్రచారమును చేస్తారు హిందీ ప్రచార కార్యమున మా సంస్థకు తగినంత విజయం లభించినదని సగర్వముగా తెలియజేయుటకు మీరు అనుమతించ గలరని మా విశ్వాసము

దక్షిణ దేశస్థుల సహకారమే మీ యీ విజయమునకు ముఖ్య కారణము భారతీయ ఐక్యతకు సాధన రూపమున హిందీని అలవఱచు కొనుటకు దక్షిణ భారతీయులు అకుంఠిత దీక్షతో కృషిచేయుచున్నారు ఈ దీక్షా ఫలితముగా ఈనాడు దక్షిణ దేశమున 4000 మంది కార్యకర్తలు వివిధ కేంద్రాలలో పనిచేయుచున్నారు సుమారు 2000 కేంద్రములలో ఇప్పటికి హిందీ ప్రచారము జరిగినది, ఈ సంస్థ కృషి ఫలితముగా ఈ ప్రాంతపు విద్యా వంతులలో జరిగిగ హిందీ ప్రచార వివరము తెమరు ఆనందమును గలుగజేయ గలదు

ఉత్తమ ప్రచురణముల ద్వారా, కార్యకర్తలద్వారా, ఉపాధ్యాయుల ద్వారా ఈ సంస్థ తన కార్యక్రమములను నడపినది ఇప్పటికి సుమారు రెండు వందల గ్రంథములను సగ్గ ప్రచురించినది ఉత్తరమున ప్రాణహితనుండి, దక్షిణ మున కన్యాకుమారి వఱకును, బరహమ్ పురమునుండి బెల్గామ్ వఱకును దక్షిణభారత హిందీ ప్రచారసభ కార్యక్షేత్రము వ్యాపించి యున్నది పశ్చిమ భారతము యొక్క ప్రాదేశిక సంస్థలయిన గుజరాతు విద్యాపీఠ్, మహారాష్ట్ర భాషా సభలతోను, మారున్ ఉత్కళ, బెంగాల్, అస్సాం సభలతోను రాష్ట్ర ఆశుల భారతీయ హిందీ పరిషత్తు ద్వారా సంబంధమును జోడించుకొని క్రమ బద్ధ మయిన విధముగా ఈ సభ తన కార్యకలాపములను నడపినది నేడు ఈ సంస్థలయొక్క సుసంఘటిత ప్రచారము వలన హిందీ విద్యార్థుల సంఖ్య లక్షల సంఖ్యలో వృద్ధిజెందు చున్నది గత సంవత్సరము దక్షిణ దేశములోని

హిందీ పరిశుభలో పాల్గొనిన విద్యార్థుల సంఖ్య సుమారు ౧,౦౦,౦౦౦ వఱకు ఉన్నది ఈ విధంగానే తూర్పున ౨౩౪౦౫ ఎక్కిమమున గుజరాతులో ౬౯౦౧౩, వ హోరాప్రములో ౧౦౧౪౦౯ వరకు విద్యార్థుల సంఖ్య కలదు తూర్పున ఈ సంఖ్య కార్యక్షేత్రమున అభివృద్ధి పఱచుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి ఈ ప్రాంతపు భాషలు హిందీకి సన్నిహితములుగా నుండుట వలననేమో ఈ ప్రాంతమున హిందీ ప్రచారము చురుకగా వృద్ధిజెందుటలేది.

అలకొలిది సంవత్సరము లగుండి వన పూర్వ రాజులచే సాధింపబడి ఈ కగమ వారి వాగ్య గా సమర్పింప జడిన ఐక్య న హిందీ ప్రచారము ద్వారా మూల సాధింపుట సేమాదుక మ లక్ష్యము కు ఇదే యగుటవలన సాధ్య లా స లలో మాకు హాచర్య భావము స్ఫురించి చున్నది పరిభాష వలన మిగతా భాగ్యము కలవర మా గ్రామ్యక్షలో నూ నోకా ఎ గ కలగ గల ని నవచైతన్య చేకూర్చగలగి నాగి క గర్వావ క యె క గ ము మా గ్రామ్య సాధన సాధన

—(౧౦) మోటూరి నత్యనారాయణ

హైదరాబాదు హిందీ ప్రచార సంఘము

327 తెసిదెస్సీరోడ్లు, హైదరాబాదు

పుస్తక విక్రయశాలతో లభించు తెలుగు పుస్తకములు

తెలుగు భాషాసమితి వారిని :

తెలుగు విజ్ఞాన సర్వస్వము (చరిత్ర-రాజనీతి) 25-0-0
.. (భౌతిక రసాయన శాస్త్రములు) 25-0-0

శ్రీ దాసరి లలిత రచనలు :

మహాభారతము 1-8-0
అగ్నిచారి 1-8-0
రుద్రపీఠ 1-0-0

శ్రీ ఎ. నారాయణరెడ్డి రచనలు

జలపాఠం 1-0-0
విశ్వగీతి 0-6-0
అజంతా సుందరి 0-8-0
నారాయణరెడ్డి గేయాలు (ప్రచురిత, డిశంబరు'55) 1-4-0
నాగాజ్ఞాన సాగరం 1-8-0

శ్రీ అంజనేయచర్య రచనలు

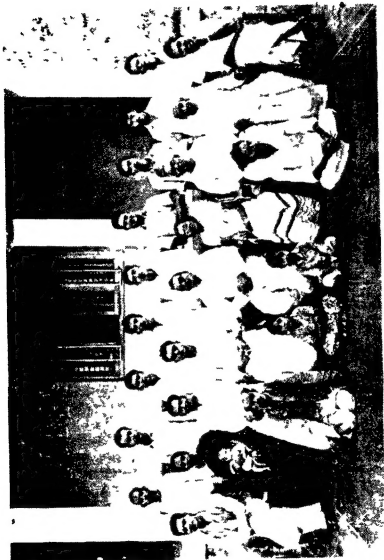
విశ్వరమణుడు (తె. యం ముప్పి నవల) 1-6-0
కంబరకన్య (తె యం ముప్పి నాటకము) 1-4-0
దేవదత్త (..) 1-0-0
గాంధీ-మార్క్స్ (కిషోరిలాల్ ముఘవాలా) 1-8-0
ఉద్ధాకథలు 0-12-0

శ్రీ శ్రీనివాససోదరుల రచనలు

ఉపహారము 1-0-0

శ్రీ వట్టికోట అశ్వారూప్యమి రచనలు

చరిత్రమునిషి (నవల) 2-8-0

హైదరాబాదు పోంట్ ప్రెస్ బారి విద్యాలయ సమాప్తి ఉత్సవము సందర్భమున తీయబడినది

